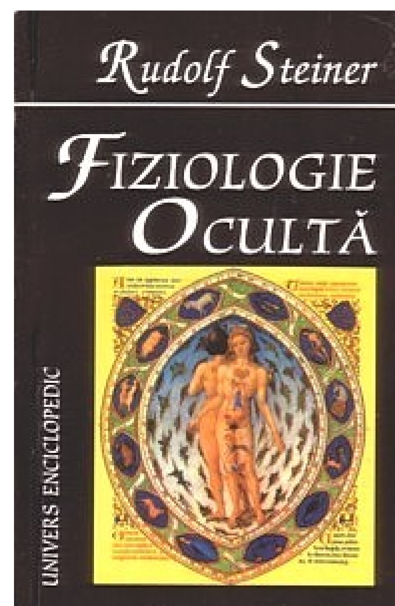
Rudolf Steiner

FIZIOLOGIE OCULTĂ

GA 228

Ciclu de opt conferinţe ţinute la Praga
în perioada 20 - 28 martie 1911

Traducere din limba germană
Ludovic Demetrovici (conf. I-III)
Petre Papacostea (conf. IV-VIII)

Titlul original: EINE OKKULTE PHYSIOLOGIE, GA 128

Traducerea s-a făcut după textul german, ediţia 1927,
Philosophisch-Anthroposophischer Verlag,
Goetheanum, Dornach
şi apare sub egida Societăţii Antroposofice din România

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861-1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experienţe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiinţifică despre spirit, prin opoziţie cu tendinţele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenţei acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptăţit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înţelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conţinutul de idei al antroposofiei sau ştiinţei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realităţi materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluţie, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanităţii este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanităţii, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obţine numai prin eforturi susţinute de perfecţionare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apţi şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relaţiei omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluţia viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înţelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianţei telurice şi

cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o fiinţă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecinţă, antroposofia este ştiinţa despre spirit care ne dă posibilitatea înţelegerii *raţiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparţinând lumii sensibile, precum şi a înlănţuirii acestora în timp şi spaţiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forţelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relaţiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparţinând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înţelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluţie cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluţii valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecinţele tuturor situaţiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiţiei sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viaţă. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activităţii lui Hristos, a Logosului care a acţionat de la începutul existenţei Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizaţii actuale. Ea deschide perspective luminoase educaţiei pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înţelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINŢELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinţei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861-1925). Pe lângă aceasta, el a ţinut, între 1900-1924, numeroase conferinţe şi cursuri, atât în faţa unui public larg, cât şi pentru membrii Societăţii teosofice, mai târziu ai Societăţii antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit iniţial ca aceste conferinţe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notiţele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredinţat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferinţele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc

greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiintei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867-1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner - Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

CONFERINŢA I

ENTITATEA UMANĂ

Praga, 20 martie 1911

În acest ciclu de conferinţe avem de tratat o temă extrem de apropiată omului. Vom vorbi despre entitatea omului însuşi, despre ceea ce se referă la viaţa omenească. Pe cât de aproape atinge acest subiect omul - deoarece este vorba de el însuşi -, tot pe atât de greu este de abordat. Chiar şi numai o privire asupra imperativului „Cunoaşte-te pe tine însuţi", care a răsunat în toate timpurile, coborât spre om din înălţimi mistic-oculte ne arată că această cerinţă este valabilă pentru toate epocile, că autocunoaşterea, cunoaşterea adevărată a entităţii proprii este un proces foarte greu pentru om. Nu este vorba aici numai de cunoaşterea de sine personală, ci mai cu seamă de cunoaşterea entităţii omeneşti. Eterna repetare a preceptului „Cunoaşte-te pe tine însuti" ne arată că omul este foarte departe de el însuşi, că el trebuie să parcurgă o cale lungă spre propria sa înţelegere. Acesta cste motivul pentru care consideraţiile pe care le vom face în aceste zile vor trata, la rândul lor, lucruri îndepărtate, pentru care vom avea nevoie de multe explicatii.

Din această cauză am decis să abordez această temă numai după o lungă pregătire şi după o matură chibzuinţă. Dacă vrem să ajungem la o abordare reală avem nevoie neapărat de ceva ce este adeseori ignorat în abordarea ştiinţifică obişnuită: veneraţia pentru fiinţa umană - nu pentru individ, mai ales când acest individ suntem noi înşine, ci pentru fiinţa umană în general. Va fi o condiţie de bază pentru viitoarele noastre abordări de a avea veneraţie pentnt entitatea umană, în cel mai pur înţeles al acestei expresii.

Adevărata veneraţie se va naşte numai dacă vom face abstracţie de felul în care apare fiinţa umană în viaţa de toate zilele. Trebuie - să ne putem ridica până la ideea că omul, cu toată evoluţia lui trecută, nu este aici pentru el însuşi, ci pentru revelarea spiritului întregii lumi, a spiritului divin al întregii lumi: Acest om este revelaţia divinităţii cosmice! Şi dacă el spune că aspiră la cunoaşterea de sine, la a deveni din ce în ce mai desăvârşit - în sensul antroposofic al cuvântului - nu trebuie să rezulte că o face din simplă curiozitate şi nici din dorinta de a afla ce este omul, ci trebuie să simtă ca pe o datorie de a modela cât mai bine această realizare, această revelaţie a spiritului lumilor în om, să operfectioneze din ce în ce mai mult, pentru a găsi un sens în cuvintele: „A rămâne neştiutor înseamnă a păcătui împotriva vocaţiei hotărâtă de divinitate". Căci spiritul lumilor a pus în noi forţa cunoaşterii. Dacă nu vrem să dezvoltăm această cunoaştere, refuzăm să fim revelaţia spiritului divin, ceea ce, de fapt, nu ne este îngăduit, şi în acest caz devenim din ce în ce mai mult caricatura lui. Este de datoria noastră să ne transformăm neîncetat, în asa fel încât să devenim o reflectare a spiritului universal. Numai dacă putem să dăm un înţeles cuvintelor „a deveni o imagine a spiritului universal", dacă devine important pentru noi să spunem „trebuie să cunoaştem, este

de datoria noastră să cunoaştem", doar atunci vom putea încerca în mod corespunzător acest sentiment de veneraţie faţă de fiinţa umană. Pentru cel care vrea să cuprindă viaţa şi entitatea omului dintr-un punct de vedere ocult, această pătrundere cu veneraţie fată de natura omenească este o necesitate absolută, pentru că numai ea este capabilă să trezească în noi ochiul spiritual, posibilităţile noastre plenare de viziune spirituală, adică să trezească acele forţe care să ne lase să pătrundem în profunzimile spirituale ale naturii omeneşti. Dacă un cercetător al spiritului, un clarvăzător, nu ar putea să venereze în cel mai înalt grad natura umană, nu ar fi capabil să pătrundă până în cele mai intime fibre ale sufletului, cu veneraţie pentru această natură, i-ar rămâne închis ochiul spiritual pentru tot ce priveşte entitatea mai profundă a omului, oricât de deschis ar fi pentru unele din tainele spirituale ale Universului. Sunt mulţi clarvăzători care pot vedea în ambianţa spirituală a existenţei noastre. Dacă nu au această veneraţie, ei nu pot însă pătrunde în profunzimea firii umane şi nu pot spune nimic corect în ceea ce priveşte entitatea umană.

În sens exterior, ştiinţa vieţii se cheamă „fiziologie". Această ştiinţă a vieţii nu va fi abordată aici în felul în care o vede stiinţa exterioară, ci în felul în care ea se oferă privirii spirituale, astfel încât, de la aspectul exterior al omului, de la forma şi funcţiile organelor lui, vom privi mereu spre baza spirituală, suprasensibilă a organelor, a formelor de viaţă, a proceselor vitale. Întrucât nu avem intenţia de a construi aici o „fiziologie ocultă" subiectivă, va fi necesar să facem une]e referiri la lucruri care la început vor suna celor neiniţiaţi ca neverosimile. Trebuie să mentionăm că acest ciclu de conferinţe, mai mult decât altele pe care le-am ţinut până acum, constituie un *întreg* şi că nu putem nici discuta, nici face critici pe marginea conferinţelor izolate - şi în special a celor de început -, pentru că unele lucruri pe care le vom aborda în acest ciclu de conferinţe va trebui să le spunem fără prejudecăţi şi nimic nu trebuie tratat în mod izolat. Din această cauză fiziologia ocultă trebuie abordată altfel decât o fiziologie exterioară. Principiile de bază pe care le vom expune la început vor fi confirmate de ceea ce va fi spus la sfârşit. Şi nu vom urmări o „linie dreaptă de la început până la sfârşit", ci vom parcurge un drum circular, care ne va conduce, în cele din urmă, de unde am pornit.

Ceea ce prezentăm aici este o meditaţie asupra omului. La început omul ne întâmpină prin forma sa exterioară perceptibilă simţurilor exterioare. Ştim că observaţia laică pur exterioară a omului s-a îmbogăţit mult datorită cercetării ştiinţifice. Deci, ceea ce ştim astăzi în mod exterior despre om, prin experienţă şi prin observaţie exterioară, trebuie constituit din ceea ce laicul este capabil să observe la sine şi la alţii şi din ceea ce are de spus ştiinţa în aceste domenii, care obţine rezultate folosind metode şi instrumente demne de toată admiratia.

Dacă punem la un loc mai întâi pentru omul exterior tot ce se poate vedea din punct de vedere laic, ceea ce, poate, acesta a învăţat despre fiinţa umană din unele cărţi de popularizare, vom înţelege că de la început se atrage atenţia asupra faptului că prin însăşi forma sa exterioară, aşa cum ne întâmpină în lumea exterioară, el reprezintă o dualitate. Şi este indispensabil ca cel ce vrea să forţeze profunzimile naturii umane să conştientizeze, la rândul lui, că omul exterior, cu aspectul şi conformaţia sa, reprezintă, în fond, o dualitate.

Primul lucru ce poate fi distins clar la om este faptul că posedă organe - creierul şi măduva spinării - închise în formaţiuni osoase, care le protejează împotriva lumii exterioare. Văzute din profil, ne putem reprezenta ceea ce aparţine acestor organe în felul următor (vezi figura): *a* reprezintă ansamblul vertebrelor suprapuse, formând coloana vertebrală, iar *b* bolta craniană şi oasele capului.

În acest canal format prin suprapunerea vertebrelor şi din oasele craniene se găseşte închis tot ce ţine de creier şi de măduvă. Nu putem observa omul fără a ne da seama că tot ce ţine de acest domeniu formează un tot, închis în sine, şi că tot restul corpului omenesc, care poate fi în strânsă legătură cu această primă formatiune - gât, trunchi, membre -, este legat de sistemul nervos prin formaţiuni mai mult sau mai puţin filiforme sau plate (sub formă de bandă). Acestea trebuie să străpungă mai întâi învelişul protector, pentru a realiza o legătură între partea închisă în interiorul acestei formaţiuni osoase şi ceea ce se leagă de ea ca natură umană exterioară. Astfel, putem spune: Chiar pentru observaţia superficială, omul apare ca o dualitate. O parte se găseşte în interiorul formaţiunilor osoase menţionate, în învelişul protector solid şi sigur, iar cealaltă parte în afara acestuia.

Trebuie să aruncăm mai întâi o privire sumară asupra a ceea ce se găseşte în interiorul acestei formaţiuni osoase. Putem distinge din nou două organe: marea masă a creierului, închisă în cutia craniană, şi măduva, legată organic de creier, şi care este suspendată în canalul vertebral ca o excrescenţă filiformă a primului. Diferenţiind aceste două formaţiuni, trebuie să atragem atenţia asupra unui lucru pe care ştiinţa exterioară nu este obligată să-l remarce, spre deosebire de ştiinţa ocultă, care trebuie să pătrundă în profunzimea fiinţei, şi anume că tot ceea ce spunem despre om se referă *numai* la el. În momentul în care pătrundem în profunzimea diferitelor organe, descoperim că, la om, ele pot avea o cu totul altă sarcină, în semnificaţia lor adâncă, decât corespondentele sale din regnul animal. Cel care observă lucrurile prin intermediul ştiintei exterioare, va spune: Ceea ce ai afirmat aici se poate spune şi cu privire la animale. Dar ceea ce se spune despre esenţa unui organ uman nu poate fi spus în acelaşi mod pentru animal, dacă se pătrunde mai adânc în probleme. Observaţia ocultă are sarcina de a privi animalul în sine şi de a vedea apoi dacă ceea ce se poate spune despre măduva şi creierul uman este valabil şi pentru animal. Din faptul că animalele apropiate omului au o măduvă şi un creier nu se poate trage concluzia că, în semnificaţia sa profundă, sarcina acestor organe este aceeaşi. Să folosim o comparape: cu un cutit se poate, la fel de bine, tăia un viţel sau răzui o pată. În ambele cazuri avem de-a face cu un cutit. Cel care priveşte numai forma obiectului, poate gândi că în ambele cazuri este vorba de acelaşi lucru, de un cuţit. Cel ce se află pe tărâmul ştiinţei exterioare va spune că în ambele cazuri este vorba de o măduvă şi de un creier. El va gândi că, de vreme ce ambele organe există atât la animal cât şi la om, ele au aceeaşi funcţie. Dar acest lucru nu este adevărat; este o atitudine care a devenit de uz curent în ştiinţa exterioară şi care a condus la unele inexactităţi care nu vor putea fi corectate decât atunci când ştiinţa exterioară va consimţi să fie de acord cu învăţămintele profunde ale cercetării suprasensibile asupra fiinţelor.

Dacă luăm în considerare creierul şi măduva, separat, vom remarca cu uşurinţă un adevăr asupra căruia observatori ai naturii ne-au atras atenţia de acum mai bine de o sută de ani. Se poate spune, cu o anumită justificare: Dacă se contemplă creierul, acesta ne apare ca o măduvă transformată. Să ne amintim că Goethe, Oken şi alţi observatori ai naturii au arătat că este o oarecare asemănare între forma oaselor craniului şi vertebre. De exemplu, Goethe, care a analizat cu atenţie asemănările de formă între organe, a fost de la început frapat de faptul că, dacă ne imaginăm o vertebră transformată, turtită şi umflată, poate apărea forma unui os cranian, astfel încât, dilatând o vertebră în toate sensurile pentru ca ea să capete prin aceasta proeminenţe, devenind însă plată în prelungirile sale, se poate obţine treptat dintr-o vertebră un os cranian. Astfel, oasele craniene pot fi considerate, dintr-un anumit punct de vedere, vertebre transformate. După cum putem aprecia oasele craniene care înconjoară creierul ca vertebre transformate, la fel ne putem imagina masa măduvei, dilatată în diverse feluri, diferenţiată, complicată, şi obtinem într-un anumit sens creierul, prin modificarea măduvei, ca şi când am spune că dintr-o plantă, care nu are la început decât frunze verzi, creşte o floare. Astfel am putea gândi că, prin această modificare, întregul creier este posibil să fie transformat prin ridicarea măduvei la trepte superioare; ea a devenit creier. Vă voi spune mai târziu cum poate fi apreciat în mod ştiinţific acest lucru. Acum, deci, ne putem reprezenta că putem privi creierul nostru ca pe o măduvă diferenţiată.

Să analizăm ambele organe din acest punct de vedere. Care din ele ar putea fi considerat ca fiind cel mai tânăr? Aceasta este întrebarea pe care trebuie să ne-o punem. Fără îndoială, nu este cel care are forma derivată, ci acela care prezintă forma originară. Deci măduva, fiind în prima sa etapă de dezvoltare, este mai tânără, în timp ce creierul este în cea de a doua etapă. El a parcurs deja stadiul de măduvă - este o măduvă transformată -, trebuie deci să-l considerăm ca fiind mai vechi. Altfel spus, dacă tinem seamă de această dualitate pe care o întâlnim la om - creier şi măduvă - putem spune: Toate structurile, toate forţele care au dus la formarea creierului trebuie să fie mai vechi, căci într-o etapă anterioară ele au trebuit să contribuie la structurarea măduvei şi apoi au acţionat pentru a transforma această măduvă în creier.

Ajungem la încă o concluzie: măduva noastră actuală nu a progresat îndeajuns pentru a atinge al doilea nivel; ea a rămas la etapa de măduvă. Şi, dacă vrem să exprimăm acest lucru în mod pedant, vom spune că în coloana vertebrală avem o măduvă de rangul întâi, iar în creier o măduvă de rangul al doilea, o măduvă transformată, îmbătrânită, devenită creier.

Am arătat prin aceasta ce trebuie luat în considerare când privim în mod obiectiv organul închis în acest înveliş osos protector. Acum să examinăm un alt aspect, pe care îl întâlnim la început numai în domeniul ocultismului. Vorbind despre creier şi despre măduvă aşa cum am procedat, se ajunge la o altă problemă. Când are loc o asemenea transformare, adică remodelarea unui organ de la un prim stadiu la un al doilea stadiu, procesul de dezvoltare poate fi progresiv sau regresiv. Adică, evoluţia poate conduce un organ la trepte superioare de perfecţionare sau la degenerare, la atrofiere treptată. Să ne referim la măduvă; ea ne apare ca un organ relativ tânăr, care nu a ajuns încă la stadiul de creier. Putem însă privi lucrurile în două feluri: măduva ar putea avea în ea forţele pentru a deveni, ea însăşi, cândva, creier, ca acesta de acum, dar ar putea, le fel de bine, să nu aibă această predispoziţie şi să nu ajungă la un al doilea stadiu de dezvoltare. Ea ar fi atunci pe drumul decrepitudinii, fiind destinată să atingă doar primul stadiu de dezvoltare şi să nu ajungă la cel de al doilea. Dacă ne gândim cum creierul nostru actual a avut cândva funcţia unei măduve, măduva a avut, fără îndoială, forţa de a se dezvolta şi de a deveni creier. Dar, în ceea ce priveşte măduva actuală, contemplaţia ocultă ne spune că ea nu poartă în sine predispoziţia spre o dezvoltare progresivă, ci se pregăteşte să-şi încheie evoluţia la stadiul atins. Dacă îmi permiteţi să utilizez o exprimare grotescă, aş spune că omul nu trebuie să creadă că actualul cordon medular se va dezvolta cândva ca un creier. Vom vedea care sunt cauzele ce stau la baza consideraţiunilor oculte, pentru a putea face această afirmaţie. Dar, prin simpla comparare a formelor acestui organ la om şi la speciile animale primitive - unde apare pentru prima dată -, se dezvăluie deja o indicaţie exterioară privind cele spuse acum. Dacă luati ca punct de referintă un şarpe, vedeţi cum coloana sa, formată din nenumărate inele, începe în partea posterioară a capului, este umplută de măduvă şi parcurge un drum continuu înainte şi înapoi. La om, în schimb, din locul unde se articulează cu creierul, măduva se depărtează, coborând şi subţiindu-se tot mai mult. Ea prezintă din ce în ce mai puţin distinct forma pe care o avea la capătul de sus. Observaţia exterioară ne arată, de asemenea, că în acest drum spre înapoi, la şarpe, se poate vedea un fel de degenerare. Acesta este modul de comparare exterior, şi vom observa cum lucrează contemplaţia ocultă asupra celor de mai sus.

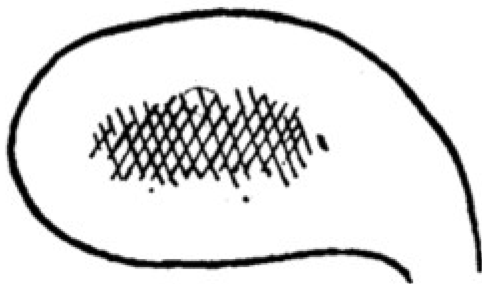
Ţinând seama de cele arătate, vom putea spune că, în formaţiunea osoasă craniană, am închis o măduvă care a devenit creier printr-o dezvoltare progresivă, o măduvă care a ajuns la o a doua treaptă a dezvoltării sale. Dar există şi o a doua încercare de a forma un creier asemănător în măduva spinării; trebuie să repetăm: această încercare arată că nu poate să reuşească, că măduva de acum nu se ridică până la nivelul unui creier adevărat.

Să trecem acum la alte aspecte, pe care le putem cunoaşte tot prin observaţia laică, exterioară; să încercăm să aprofundăm sarcina pe care o au de îndeplinit creierul şi măduva. Este mai mult sau mai puţin ştiut că instrumentul activităţilor sufleteşti superioare are o

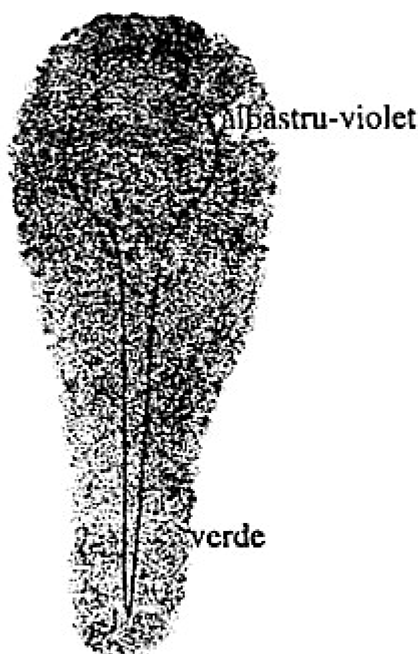
anumită legătură cu creierul, că aceste activităţi sunt dirijate de organele creierului. Oricine ştie, de asemenea, că acţiunile sufleteşti inconştiente sunt dirijate de măduvă, mai precis, este vorba de acea activitate care are loc atunci când impresia exterioară este urmată imediat de acţiune, fără reflecţie. Când vă înţepati, vă retrageţi imediat mâna, tresărind. Între înţepătură şi tresărire nu este timp pentru reflecţie. Aceste activităţi sufleteşti sunt acceptate cu o anumită justificare, chiar şi de către ştiinţa oficială, printre funcţiile medulare. Dar există alte activităţi sufleteşti, în cadrul cărora între impresie şi gest se inserează o reflecţie mai adâncă. Gânditi-vă la artistul care observă natura exterioară, forţându-şi simţurile. El culege nenumărate impresii. După aceea, trece mult timp până când îşi transformă impresiile în activitate sufletească. Şi de-abia după un alt interval de timp fixează printr-o activitate exterioară ceea ce s-a elaborat în sufletul său. Între impresiile exterioare şi ceea ce omul face sub influenţa lor se intercalează o activitate sufletească bogată. Acelaşi lucru se întâmplă în domeniul cercetării ştiinţifice, dar şi în cazul oricărui om care reflectează la ceea ce are de făcut, fără a reacţiona impulsiv la impresiile sale exterioare. El nu se dezlănţuie ca un taur furios la vederea culorii roşii, printr-o mişcare reflexă, ci reflectează la ceea ce are de făcut. De fiecare dată când se intercalează actul reflecţiei, vorbim de creier ca instrument al activităţii sufletesti.

Dacă pătrundem şi mai adânc în problemă, ne vom întreba cum se prezintă această activitate sufletească pentru care utilizăm creierul. Noi o percepem în două feluri. O dată, în viaţa de veghe din timpul zilei, când acumulăm impresii exterioare prin simţuri şi le elaborăm, prin reflecţii cât mai raţionale, cu ajutorul creierului. Vorbind în limbajul curent, trebuie să ne reprezentăm aceste impresii exterioare intrând prin porţile simţurilor şi declanşând anumite activităţi în sufletul nostru. Dacă am urmări numai ceea ce se întâmplă în organizarea exterioară, am vedea cum creierul este pus în mişcare de acest aflux nestăvilit de impresii exterioare şi cum el le elaborează prin reflecţie. La acest produs se asociază celelalte urmări ale acestor impresii, mai puţin supuse raţiunii, adică fapte şi gesturi pe care le atribuim mai degrabă măduvei, ca instrument. O a doua activitate care se interferează în viaţa omului, aşa cum este ea în prezent, este cea de imagini a visului, inserată între activitatea conştientă a zilei şi cea a somnului inconştient. Această viaţă de vis se inseră într-un mod uimitor între viaţa conştientă - care utilizează din plin instrumentul creierului - şi viaţa inconştientă din timpul somnului. Să vorbim acum, pe scurt, despre această viaţă de vis, din punctul de vedere al unui cercetător laic.

Vedem că întreaga viaţă de vis are o asemănare remarcabilă, pe de o parte, cu acea activitate sufletească subordonată pe care o legăm de măduva spinării. Imaginile de vis nu apar în sufletul nostru ca reprezentări provenind din reflecţie, ci au un caracter de necesitate, asemănător mişcării mâinii care goneşte o muscă aşezată pe faţă. Este o mişcare reflexă, de apărare. În viaţa de vis este vorba de altceva, având de asemenea caracterul de necesitate nemijlocită. Nu apare o acţiune, ci în orizontul nostru sufletesc apare o imagine. Aşa cum în conştienţa de veghe nu avem de-a face cu o influenţă produsă de reflecţie asupra mişcării mâinii, pe care o facem din necesitate, tot atât de puţin putem influenţa imaginile care apar şi dispar în viaţa haotică de vis. Am putea spune că atunci când observăm un om în timpul vieţii conştiente de veghe şi îi vedem mişcările reflexe, totalitatea gesturilor şi a expresiilor fizionomice - realizate fără controlul raţiunii -, avem de-a face cu o sumă de acţiuni sufleteşti care se integrează cu necesitate în acest om. Să privim acum un om care visează. Este vorba de o sumă de imagini care acţionează în fiinţa lui cu caracter de imagine şi nu de acţiune. Vom înţelege deci că, aşa cum în viaţa conştientă din timpul zilei omul are unele gesturi care se declanşează fără reflecţie, tot astfel, într-o lume a imaginilor, apar reprezentări de vis haotice; care se întrepătrund.

Dacă ne-am îndrepta acum atenţia asupra creierului şi l-am considera ca pe un instrument al conştienţei de vis, ce ar trebui să facem? Ar trebui să ne imaginăm că în creier se află ceva care se comportă ca măduva noastră, care împinge la acţiuni inconştiente. În acest fel trebuie să privim creierul: în primul rând ca pe un instrument al vieţii conştiente, din starea de veghe, când se elaborează reprezentările controlate de raţiune, în al doilea rând ni-l imaginăm ca având la bază o măduvă aflată acolo într-un mod tainic şi care nu se manifestă ca măduvă, ci stă înghesuită în creier şi nu declanşează acţiuni. În timp ce măduva spinării conduce la *acţiuni*, în ciuda faptului că acestea nu sunt controlate prin raţiune, creierul dă naştere, în acest caz, numai la *imagini*. Ceea ce se constituie ca o bază ascunsă a creierului rămâne în acest caz la mijloc de drum. Nu am putea deci spune că viaţa de vis ne conduce la situaţia de a putea să facem aluzie la această măduvă a spinării care se află la baza creierului? Când socotim creierul - în forma sa actuală - drept instrument al vieţii conştiente din timpul stării de veghe, îl vedem aşa cum ne-ar apărea dacă l-am scoate din cutia craniană. Dar când viaţa de veghe se stinge, înseamnă că aici trebuie să mai fie ceva. Într-adevăr, observaţia ocultă ne arată că în creier se găseşte o măduvă tainică ce cheamă visul la viaţă. Dacă am vrea să prezentăm schematie această cituaţie, ar trebui să arătăm că în creierul reprezentărilor, al vieţii conştiente din starea de veghe, există o măduvă veche, invizibilă pcntru percepţia exterioară, amplasată acolo în mod misterios. Vreau să afirm, deocamdată ca ipoteză, că această măduvă intră în acţiune atunci când omul doarme şi visează, şi că în acest timp acţionează atât cât îi este permis unei măduve. Dar, deoarece este înghesuită în creier, ea nu conduce la acţiuni, ci numai la imagini, şi numai la acţiuni sub formă de imagini; căci în vis acţionăm numai în imagini. Astfel, această viaţă aparte, ciudată, haotică, pe care o trăim în vis, ne indică faptul că la baza creierului nostru - pe care, pe bună dreptate, îl socotim instrumentul stării de veghe - se află un organ misterios care este, poate, formaţiunea mai veche din care s-a dezvoltat creierul şi care iese astăzi la iveală când formaţiunea mai nouă tace. Aceasta ne arată ce era odinioară creierul. Măduva acţionează, în măsura în care poate, fiind înghesuită în creier. Ea nu produce acţiuni finite, ci doar imagini.

În acest fel, observarea însăşi a vieţii ne face să distingem chiar şi în evoluţia creierului două trepte. Existenţa visului ne duce la concluzia că în evoluţia lui creierul a parcurs două trepte şi că s-a dezvoltat până la viaţa diurnă a stării de veghe. Dar atunci când viaţa de zi păstrează tăcerea, vechiul organ se mai manifestă în viaţa de vis. Noi am creat, în primul rând, *tipuri* din ceea ce ne-a furnizat observarea exterioară a lumii. Aceasta ne arată că însăşi observarea sufletului adaugă un sens la ceea ce ne poate oferi observarea exterioară a formei: anume că viaţa conştientă de veghe se raportează la cea de vis, aşa cum creierul aflat la cea de a doua treaptă a dezvoltării sale se raportează la vechea măduvă a spinării, rămasă la prima treaptă de dezvoltare. Într-un mod uimitor, viziunea ocultă, clarvăzătoare, ne poate servi drept bază pentru observarea integrală, esenţială, a naturii umane, în măsura în care se exprimă în organele închise în masa osoasă a craniului şi a coloanei vertebrale. Ştim din ştiinţa spiritului cum corpul vizibil al omului este doar o parte a întregii fiinţe omeneşti şi că, în momentul în care se deschide ochiul clarvăzător, corpul fizic apare înconjurat de un organism suprasensibil, numit grosier „aura umană". Menţionăm aceasta aici doar ca un fapt. Vom reveni asupra lui mai târziu, pentru a vedea în ce măsură are o justificare. Această aură umană, prin intermediul căreia omul fizic apare ca un nucleu, se arată ochiului clarvăzător în diferite culori. Dar nu trebuie să ne imaginăm că s-ar putea realiza vreodată o imagine a acestei aure: culorile sunt într-o continuă schimbare şi acesta este motivul pentru care orice încercare de a-i face un tablou în culori ar fi doar o aproximare. Este ca şi cum am vrea să pictăm fulgerul: întotdeauna suntem obligati să-l reprezentăm printr-o formaţiune rigidă. Aşa cum fulgerul nu poate fi redată prin pictură, şi mai putin poate fi redată aura, deoarece culorile sunt extrem de instabile şi mobile. Ele nu pot fi descrise decât eventual în termeni simbolici.

Culorile aurei prezintă diferenţe remarcabile în raport cu caracterul de bază al organismului uman. Este interesant să ne referim la imaginea aurei, aşa cum rezultă pentru ochiul clarvăzător, când ne reprezentăm, acum privite din spate, craniul şi coloana vertebrală. Această parte a aurei nu poate fi descrisă decât spunând că ea este înglobată în aura luată în întregul său. Chiar dacă ne imaginăm culorile aurei în continuă mişcare, putem totuşi indica, de exemplu, o culoare dominantă pentru partea inferioară a coloanei vertebrale: i-am putea spune verzuie. Se poate preciza, de asemenea, o altă nuanţă, care nu se vede în nici o parte a corpului atât de clar cum apare la cap - un albastru-violet. S-ar putea compara acest albastru-violet cu nuanţa culorii florii de piersic, dar numai cu aproximaţie. Între albastrul-violet al părţii superioare a craniului şi verdele bazei coloanei se află alte nuanţe, care sunt greu de descris, deoarece ele nu apar în mod curent în lumea simţurilor. De exemplu, verdele este urmat de o altă culoare, care nu este nici verde, nici albastru sau galben, dar poate fi un amestec din toate acestea. Repet, în acest spaţiu intermediar sunt culori inexistente în lumea fizico-senzorială. Dacă este greu de descris ce se găseşte aici, se poate spune cu certitudine că, pornind de la această măduvă dilatată (creier - n.tr.), am putea începe cu albastru-violet, pentru a ajunge la baza coloanei, unde vom găsi o nuanţă verzuie.

Vreau să adaug un fapt, pe lângă ceea ce am spus astăzi în legătură cu observaţia exterioară a formei şi ţinutei omului. Vom încerca să medităm asupra celorlalte părţi ale fiinţei umane,

care se leagă de cele discutate - gât, trunchi, membre ete. -, ca reprezentând al doilea aspect al dualităţii umane, pentru a ajunge să înţelegem, în cele din urmă, ce înseamnă pentru noi cooperarea celor două părţi.

CONFERINŢA a II-a

DUALITATEA UMANĂ

Praga, 21 martie 1911

În cadrul expunerilor noastre vom intra în mod constant în dificultatea de a putea cuprinde mai exact cu privirea organismul uman exterior, pentru a recunoaşte ce este perisabil, fragil. Vom vedea totodată cum tocmai acest lucru ne va conduce spre cunoaşterea nepieritorului, eternului din natura umană. Şi dacă consideraţiile noastre au acest scop, este necesar să ne amintim ceea ce am mentionat deja, şi anume punctul de vedere din care trebuie considerat organismul exterior fizic, cu întreaga veneraţie cuvenită unei revelări a lumilor spirituale.

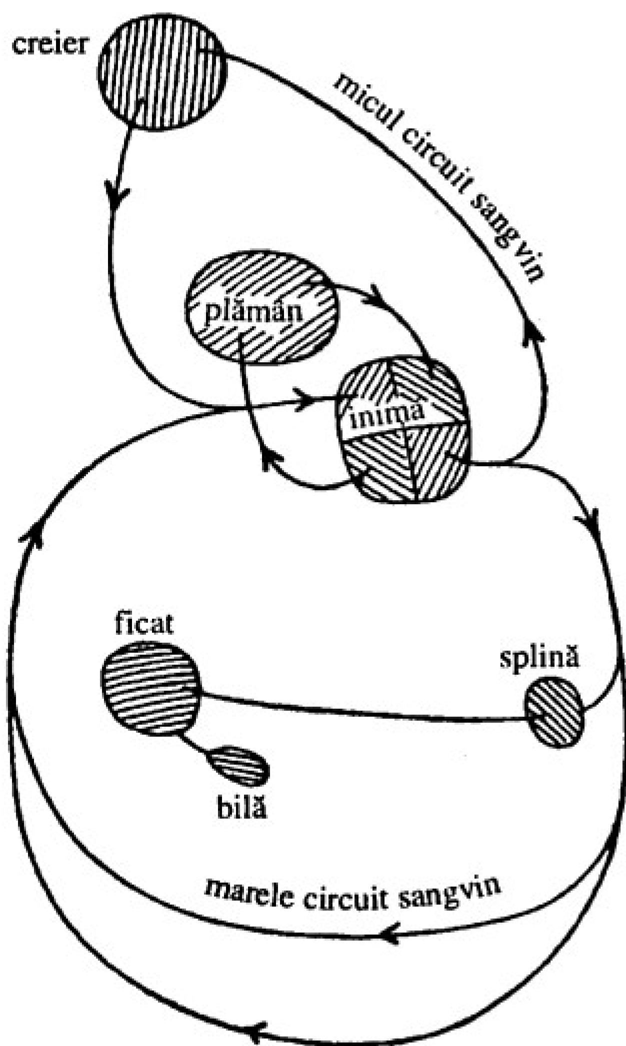
Dacă suntem pătrunşi în oarecare măsură de noţiunile şi modul de simţire al ştiinţei spiritului, putem avea acces cu uşurinţă la gândul că organismul uman, în uriaşa lui complexitate, trebuie să fie cea mai semnificativă expresie, cea mai mare şi mai importantă revelaţie a forţelor spirituale care structurează lumea şi-i dau viaţă. Oricum, trebuie să pătrundem tot mai mult din afară spre interior.

Ieri am văzut cum observaţia exterioară - atât cea laică cât şi cea ştiinţifică - ne obligă să vedem în om o dualitate. Am făcut-o în treacăt, dar, în cele ce urmează, vom aprofunda problema. Am spus despre această dualitate că este închisă în cavitatea osoasă a craniului şi coloanei vertebrale. Pornind de la forma exterioară a acestei părţi a omului, se poate obţine o perspectivă provizorie, legând viaţa de veghe cu cealaltă, la început foarte îndoielnică, desigur - viaţa de vis. Am văzut că formele exterioare ale acestei părţi a naturii omeneşti oferă un gen de imagine, înseamnă un fel de revelaţie: pe de o parte a vieţii de vis, această viaţă haotică a imaginilor, iar pe de alta a vieţii de veghe, cu contururi nete, stabilite prin observaţie.

Astăzi vom arunca o privire chiar şi numai fugitivă asupra celeilalte pării a dualităţii omeneşti, care se află în afara domeniului observat ieri. O privire, chiar superficială, asupra acestei a doua părţi a fiinţei umane ne poate lămuri că, dintr-un anumit punct de vedere, ea este opusă celeilalte părţi. Atunci când privim creierul şi măduva, le vedem înconjurate de formaţiuni osoase. Dacă privim cealaltă parte a alcătuirii omeneşti va trebui să spunem că aici formaţiunile osoase sc găsesc angrenate mai mult în interiorul organelor. Dar aceasta ar fi o apreciere foarte superficială. Mai adânc în structura acestei a doua părţi a naturii umane ne va conduce faptul că vom aborda mai întâi separat cele mai importante sisteme de organe, comparându-le apoi cu ceea ce am aflat ieri.

Vom analiza la început sistemele de organe, sistemele de instrumente ale organismului uman care aparţin nutriţiei şi pe cele care se găsesc între aparatul digestiv şi acea minunată formaţiune care constituie punctul central al organismului omului: inima. Chiar o privire superficială ne arată că acest sistem de instrumente, şi în primul rând aparatul digestiv, este destinat să preia substanţele din lumea exterioară şi să le pregătească pentru a le prelucra ulterior în organismul fizic al omului. Ştim că aparatul digestiv se întinde - sub forma unui tub - de la orificiul bucal până în stomac. Ştim, de asemenea, că alimentele dirijate prin acest canal sunt cu uşurinţă separate într-o parte inutilizabilă, care este pur şi simplu eliminată, şi o alta, care este transportată în organism prin celelalte organe digestive. Se ştie, de asemenea, că aparatului digestiv propriu-zis i se ataşează sistemul limfatic, al cărui rol este de a duce mai departe substanţele nutritive modificate. Deci de aparatul digestiv, dincolo de stomac, se

leagă sistemul limfatic - o sumă de canale ce parcurg întreg corpul, care se încarcă cu substanţele transformate de către aparatul digestiv şi le transportă spre sânge. Avem, prin urmare, a treia componentă a acestui sistem de organe, aparatul circulator, cu canalele sale ramificate, largi sau înguste, care străbat întreg organismul, şi al cărui centru activ este inima. Ştim, de asemenea, că vasele care pleacă de la inimă, numite artere, conduc sângele spre toate părţile organismului nostru, că sângele suferă un anumit proces de transformare şi este readus apoi la inimă, prin alte vase, sub formă de sânge albastru, spre deosebire de sângele roşu. Mai ştim că acest sânge transformat, inutilizabil ca atare pentru viaţă, este condus la plămâni, unde intră în contact cu oxigenul care provine din aerul exterior, cu ajutorul căruia este reînnoit în plămân şi apoi este recondus la inimă, pentru a-şi relua cursa prin întregul organism.

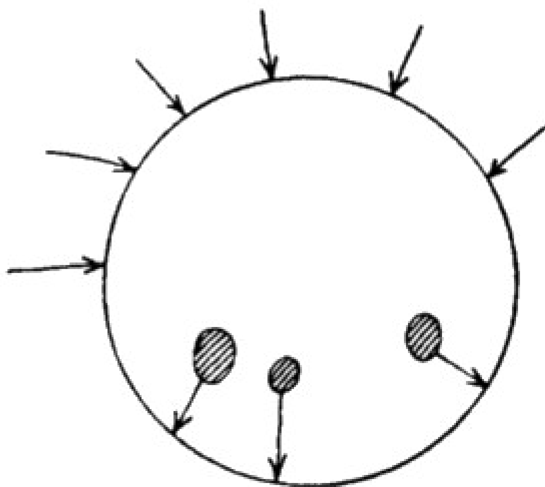
Pentru a putea examina toate aceste sisteme, şi pentru a avea, în modul de observare exterior, o bază valabilă şi pentru abordarea ocultă, vrem să ne ocupăm mai întâi de acest sistem care apare de la bun început ca punct central al întregului organism: aparatul circulator.

Să analizăm mai întâi sângele: după ce a fost reîmprospătat la nivelul plămânului şi transformat în sânge oxigenat, este dus la inimă, de unde pleacă din nou ca sânge roşu, pentru a fi reutilizat în organism. Vă previn că toate desenele pe care le voi prezenta vor fi schematice. Să ne amintim că inima omului este alcătuită din patru camere, mărginite de pereţi interiori: două camere mari în partea inferioară şi două mai mici în partea superioară. Cele inferioare se numesc ventricule, iar cele superioare auricule. Nu voi vorbi astăzi despre valvule; vă voi prezenta procesul foarte schematic. După ce a curs din auriculul stâng în ventriculul stâng, sângele este transportat de o arteră mare şi purtat în întreg organismul. Să reţinem că acest sânge este utilizat de toate organele corpului, este transformat în sânge albastru şi sub această formă ajunge în auriculul drept, de unde curge în ventriculul drept, pentru a fi dirijat spre plămâni, reînnoit, şi pentru a-şi relua ciclul.

Dacă ne reprezentăm acest lucru, este important pentru modul de observaţie ocultă să adăugăm că foarte aproape - pe traiectul arterei principale (aorta - n.tr.) - se separă un curent secundar, care duce sângele oxigenat spre creier şi care revine apoi la auriculul drept. Astfel, sângele trecut prin creier este transformat la fel ca si cel care vine din celelalte părţi ale

organismului. Avem deci o mică circulaţie, în care este intercalat creierul, separat de marea circulaiie, care parcurge restul organismului. Este foarte important să reţinem acest fapt, deoarece el ne conduce spre o reprezentare importantă, care ne poate furniza baza pentru tot ce ne face posibilă urcarea spre înăltimile oculte numai dacă ne punem întrebarea: Aşa cum în partea superioară a organismului sunt inserate în mica circulaţie organele superioare, ceva asemănător există şi în marea circulatie? Vom ajunge astfel la un rezultat care ne poate fi furnizat chiar şi de observaţia exterioară superficială, faptul că în marea circulatie sunt inserate trei organe: splina, ficatul şi vezica biliară, care contine bila preparată de ficat.

Dacă ne întrebăm care este rolul acestor organe, ştiinţa exterioară ne răspunde că ficatul prepară bila, că bila curge în tubul digestiv şi colaborează la transformarea alimentelor, pentru ca acestea să fie preluate prin vasele limfatice şi să poată intra în sânge. Ştiinţa exterioară ne vorbeşte mai puţin despre al treilea organ, splina. Dacă examinăm aceste organe, trebuie să precizăm că ele sunt în întregime ocupate cu prepararea alimentelor pentru organismul uman. Pe de altă parte, toate trei sunt incluse în circulaţie, şi nu degeaba. Dat fiind faptul că alimentele sunt preluate de sânge, pentru a fi purtate în întregul organism şi pentru a înlocui în permanenţă pierderile, aceste trei organe participă la transformarea integrală a alimentelor. Acum se pune o întrebare: Putem înţelege, după aspectul lor exterior, felul cum aceste organe participă la activitatea generală a organismului uman? Dacă privim din afară, ne apare că ele sunt intercalate în circulaţia inferioară, aşa cum creierul este inclus în circulaţia superioară. Dacă avem în vedere asemenea consideraţii exterioare, pe care este necesar să le aprofundăm mai târziu, trebuie să vedem dacă aceste organe ar putea avea o sarcină asemănătoare celei a creierului şi în ce ar putea consta ea.

Să analizăm pentru început părţile superioare ale organismului uman. Ele sunt cele care preiau impresiile senzoriale exterioare culese de organele de simţ şi care elaborează materialul percepţiei noastre senzoriale. Ceea ce se întâmplă în cap, în părţile superioare ale organismului uman, este prelucrarea acelor impresii care intră prin organele de simţ. Putem considera impresiile exterioare drept cauză a tot ce se întâmplă în partea superioară a organismului, şi în timp ce aceste impresii îşi produc efectul, precum şi ceea ce rezultă din acţiunea lor prin elaborare interioară în organele superioare ale omului, modifică sângele, sau contribuie la aceasta; sângele astfel modificat este trimis de către aceste organe spre inimă, la fel ca şi cel din restul organismului. Întrucât partea superioară a organismului uman se deschide lumii exterioare cu ajutorul organelor senzoriale - porţi deschise lumii înconjurătoare - nu este oare natural să gândim că ceea ce lumea exterioară imprimă în creier prin organele de simţ corespunde într-un anume sens cu ceea ce acţionează din interiorul organelor interioare, splină, ficat, bilă, în afară? În timp ce această parte superioară se deschide spre exterior pentru a primi de acolo influenţe şi sângele curge spre această parte pentru a culege influenţele exterioare, în acelaşi timp el curge spre partea inferioară, pentru a primi ceea ce vine de la cele trei organe. Deci, când privim lumea înconjurătoare, vedem că aceasta influenţează structura noastră superioară prin intermediul organelor senzoriale. Imaginaţi-vă că ceea ce pătrunde în noi din exterior prin simţuri ar fi comprimat, concentrat într-un centru. Astfel, ceea ce pătrunde în noi din toate direcţiile

trebuie comparat cu ceea ce curge din ficat, din vezica biliară şi din splină, adică lume înconjurătoare transformată. Dacă aprofundaţi această idee, veţi vedea că nu este o reflecţie cu totul stranie.

Imaginaţi-vă diversele impresii senzoriale care curg spre interior şi închipuiţi-vă că sunt concentrate, condensate şi formate ca organe dispuse în interior. Astfel, sângele se oferă în interior celor trei organe - ficat, bilă, splină -, aşa cum partea superioară a organismului se oferă lumii din afară. Avem deci lumea exterioară, care ne înconjoară simţurile, concentrată în organe dispuse în interiorul corpului omenesc. Putem spune că, pe de o parte, lumea lucrează în exterior, pătrunde în noi, atinge sângele în organele superioare şi îl influenţează. Pe de altă parte, macrocosmosul influenţează în mod tainic organele pe care le-a concentrat şi, pe această cale, acţionează asupra sângelui nostru, care i se pune de asemenea la dispoziţie. Să reprezentăm aceasta schematic: Să ne imaginăm în primul rând lumea, care acţionează din toate părţile asupra simţurilor noastre, şi sângele, oferindu-se ca o tablă pe care se întipăresc impresiile acestei lumi - este organizarea noastră superioară. Să ne imaginăm apoi că am putea concentra toată această lume exterioară în organe izolate, că am forma din ea un extract pe care l-am putea transpune în interior; astfel, ceea ce acţionează din toate direcţiile acţionează şi de cealaltă parte, a sângelui. Vom avea astfel un tablou al exteriorului şi interiorului organismului uman format într-un fel cu totul aparte. S-ar putea spune, într-un anumit sens, că creierul corespunde organizării noastre interioare în măsura în care ea umple toracele şi cavitatea abdominală. Este ca şi cum lumea din afară ar fi transpusă în interiorul nostru.

În această organizare subordonată, care serveşte în principal continuării procesului nutritiv, vom găsi câteva lucruri cu totul tainice, ca de pildă concentrarea întregii lumi înconjurătoare în câteva organe interne, câteva instrumente interioare. Studiind mai îndeaproape aceste organe, splina, ficatul, vezica biliară, observăm că cea care se oferă prima curentului sangvin este splina. Ea are o structură particulară, un ţesut bogat vascularizat, conţinând numeroase granule albe, care contrastează cu roşul fondului. Splina ne apare ca o strecurătoare prin care trece sângele, punându-se la dispoziţia unui organ care este într-un fel o fracţiune concentrată a macrocosmosului. Splina este în legătură şi cu ficatul. Pe treapta următoare observăm cum sângele se oferă ficatului, iar acesta, la rândul său, secretă bila, ca o a treia componentă a acestei serii. Bila este depusă într-un organ special, se amestecă cu substanţele nutritive, şi de aici, împreună cu aceste substanţe transformate, ajunge în sânge.

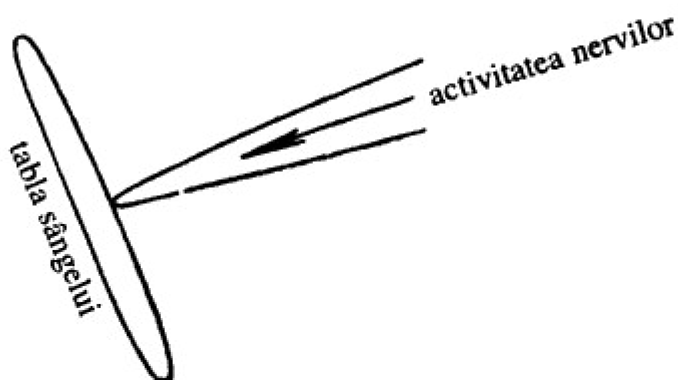
Ne putem imagina această oferire de sine a sângelui către cele trei organe în felul următor: primul organ care se găseşte în calea sângelui este splina, al doilea este ficatul, şi al treilea, care are o relatie foarte complicată cu sângele, cu întregul sistem sangvin, este bila care, pentru că este pusă la dispoziţia alimentelor, participă la elaborarea lor, este considerată un organ aparte. Bazaţi pe acest fapt, ocultiştii tuturor timpurilor au dat anumite denumiri acestor organe. Vă rog să nu vă gândiţi deocamdată la nimic deosebit în legătură cu aceste nume, ci numai la faptul că ele au fost date acestor organe şi să faceţi abstracţie de adevărul că o asemenea asociere a numelor are şi o altă semnificaţie pentru organe. Vom vedea mai târziu pentru ce motive li s-au dat chiar aceste nume. Deoarece splina este prima care se oferă sângelui, vechilor ocultişti li s-a părut că cel mai potrivit nume pentru ea ar fi cel al primei planete care apare în spatiul cosmic al sistemului solar. Din această cauză au numit splina „saturniană" - sau un Saturn interior -, aşa cum ficatul a devenit un Jupiter interior, iar bila un Marte interior. Deocamdată să nu ne gândim la aceste nume, ci numai la faptul că le-am depistat. Şi am făcut aceasta deoarece am înţeles că lumile exterioare, abordabile pentru simţurile noastre, sunt comprimate în aceste organe, care reprezintă pentru noi lumi interioare, aşa cum planetele reprezintă lumi exterioare. Aşa cum lumile exterioare apar simţurilor noastre, prin aceea că pătrund din afară, lumile interioare acţionează activ asupra sângelui, influenţând Eul, al cărui organ este sângele.

În orice caz, vom afla o diferenţă importantă între caracteristicile creierului uman, despre care am vorbit ieri, şi ceea ce ne apare ca un fel de sistem cosmic interior. Această diferenţă constă, în primul rând, în faptul că omul nu ştie nimic despre ceea ce se petrece în organismul său interior. El nu percepe influenţa pe care aceste lumi interioare o exercită asupra lui, în timp ce, în mod caracteristic, lumea exterioară îi impresionează conştienţa. Într-un anumit sens, ne este îngăduit să numim aceste lumi interioare o lume a inconştientului, spre deosebire de lumea conştientă, pe care am învăţat să o cunoaştem în activitatea creierului.

Vom clarifica conţinutul conştientului şi al inconştientului, luând în considerare şi alt aspect. Ştiti că ştiinţa oficială consideră sistemul nervos, cu tot ce este legat de el, drept organ al conştienţei. Pentru dezvoltarea ulterioară a consideraţiilor noastre oculte, să reţinem o anumită relaţie a sistemului nervos cu sângele - ceea ce am expus azi în mod schematic. Vedem că sistemul nervos este pretutindeni în legătură cu sângele. Să dăm atentie mai întâi unui adevăr pe care ştiinţa oficială îl consideră incontestabil: că regulatorul general al activităţii conştiente, al vieţii sufleteşti, este sistemul nervos. Nu putem însă evita faptul că pentru ocultişti sistemul nervos nu reprezintă decât un fel de substrat al conştienţei. Aşa cum sistemul nervos se inserează în organismul nostru şi intră în contact într-un anumit fel cu sângele, tot astfel se inserează în fiinţa omenească ceea ce noi numim corpul astral şi Eul. În conferinţele mele, am arătat că şi o observare exterioară, pe care am prezentat-o în repetate rânduri, ne poate evidenţia că sistemul nervos este, într-un anumit sens, revelaţia corpului astral. În cadrul unei astfel de abordări, vedem că la început nu le putem atribui corpurilor naturale nevii decât corpul fizic pe care ni-l prezintă. Când urcăm pe scara evoluţiei de la corpurile anorganice, neînsufleţite, la corpurile naturale însufleţite - la organisme -, trebuie să ne imaginăm că acestea sunt pătrunse de corpul eteric sau vital, care conţine în el cauzele manifestărilor vieţii. Vom vedea mai târziu că antroposofia sau ocultismul nu vorbesc despre acest corp vital aşa cum se vorbea pe vremuri despre „forţa vitală". Când antroposofia aminteşte despre corpul eteric, ea vorbeşte despre ceva real, pe care ochiul spiritual îl vede cu adevărat şi care se află la baza corpului fizic. Când contemplăm plantele, trebuie să le atribuim un corp eteric. Dacă ajungem mai sus, la fiinţele dotate cu sensibilitate, la animale, vom găsi elementul sensibilităţii, al vieţii interioare, sau, mai bine zis, al trăirii interioare, care deosebeşte animalele de plante. Pentru ca simpla activitate vitală - care nu se poate încă interioriza şi nu se poate aprinde până la simţire - să ajungă la trăire interioară trebuie ca în organismul animalului să se integreze corpul astral. Sistemul nervos, pe care plantele încă nu-l au, devine pentru noi unealta exterioară a corpului astral, arhetip spiritual al sistemului nervos. Aşa cum arhetipul se comportă faţă de manifestarea sa, de imaginea sa, la fel se comportă şi corpul astral faţă de sistemul nervos.

V-am spus deja ieri că modul exterior de observaţie ştiinţifică îşi poate permite să amestece lucrurile, dar pentru observaţia ocultă lucrurile nu sunt chiar atât de simple. Atunci când observăm organele sau sistemele de organe umane, trebuie să fim conştienţi de faptul că acestea pot fi utilizate şi în alt scop decât cele ale animalelor, chiar dacă sunt asemănătoare ca formă. Acum menţionăm doar că la om organul exterior al Eului, centrul său sufletesc, este sângele. Sistemul nervos este instrumentul exterior al corpului astral, iar sângele instrumentul Eului. Aşa cum sistemul nervos intră într-o anumită relaţie cu sângele în organism, la fel şi domeniile interioare ale sufletului, care există pentru noi sub formă de reprezentări, sensibilitate şi altele, au o legătură cu Eul. Sistemul nervos este infinit diferenţiat în organismul uman. El ne apare sub forma cordoanelor de nervi, acolo unde se manifestă, de exemplu, ca nervi auditivi, faciali etc. Sistemul nervos este extins în tot organismul, se diversifică în el; el poartă în sine capacitatea de diversificare. Dacă observăm că sângele curge în întregul organism, chiar dacă ţinem cont de transformarea lui din sânge roşu în sânge albastru, trebuie spus că el este unitar pentru întreg organismul. El contrastează ca uniformitate cu sistemul nervos diferenpat, la fel cum Eul este în opoziţie cu diferitele manifestări ale sufletului - reprezentări, sensibilitate, impulsuri volitive, senzaţii şi aşa mai

departe. Cu cât veţi aprofunda această comparaţie, cu atât mai mult ea vă va demonstra marea asemănare existentă între cele două arhetipuri - Eu şi corp astral - şi dintre cele două imagini ale lor - sângele şi nervii. Se poate spune cu certitudine că sângele este pretutindeni sânge; dar, străbătând întreg organismul, el se modifică şi putem face o paralelă între modificările lui şi cele ale Eului. Eul nostru este însă uniform. Dacă ne întoarcem cu gândul la viaţa dintre naştere şi moarte, putem spune: Acest Eu a fost mereu prezent, la vârsta de cinci ani, de şase ani; ieri, ca şi azi, este acelaşi Eu. Dar când este vorba de a-i defini conţinutul, vom vedea că acest Eu, aşa cum vieţuieşte el în noi, este plin cu o serie de reprezentări, sentimente, senzaţii şi altele, care trebuie atribuite corpului astral, aşa cum deja am spus, şi care intră în contact cu Eul. Anul trecut Eul avea un alt conţinut; ieri, un altul; iar astăzi din nou un altul. Eul intră deci în contact cu conţinutul general al sufletului, pe care-l străbate în întregime. Aşa cum sângele parcurge organismul în întregime şi intră peste tot în contact cu sistemul nervos diversificat, Eul, de asemenea, întâlneşte viaţa sufletească diferenţiată în reprezentări, senzatii, impulsuri volitive etc. Aşadar, înseşi aceste comparatii ne arată că suntem îndreptăţiţi să vedem în sânge o imagine a Eului şi în sistemul nervos o imagine a corpului astral - aceste două părţi mai înalte, suprasensibile, ale fiinţei omeneşti.

Acum trebuie să ne amintim că sângele, care străbate organismul în felul arătat, se pune la dispoziţia lumii exterioare, pe de o parte, - adică se prezintă ca o tablă neagră pe care se întipăreşte tot ce vine din lumea exterioară - şi, pe de altă parte, se pune la dispoziţia a ceea ce am numit lumea interioară. În acelaşi fel se întâmplă lucrurile cu Eul nostru. Noi îl dirijăm, mai întâi, spre lumea exterioară de la care primim impresii, ceea ce explică variabilitatea conţinutului său: Eul este plin de impresii exterioare. Dar există şi momente în care Eul se retrage în sine, sau se abandonează durerilor sale, suferinţei sale, bucuriilor sau senzaţiilor interioare, amintirilor, lăsând să-i urce din memorie ceea ce nu mai primeşte direct din contactul cu lumea exterioară, ci ceea ce poartă în el. Deci şi în această privinţă se poate stabili o paralelă cu sângele, întrucât se prezintă ca o tablă ce se oferă o dată lumii exterioare, o dată celei interioare. Am putea schiţa funcţia Eului la fel cum am schiţat-o pe cea a sângelui (vezi figura). Aşa cum am pus în relaţie sângele cu impresiile venite pe calea simţurilor, putem lega de Eu impresiile exterioare primite, pe care le receptăm sub formă de reprezentări sau de formaţiuni sufleteşti. Am putea să punem în relaţie, aşadar, aceste raporturi sufleteşti, la fel ca pentru viaţa corporală, pe de o parte cu sângele, iar pe de alta cu Eul.

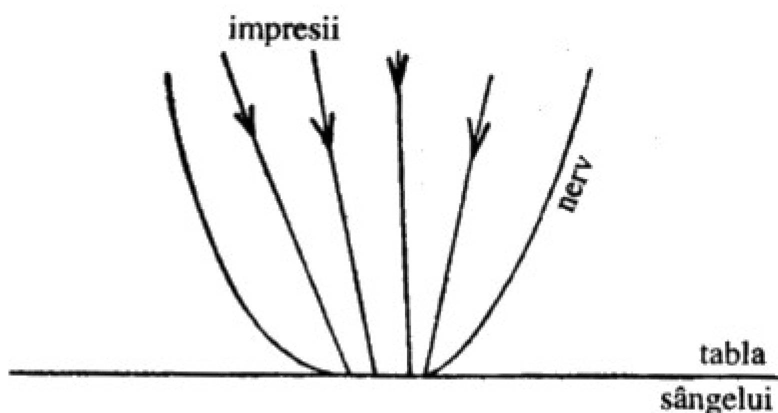
Să observăm din acest punct de vedere coacţionarea şi confruntarea dintre sânge şi nervi. Când privim, impresiile exterioare acţionează asupra ochiului nostru - culori, lumină -, influenţând nervul optic. Atâta timp cât aceste impresii exterioare rămân în domeniul nervos, putem spune că ele acţionează asupra corpului astral. În momentul în care apare o relaţie între nervi şi sânge, se poate spune că procesul paralel concomitent constă în faptul că reprezentările variate ale vieţii sufleteşti intră în legătură cu Eul. Dacă ne imaginăm relatia nervilor cu sângele, o putem prezenta schematic în felul în care ceea ce intră prin nervul optic în actul vederii intră, de asemenea, în legătură cu vasele sangvine din apropiere.

Acest raport este extrem de important, dacă vrem să observăm natura umană în aşa fel încât să rezulte o bază pentru fundamentele oculte ale naturii umane. Atunci, trebuie să spunem: În viaţa obişnuită, lucrurile se petrec astfel, încât o activitate propagată de-a lungul nervului se înscrie în sânge ca pe o tăbliţă, şi prin aceasta s-a inserat în instrumentul Eului. Să ne imaginăm însă că am întrerupe în mod artificial contactul dintre nerv şi circulaţie, astfel încât aceste două activităţi - nervoasă şi sangvină - nu se mai pot influenţa reciproc. Se pot desena în mod schematic acum cele două elemente depărtate unul de celălalt, sugerând că o activitate reciprocă nu poate avea loc. Se ajunge la aceasta - ca nervul să nu poată fi influenţat -, de exemplu, atunci când el este secţionat. Dacă se întâmplă un asemenea lucru, nu e de mirare că omul nu mai poate primi nici o impresie şi, în consecinţă, nu mai are nici o trăire prin acest nerv. Dar să admitem totuşi că, deşi relatia dintre nerv şi sânge ar fi întreruptă, ar mai exista acolo o oarecare senzaţie. În experienţele ştiinţifice aceasta se poate produce prin excitarea nervului cu ajutorul unui curent electric. Dar acest fel de influenţare exterioară a nervului nu ne interesează aici. Există însă şi o altă posibilitate de influenţare a nervului, când acesta nu poate acţiona asupra circulaţiei corespunzătoare. Această stare poate fi provocată în organismul omului prin anumite reprezentări, idei, senzaţii sau sentimente pe care omul le-a trăit, şi le-a însuşit şi care, pentru ca experienţa interioară să reuşească, ar trebui să fie reprezentări superioare, morale sau intelectuale. Dacă omul, printr-o riguroasă concentrare interioară, îşi transformă reprezentările în simboluri şi îşi face din ele temei de exerciţii în stare de veghe, prin chiar această concentrare el acaparează nervul şi îl sustrage circulaţiei sangvine. Când omul se abandonează pur şi simplu impresiilor exterioare normale, între nerv şi sânge se stabileşte relaţia obişnuită. Dacă însă el menţine prin concentrare puternică asupra Eului ceea ce obţine în mod normal, eliberat acum de orice impresii exterioare, aşa cum acţionează lumea exterioară asupra Eului, atunci are în suflet ceea ce apare mai întâi în conştienţa sa, ceea ce constituie conţinutul conştientei sale, şi utilizează de preferinţă nervul, ceea ce separă activitatea nervoasă de cea a sângelui. Consecinţa este faptul că, printr-o concentrare interioară atât de intensă încât să întrerupă circuitul dintre nerv şi sânge, nervul este eliberat de cooperarea cu sângele, se eliberează, de asemenea, de viaţa obişnuită a Eului, al cărui instrument este sângele. În fapt, lucrurile se petrec astfel: antrenamentul care trebuie să ne conducă în lumile spirituale ne obligă la o astfel de concentrare, încât sistemul nervos este izolat de sânge şi de obligaţiile pe care acesta le are faţă de Eu. Deocamdată putem doar afirma acest lucru, dar el este verificat pe de-a-ntregul prin experienţă. Consecinţa este faptul că, în timp ce înainte sistemul nervos îşi înscria activităţile pe tăbliţa sângelui, le reţine acum pentru sine, le lasă să alerge în sens invers în sine şi nu le mai permite să pătrundă în sânge. Este deci posibil să separăm sângele de nervi prin exerciţii de concentrare lăuntrică şi să retrimitem în sistemul nervos ceea ce altfel ar fi curs în Eu (exprimându-ne în mod plastic).

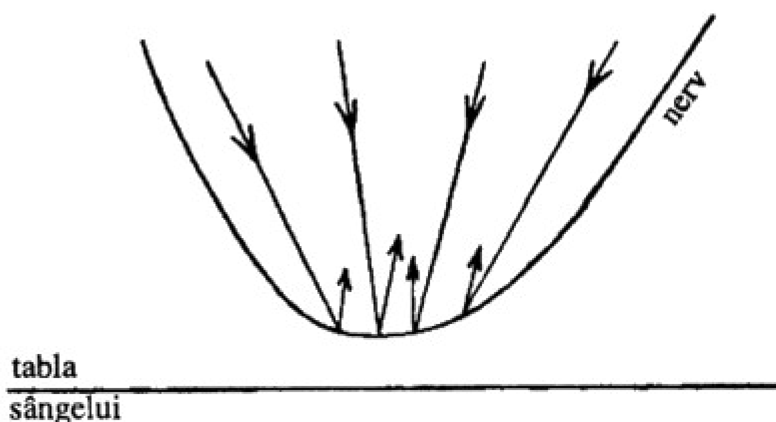
Omul care practică asemenea exerciţii sufleteşti are o cu totul altfel de trăire interioară. Orizontul conştienţei sale este în întregime schimbat. Se poate spune că în timpul vieţii de toate zilele, sângele şi Eul fiind legate, omul raportează la Eul său toate impresiile interioare şi pe cele din afară. În acest caz, Eul ascunde forţele care se întind pe întregul orizont al conştienţei şi totul se raportează la el. Nici dacă omul îşi izolează sistemul nervos prin concentrare, dacă îl ridică din sânge prin forţe sufleteşti, nici atunci el nu trăieşte în Eul său obişnuit. Din acel moment el nu mai poate să numească ceea ce desemnează acum ca Sine a sa cu numele de Eu, în acelaşi sens în care spunea „Eu" în viaţa normală de conştienţă. Atunci omul are impresia că o parte a entităţii sale s-ar ridica în mod conştient din sine, ca şi cum ceva care altfel este invizibil, suprasensibil - care acţionează în nervii noştri -, nu s-ar mai înscrie pe tăbliţa lui de sânge, n-ar mai produce impresii asupra Eului obişnuit. Prin aceasta omul se simte ca şi cum ar fi ridicat din sistemul său sangvin, din organismul său şi, în compensaţie pentru ceea ce a trăit în sângele său, întâlneşte altceva. Dacă înainte

activitatea nervoasă se oglindea în sângele lui, acum este reflectată în ea însăşi, trăieşte în altceva, omul se simte într-un alt Eu, în alt Sine, ceea ce înainte putea doar presimţi. Simte pătrunderea în sine a unei lumi suprasensibile.

Dacă vrem să prezentăm încă o dată schematic relatia dintre nerv - sau întregul sistem nervos -, care primeşte în sine impresiile unei lumi exterioare, şi sânge, o putem face astfel:

Impresiile exterioare normale s-ar oglindi în sânge şi s-ar afla apoi în acesta. Dar dacă îndepărtăm sistemul nervos, absolut nimic nu mai pătrunde până la tăbliţa de sânge. Totul se întoarce în sistemul nervos. Atunci ni se revelează o lume despre care nu aveam nici cea mai mică bănuială. Ea se extinde până la limita sistemului nostru nervos şi îi simţim şocul de retur. În orice caz, numai cel care face exercitii sufleteşti corespunzătoare resimte acest şoc. În timp ce în starea de conştienţă normală omul simte că are de-a face cu o lume care-i ajunge până în sânge, că sângele a înscris totul în el ca pe o tăbliţă, şi că, prin urmare, trăieşte în Eul său cu aceste impresii, în celălalt caz, aceste impresii merg doar până acolo unde terminaţiile nervoase oferă o rezistenţă spre interior. Ajuns la aceste terminaţii, parcă ricoşezi şi trăieşti în afară, în lumea înconjurătoare. Se poate spune mai exact că, atunci când avem o impresie de culoare pe care o receptăm prin ochi, ea intră prin nervul optic, se întipăreşte pe tăbliţa sângelui şi simţim ceea ce se poate exprima prin „văd roşu". Să admitem că suntem capabili să mergem cu impresiile nu până la sânge, ci numai până la terminatiile nervoase, că ne retragem din viaţa interioară, din sânge; trăim de fapt până la ochiul nostru, până la nervul optic, ne retragem din sângele fizic, trăim în afara Eului nostru, ne aflăm în razele de lumină care pătrund prin ochi. Ne găsim cu adevărat afară din noi înşine, din cauză că nu pătrundem ca de obicei atât de adânc în interiorul nostru, ci numai până la terminaţiile nervoase. Atunci când am ajuns să o întoarcem din drum în terminaţiile nervoase, ca să nu ajungă până la sânge, avem o altă viaţă sufletească: am deconectat astfel sângele, pe când conştienţa normală intră în sânge, iar viaţa sufletului se simte una cu omul fizic, se identifică cu acesta.

Prin aceste consideraţii exterioare am reuşit astăzi să deconectăm sângele în întregime, acest sânge pe care il considerăm ca pe o suprafaţă dublă, care intră în relaţie pe de o parte cu impresiile exterioare, iar pe de altă parte cu cele venite din interior. L-am deconectat de ceea ce am putea numi „omul superior" ce putem deveni atunci când ne debarasăm de noi înşine şi devenim liberi. Cel mai bine studiem natura interioară a

acestui sistem sangvin dacă nu rămânem la fraze generale, ci luăm în considerare ceea ce există realmente: omul suprasensibil, invizibil, la care ne vom ridica dacă mergem numai până la terminaţiile nervoase şi-l observăm când se retrage în interior, până la nivelul sângelui. Atunci vom progresa până la ideea că omul poate trăi în lumea exterioară, că se poate răspândi în întreaga lume exterioară, că se poate muta în aceasta, să adopte un alt punct de vedere faţă de omul interior sau faţă de ceea ce în mod curent numim astfel. Pe scurt, vom învăţa să cunoaştem funcţiile sângelui şi ale organelor aparţinând circulaţiei sangvine răspunzând la următoarea întrebare: Cum trebuie să acţioneze dintr-o lume superioară, spre care omul se poate avânta printr-o cunoaştere mai precisă, ceea ce se reproduce pe tăbliţa sângelui, ca o pictură? Întreaga viaţă a sângelui, ca punct central al omului, ni se revelează atunci când luăm în considerare relaţia dintre acest admirabil sistem şi o lume superioară din punctul de vedere al realităţii sensibile sau suprasensibile. Sarcina noastră va fi, prin urmare, să scoatem la iveală, într-un mod evident, omul vizibil în întregime, sensibil, ca pe o imagine a arhetipului spiritual. Atunci vom înţelege că organismul uman este cea mai ideală imagine a spiritului care trăieşte în lumea întreagă, şi astfel vom învăţa să-l cunoastem.

CONFERINŢA a III-a

COACŢIONAREA DUALITĂŢII UMANE

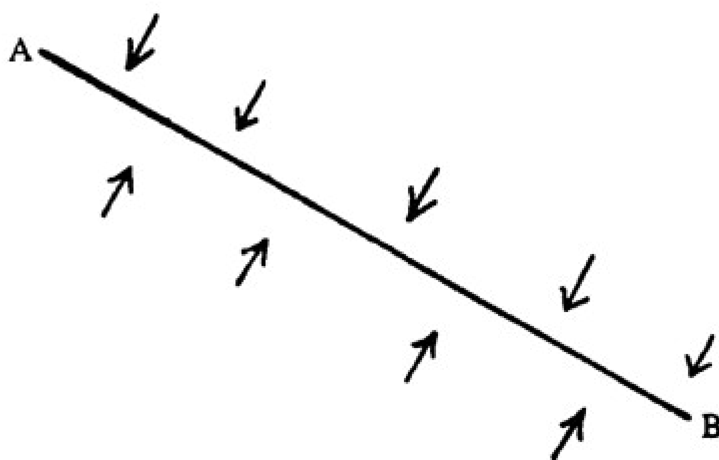
Praga, 22 martie 1911

Aceste prime trei conferinţe - incluzând-o şi pe cea de azi - sunt destinate să ne orienteze în general asupra a ceea ce trebuie luat în considerare pentru viaţă, pentru fiinţa omului. Din această cauză sunt prezentate mai întâi câteva idei şi notiuni importante, care datorită faptului că expunerile mai detaliate abia trebuie să urmeze, „plutesc", într-un anumit sens, „în aer". Este mai bine însă să avem la început o vedere de ansamblu, să abordăm omul în sens ocult, pentru a include în ceea ce considerăm a fi, la început, ipotetic, ceea ce ne apar a fi motivele mai profunde.

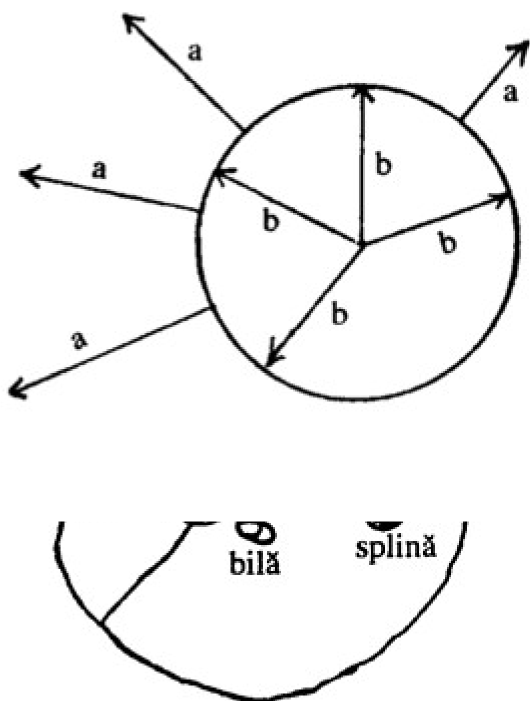
Ieri, la sfârşitul conferinţei, am spus că, prin anumite exerciţii sufleteşti, prin concentrarea puternică a sentimentelor şi ideilor, omul poate face să răsară în conştienţa sa o viaţă diferită de viaţa lui obişnuită. În viaţa de veghe avem o relaţie normală între nerv şi sânge. În mod schematic, s-ar putea spune că ceea ce se petrece în nerv se înscrie pe tăbliţa sângelui. Prin exerciţii sufleteşti se ajunge la a pune nervul într-o asemenea tensiune, încât activitatea lui nu mai pătrunde în sânge, ci este respinsă în căile nervoase. Întrucât sângele este unealta Eului, un om, care, prin concentrarea simţirii şi gândurilor, şi-a eliberat sistemul nervos de căile sangvine se simte străin faţă de fiinţa lui obişnuită, scos din sine. Se simte ca şi cum şi-ar sta sieşi în faţă, şi nu mai poate spune „acesta sunt eu", ci „acesta eşti tu", căci se simte ca un străin faţă de personalitatea sa care trăieşte în lumea fizică. Dacă înţelegem câtuşi de puţin care este condiţia vieţii unui astfel de om, devenit clarvăzător într-un anumit fel, îţi spui că el se simte atunci ca şi cum o entitate superioară ar pătrunde în viaţa sa sufletească. Este un cu totul alt sentiment decât cel pe care îl ai atunci când eşti în faţa lumii obişnuite. Când te afli în prezenţa lumii înconjurătoare te simţi străin faţă de fiinţele şi lucrurile lumii exterioare - animale, plante şi aşa mai departe -, te simţi trăind undeva lângă ele şi în afara lor. Se ştie că atunci când ai în faţă o floare gândeşti: Floarea este acolo şi eu sunt aici. Altceva simţi atunci când te urci în lumea spirituală în felul descris, smulgându-ţi sistemul nervos, ridicându-te din Eul tău. Acum nu mai simţi că ai în faţă o fiinţă străină; este ca şi cum cealaltă fiinţă intră în tine şi te-ai simţi una cu ea. Este îngăduit să spunem că clarvăzătorul învaţă să cunoască lumea spirituală prin observarea avansată a acelei lumi spirituale de care suntem legati, şi care ajunge la noi, în parte, prin sistemul nervos, chiar dacă în viaţa normală ea ni se revelează mai întâi pe calea ocolită a impresiilor senzoriale. Aceasta este lumea spirituală despre care, în starea sa de conştienţă normală, omul nu ştie nimic la început. Este aceeaşi lume care se înscrie, totuşi, pe tăbliţa sângelui nostru, adică în Eul nostru. Putem spune că la

baza a tot ce ne înconjoară în lumea exterioară există o lume spirituală. O vedem ca printr-un văl, ţesut de înseşi impresiile noastre senzoriale. În conştienţa normală, orizontul Eului se întinde până la acest văl şi nu vedem lumea spirituală care este în spatele lui. Dar în momentul în care ne eliberăm de Eul nostru, impresiile senzoriale se sting, nu le mai avem, ne ridicăm pentru a vieţui într-o lume spirituală. Este aceeaşi lume spirituală care se găseşte în spatele impresiilor senzoriale, lume cu care ne unim atunci când scoatem sistemul nervos din organismul obişnuit sangvin.

Prin aceste consideraţii am urmărit viaţa omului, aşa cum este ea excitată din afară şi cum acţionează prin nervi şi sânge. Ieri v-am atras atenţia asupra faptului că, în viaţa interioară organică, fizică a omului, putem vedea ceva asemănător cu o lume exterioară comprimată în ficat, vezica biliară şi splină. Din această cauză, putem spune că, aşa cum sângele străbate creierul, în partea de sus a organismului - unde intră în contact cu lumea exterioară -, şi aceasta se întâmplă deoarece impresiile senzoriale acţionează asupra creierului, tot aşa, circulând prin corp, sângele intră în legătură cu organele interne, dintre care am luat în considerare în primul rând ficatul, vezica biliară şi splina. Dacă în aceste organe sângele nu vine în contact cu o lume exterioară, este din cauză că ele nu se deschid spre exterior, ca organele de simţ, ci sunt închise înăuntru, sunt acoperite din toate părţile, în aşa fel încât nu desfăşoară decât o viaţă interioară. Ficatul, splina, bila pot acţiona asupra sângelui în funcţie de propria lor natură. Ele nu primesc impresii exterioare, ca urechea sau ochiul, şi nu pot, aşadar, nici să transmită sângelui informaţii venite din afară; îşi pot exprima doar propria natură, în acţiunile lor asupra sângelui. Când contemplăm lumea interioară, în care parcă se află comprimată o lume exterioară, putem să spunem: Aici acţionează o lume exterioară interiorizată asupra sângelui, dacă poate acţiona.

Să desenăm o linie AB care să reprezinte cele două părţi ale sângelui. Să reprezentăm ca fiind interiorizat tot ceea ce vine, într-un fel oarecare, din afară, şi pătrunde până în sânge, înscriindu-se pe una din părţile lui. Să reprezentăm apoi ceea ce vine din partea cealaltă, din interior, şi se înscrie pe cealaltă parte a sângelui. Dacă vrem să exprimăm lucrurile mai putin schematic, putem spune că organele senzoriale îşi înscriu informaţiile în sângele care străbate capul omului şi că activitatea creierului îl transformă aşa cum îl transformă şi organele interne, la rândul lor. Căci aceste trei organe - splina, ficatul, bila - îşi înscriu activitatea în cealaltă parte a sângelui, care curge prin vasele lor. Sângele ar putea astfel primi în el radiaţia, activitatea organelor interioare şi - în calitate de instrument al Eului - ar putea transmite până la Eu această expresie a organelor interioare, aşa cum în activitatea creierului este exprimat ceea ce vine din lumea înconjurătoare.

Pentru ca aceste acţiuni ale organelor asupra sângelui să aibă loc, trebuie să mai intervină ceva. Am spus deja că numai în interactiunea dintre sânge şi sistemul nervos există posibilitatea să se poată înscrie ceva în sânge, să se exercite o acţiune asupra sângelui. Dinspre interior - de asemenea - trebuie să se intercaleze ceva asemănător sistemului nervos, pentru ca sistemul „cosmic interior al omului" să poată actiona asupra sângelui. Trebuie ca „lumea interioară" să acţioneze mai întâi asupra unui sistem nervos, pentru ca actiunea lui să poată fi transmisă sângelui. Comparând partea superioară şi partea inferioară a organismului, suntem obligaţi să formulăm premisa existenţei unui sistem nervos intercalat între circulaţie şi organele interne, reprezentate prin ficat, splină şi bilă. Observaţia exterioară ne confirmă existenţa acestui element; este intercalat sistemul nervos vegetativ sau simpatic, care umple cavitatea trunchiului. Relaţiile lui cu lumea interioară şi circulaţia se aseamănă cu relaţiile pe care le are sistemul nervos central cu lumea exterioară şi cu viaţa omului - şi cu circulaţia. Sistemul neurovegetativ însoţeşte la început coloana vertebrală, apoi se extinde şi străbate diferitele părti ale organismului. În cavitatea trunchiului, el prezintă formaţiuni reticulare - una dintre acestea este cunoscută sub numele popular de plex solar. Trebuie să ne aşteptăm ca sistemul vegetativ să se deosebească într-un anumit sens de celălalt sistem nervos. Ar fi interesant să ne întrebăm - chiar dacă aceasta serveşte ca o dovadă - cum ar putea fi structurat acest sistem neuro-vegetativ în comparaţie cu sistemul nervos central, dacă condiţiile ipotetice puse sunt satisfăcute. Aţi putea înţelege că, la fel cum sistemul nervos central trebuie să se deschidă faţă de ambianţa spaţială, sistemul nervos simpatic trebuie să aibă afinităţi pentru ceea ce este concentrat în organizarea interioară. Pentru ca supoziţiile noastre să fie corecte, aceste două sisteme nervoase sunt legate între ele, aşa cum s-ar comporta razele (a) care, plecând de la circumferinţa unui cerc, ar radia în toate direcţiile, cu cele (b) care pleacă din centru spre periferia cercului.

Aşadar, într-un anumit fel, ar trebui să avem aici un contrast între sistemul nervos central şi sistemul vegetativ. Acest contrast există în realitate; şi vedem că sunt multe lucruri pe care suntem în stare să le probăm. Dacă supoziţiile noastre sunt corecte, observaţia, experienţa trebuie să le confirme. Întoarcem privirea spre realitatea obiectivă şi vedem că observaţia confirmă premisele noastre. În timp ce sistemul vegetativ formează un fel de ganglioni, care sunt formaţiuni importante, şi în timp ce filetele nervoase care se detaşează din ei sunt fine şi puţin însemnate, comparativ cu ganglionii, sistemul nervos central ne prezintă contrariul: fibrele nervoase sunt partea importantă, în timp ce ganglionii au o însemnătate secundară. Astfel, observaţia ne confirmă supoziţiile şi putem spune că din cele de mai sus reiese că sarcina sistemului neurovegetativ trebuie să fie de a înscrie pe tabla sângelui viaţa interioară a organismului, care se exprimă prin nutriţie şi termogeneză şi care se regăseşte în nervii simpatici, la fel cum se înscriu în sânge impresiile exterioare, prin intermediul sistemului nervos central. Astfel, sistemul vegetativ este intermediarul care aduce, pe cale ocolită, impresiile propriului nostru interior corporal la instrumentul Eului, sângele. Dar cum interiorul corpului nostru, la fel cu tot ceea ce este fizic, este construit pornind de la spirit,

primim în Eul nostru, prin intermediul sistemului vegetativ, ceea ce lumea spirituală a comprimat în organele corespunzătoare ale cosmosului interior omenesc.

În mod uimitor, vedem încă o dată exprimându-se într-un mod foarte precis această dualitate omenească, de la care am pornit în consideraţiile noastre. Vedem lumea o dată în afară şi o dată înăuntru; de fiecare dată, această lume utilizează, pentru a acţiona, instrumentul unui sistem nervos. Vedem cum sângele este interpus între lumea exterioară şi lumea interioară şi cum se lasă înscris din două direcţii, ca o tablă, o dată din afară şi o dată dinăuntru. Am spus ieri - şi repet astăzi, pentru mai multă limpezime - că omul este în măsură să-şi elibereze nervii de acţiunea lor asupra sângelui în măsura în care ei conduc spre exterior. Să ne întrebăm acum dacă este posibil să se realizeze ceva asemănător şi în direcţia opusă. Vom înţelege mai târziu că într-adevăr există exerciţii sufleteşti care permit realizarea, în direcţia opusă, a aceleiaşi acţiuni, despre care am vorbit ieri şi astăzi. Dar există o diferenţă în ceea ce priveşte acţiunea spre interior. Ne putem separa sistemul nervos central de sânge prin exerciţii oculte, prin concentrarea gândirii şi a sentimentului. Prin exerciţii de concentrare dirijate spre interior (exprimate în denumirea de „viaţă mistică") putem intra atât de profund în noi, încât trebuie să ţinem cont, în mod obligatoriu, de Eul nostru şi de instrumentul lui - sângele. Ştim că prin cufundarea mistică (în interior) - vom reveni mai târziu asupra acestor lucruri - plonjăm în propria noastră entitate divină, în propria spiritualitate, în măsura în care ea vieţuieşte într-un om. Această cufundare mistică nu este, la început, o ridicare din Eu, ci mai degrabă o coborâre în propriul Eu, o întărire, o intensificare a senzatiei Eului. Ne putem convinge de aceasta când intrăm în relaţie cu vechii mistici, făcând abstracţie de ceea ce spun actualii mistici. Misticii mai vechi - nu are importanţă să ştim dacă au o bază mai reală sau mai puţin reală - erau preocupati de a pătrunde în propriul lor Eu, făcând abstracţie de tot ce le oferea lumea exterioară, pentru a se elibera de toate impresiile exterioare şi pentru a se cufunda în întregime în ei înşişi. Întoarcerea în sine, această coborâre în propriul Eu, este, la început, ca o concentrare a întregii puteri şi energii a Eului în propriul organism. Ea actionează mai departe asupra întregii organizări umane, şi putem spune: Această coborâre interioară, această „cale mistică" propriu-zisă - în contrast cu calea macrocosmică - nu întrerupe relaţia sângelui cu nervul, ci îl leagă şi mai mult de nervi, de nervii vegetativi. Pe când prin procedeul descris ieri slăbim legătura dintre nerv şi sânge, prin coborârea mistică în noi înşine întărim legătura dintre sânge şi sistemul neurovegetativ. Aceasta este replica fiziologică opusă, făcând să aflueze mai mult sânge spre sistemul neurovegetativ, în timp ce prin celălalt procedeu, prin care se urmăreşte atingerea lumii spirituale, se suprimă legătura dintre nerv şi sânge. Deci, prin coborârea mistică lăsăm o amprentă sangvină în sistemul neurovegetativ.

Să facem deocamdată abstracţie de ceea ce se întâmplă atunci când intri în tine însuţi, astfel încât nu te desprinzi de Eu, ci, din contră, pătrunzi în Eul tău însoţit de calităţile tale mai puţin bune: atunci când ieşi din Eul tău, îl laşi în urma ta, cu toate calităţile mai puţin bune. Dar când te afunzi în Eul tău nu eşti sigur la început că nu împingi aceste calităţi rele în acest Eu devenit mai energic. Cu alte cuvinte, tot ceea ce în domeniul pasionalului este sânge este împins în sistemul neurovegetativ. Dar să admitem că am mai putea face abstracţie încă un moment de acest lucru, şi să spunem: Înainte de a ajunge la o astfel de cufundare mistică în el însuşi misticul a avut o grijă deosebită să atenueze din ce în ce mai mult aceste calităţi rele, astfel încât în locul egoismului au apărut sentimente altruiste, dezvoltând în sine compasiune pentru toate fiinţele, paralizând tendinţa de a face speculaţii asupra lui însuşi, prin dezvoltarea compasiunii pentru toate fiinţele. Admiţând că omul s-ar fi pregătit suficient pentru a coborî în interiorul său, el îşi duce cu sine şi Eul, prin intermediul sângelui, în lumea sa interioară. Atunci se întâmplă ceva, şi anume acest sistem neurovegetativ interior, despre care omul nu ştie nimic prin conştienta normală, se revarsă în conştienţa Eului său. El începe să ştie că există ceva în sinea sa care îi poate revela cunoştinţe despre lume în mod asemănător cu celălalt sistem nervos, care îi revelează lumea exterioară. Aşadar, omul coboară în sine şi îşi conştientizează în oarecare măsură sistemul neurovegetativ. Şi aşa cum

lumea înconjurătoare poate fi cunoscută prin intermediul sistemului nervos central, acum îl întâmpină lumea interioară care s-a constituit aici. Şi aşa cum noi nu vedem nervul - căci nimeni nu-şi poate vedea nervul optic - ci ceea ce trebuie perceput prin nervi, adică lumea exterioară care pătrunde în conştienţa noastră, tot astfel, în coborârea mistică, în conştienţă nu pătrund mai întâi nervii interiori, care nu sunt perceputi, căci omul conştientizează numai că are în aceştia un instrument prin intermediul căruia poate privi în interiorul său. Se întâmplă însă un lucru: capacităţii de cunoaştere a omului, devenită clarvăzătoare spre interior, îi apare lumea interioară. Aşa cum lumea exterioară se desfăşoară în faţa privirilor noastre fără să devenim conştienţi de existenţa nervilor, la fel şi sistemul vegetativ nu intră în conştienţă, ci lumea interioară este cea care ni se înfăţişează. Numai că această lume interioară care pătrunde în conştienţa noastră suntem noi înşine, ca persoane fizice.

Trebuie să vă spun că un gânditor materialist ar putea fi cuprins de oroare la gândul că îşi poate vedea organismul dinăuntru. El ar putea însă gândi şi astfel: Văd şi ceva corect în faptul că atunci când devin clarvăzător prin sistemul meu neurovegetativ îmi văd ficatul, vezica biliară, splina. Acesta este un adevăr! Cred că nu este cu totul probabil, dar se poate totuşi întâmpla. Dar lucrurile nu stau chiar aşa. De fapt, omul îşi vede din afară ficatul, bila, splina, la fel cum vede şi celelalte obiecte exterioare. În viaţa de toate zilele, trebuie să ne examinăm organismul prin simţuri, prin nervii noştri. Ceea ce cunoaşteti prin anatomia şi fiziologia obişnuită - şi anume ceea ce numim ficat, vezică biliară, splină - sunt organe văzute din exterior, prin intermediul sistemului nervos, al creierului şi al măduvei spinării. Le vedeţi din exterior, aşa cum vedeţi toate celelalte lucruri. Dar cu totul alta este situaţia când poţi deveni clarvăzător şi când priveşti spre interior prin intermediul sistemului neurovegetativ sau simpatic. Vezi lucrurile pentru care clarvăzătorii tuturor timpurilor au ales nume atât de ciudate, pe care vi le-am citat în conferinţa a doua.

Sistemul nervos central prezintă organele în Maya, iluzia exterioară. Aspectul lor exterior nu le dezvăluie importanţa interioară esenţială. În realitate se vede cu totul altceva atunci când lumea interioară poate fi urmărită din cealaltă parte, adică cu ochiul clarvăzător întors spre interior. Se conştientizează astfel din ce în ce mai bine de ce clarvăzătorii tuturor timpurilor au pus în relaţie activitatea splinei cu cea a lui Saturn, activitatea ficatului cu cea a lui Jupiter şi cea a bilei cu activitatea lui Marte. Ceea ce se vede astfel în propriul interior este, de fapt, cu totul diferit de ceea ce poate oferi privirea exterioară. Se conştientizează aici că, în organe interioare limitate, te afli în faţa unor enclave ale lumii exterioare. Astfel devine clar ceva ce trebuie să ne servească drept exemplu pentru acest mod de a ajunge la cunoaştere. Vedem cum această lume a cunoaşterii, care conduce deasupra observaţiei obişnuite, trebuie să se aplice, de asemenea, vietii organismului. Te poti convinge, de exemplu, că splina este un organ extrem de important. El apare contemplării interioare ca şi cum nu ar fi alcătuit din substanţă exterioară, carnală, şi, dacă este îngăduită expresia, deşi ea nu poate să redea decât aproximativ realitatea, splina se prezintă ca un corp ceresc luminos în miniatură, cu o viaţă interioară foarte complicată. V-am atras ieri atenţia asupra faptului că splina - văzută din afară - poate fi descrisă ca un ţesut foarte vascularizat, având incluşi corpusculii albi despre care am vorbit. Plecând de la o astfel de examinare exterioară, se poate spune că sângele care se răspândeşte în interiorul splinei trece prin ea ca printr-o sită. Dar, dacă se observă splina dinăuntru, ea apare în primul rând ca un organ care are o mişcare interioară ritmică, datorită diverselor forţe pe care le-am mentionat. Referindu-ne la un asemenea organ, ne convingem că ritmul are o importanţă enormă. Putem avea un fel de presentiment al importanţei ritmului în existenţa generală a lumii atunci când recunoaştem în mod exterior ritmul în pulsul sangvin. Îl recunoaştem însă aici, din exterior, şi tot dinspre exterior îl putem urmări raportat de asemenea la splină. Este destul de uşor să-l urmărim exact, şi îi putem căuta confirmarea prin observaţia exterioară. Pentru privirea clarvăzătoare întoarsă spre interior, toate modificările splinei, care se petrec ca într-un corp luminos, există pentru a-i imprima un anumit ritm în viaţă. Acest ritm al splinei diferă considerabil de alte ritmuri pe care le percepem în viaţă: este mult mai putin regulat decât celelalte, despre care vom mai vorbi.

Acest lucru se întâmplă pentru că splina este în vecinătatea aparatului digestiv şi are de-a face cu el. Mă veţi înţelege dacă veţi da atenţie uniformităţii ritmului sângelui uman, care trebuie să fie cât se poate de regulat pentru ca viaţa să se poată menţine într-o formă concretă. Dar există şi un alt ritm, şi acesta este mai puţin regulat, deşi ar fi de dorit ca el să devină din ce în ce mai regulat, printr-o autoeducare a omului, în primul rând a copilului: este vorba despre ritmul ingurgitării hranei şi a apei. Un om cât de cât ordonat ia mesele la ore fixe, şi prin aceasta se supune unui anumit ritm. Dar se poate şi să nu ţinem seama de acest obicei; din păcate, aşa este. Se întreţine lăcomia unor copii, cărora li se dă să mănânce în momentul când cer, făcându-se abstracţie de orice ritmuri. Nici adulţii nu menţin un ritm corect în ceea ce priveşte băutul şi mâncatul - nu trebuie să luăm totuşi aceste învăţăminte într-un mod pedant, căci viaţa modernă nu le face posibile întotdeauna. Se ştie de multă vreme cât de neregulat se înfulecă hrana şi cât de neregulat se bea. Aceste obiceiuri nu trebuie deci blamate, ci doar menţionate. Ceea ce realizăm într-un mod atât de deficitar din punct de vedere al ritmului trebuie să fie reglementat treptat, pentru a se putea integra în ritmul regulat al organismului nostru. Iregularitatea cea mai mare trebuie eliminată. Dar se poate întâmpla ca o persoană care şi-a făcut un obicei din a-şi lua micul dejun la ora opt şi prânzul la două să fie nevoită să meargă la un bun prieten, unde, dintr-o lăudabilă politeţe, i se impune să servească ceva între mese. Astfel, ritmul organismului său este considerabil deranjat, printr-o acţiune precisă. În acest caz trebuie să existe un organ care să întărească ceea ce este regulat în aportul alimentar şi care să slăbească ceea ce se introduce în mod neregulat, pentru a echilibra neregularitatea cea mai importantă. Astfel, la trecerea alimentelor în ritmul sangvin se impune să existe inserat un organ care echilibrează iregularitatea hrănirii, prin raportare la regularitatea necesară a ritmului sangvin. Şi acest organ este *splina*! Putem ajunge astfel la anumite procese ritmice obţinând pentru splină cu rol de coordonator pentru reglarea neregularităţilor din tractul digestiv, pentru ca ele să devină regularităţi în circulaţia sângelui. În cursul anilor de studiu, de exemplu, ar fi fatal ca ingestia neregulată a alimentelor să-şi poată prelungi acţiunea până în sânge. Trebuie realizat un echilibru printr-un „şoc de retur", „şoc de întoarcere". Sângele nu trebuie încărcat decât până la limita lui de toleranţă. Aceasta este sarcina splinei, inserată în circulaţie, iradiindu-şi acţiunea ritmicizantă în întreg organismul uman. Prin observaţia exterioară, prin cercetarea fiziologică, este foarte greu să descoperi rolul splinei, pe care îl observă ochiul devenit clarvăzător spre înăuntru. Şi pentru cercetarea exterioară reiese că splina prezintă un anumit ritm: volumul său creşte în orele de după ingestia unui prânz copios şi revine la dimensiunile normale după un oarecare timp. Pentru cercetările fiziologice exterioare este foarte greu să se stabilească sarcina splinei.

Găsiţi aici o expansiune şi o retracţie ale acestui organ. Dacă sunteţi conştienţi de faptul că organismul nu este suma organelor sale - aşa cum este descris adesea -, ci că toate aceste organe trimit cele mai discrete acţiuni ale lor în toate părţile organisinului, vă veţi putea reprezenta şi că mişcările ritmice ale splinei, dependente însă de lumea exterioară, şi anume, declanşate de ingestia hranei, pot acţiona în sensul echilibrării în întregul organism. Acesta este numai unul din modurile în care acţionează splina. Este imposibil să le enumerăm pe toate. Pentru că nu toată lumea poate deveni clarvăzătoare, ar fi extrem de interesant dacă aceste lucruri ar fi acceptate de către fiziologia exterioară ca „idee exterioară"; de exemplu: Aş vrea să-mi reprezint că rezultatele investigării prin clarvedere nu sunt atât de false pe cât se presupune atât de des şi să cercetez ceea ce poate verifica fiziologia exterioară, dacă afirmaţiile ocultiştilor pot fi confirmate prin observare exterioară.

Într-un anumit sens, ceea ce am exprimat acum este o astfel de confirmare. Este fapt demonstrat că dilatarea şi contracţia splinei, datorate structurii sale interioare, sunt o manifestare regulată, doar că, deoarece urmează după luarea mesei, ele depind de aportul alimentar exterior. Astfel, pe de o parte, splina este dependentă de tubul digestiv, deci de voinţa omului şi, pe de altă parte, ea este un organ dependent de sânge, care limitează şi refuză acest arbitrar, readucându-l la ritm. Ea remodelează - ca să spunem aşa - omul, conform cu entitatea sa. Această remodelare trebuie să fie continuă, neobosită, pentru ca

sângele, instrument principal al acestei entităţi, să-şi poată exercita corect acţiunea, în ritmul sângelui său. În măsura în care este purtător al sângelui său, omul trebuie să fie izolat în el însuşi de ceea ce se întâmplă în mod neregulat în lumea exterioară, dar care se încorporează totuşi în om, deoarece de acolo îşi ia hrana. Este vorba, aşadar, de o izolare, de obţinerea unei independenţe faţă de exterior. Orice individualizare, orice independenţă a unei entităţi este caracterizată de către ocultism drept „saturniană", drept ceva care apare sub influenţa lui Saturn. Aceasta este „ideea primordială" a lui Saturn: dintr-o anumită lume se izolează, se individualizează o fiinţă, pentru a putea dezvolta o regularitate în ea însăşi, prin ea însăşi. Astăzi vreau să fac abstracţie de faptul că astronomia actuală consideră că planetele transsaturniene Uranus şi Neptun aparţin şi ele sistemului nostru solar. Pentru ocultişti însă forţele care izolează şi individualizează sistemul nostru planetar de restul cosmosului sunt forţele saturniene. Saturn este considerat, aşadar, drept planeta extremă a sistemului. Când se reprezintă astfel sistemul solar se înţelege, în general, că în interiorul orbitei lui Saturn sistemul nostru îşi poate urma propriile lui legi şi poate deveni independent - deoarece se sustrage într-un anumit fel lumii înconjurătoare şi forţelor care o guvernează. Bazaţi pe aceste date, ocultiştii tuturor timpurilor au observat că în forţele saturniene se află ceea ce închide în sine sistemul nostru planetar, ceea ce îi permite să-şi dezvolte propriul ritm, care nu este cel al lumii exterioare lui.

Într-un anume sens, splina face acelaşi lucru în interiorul organismului nostru, unde nu avem de-a face la început cu o separare de întreaga lume exterioară, ci numai de mediul ambiant, în măsura în care acesta conţine alimentele necesare organismului, ale căror acţiuni le trimitem noi înşine în interiorul nostru. Primul organ pe care-l întâlnim şi care tratează tot ceea ce este exterior în mod asemănător cu forţele lui Saturn, care tratează tot ceea ce este în interiorul orbitei lui în cadrul sistemului solar, este splina. Forţele splinei izolează circulaţia noastră sangvină de toate influenţele exterioare, îi conferă un ritm regulat, o transformă într-un sistem care-şi poate avea propriul ritm.

Chiar dacă nu suntem încă foarte aproape, ne apropiem totuşi de motivele, încă în mare parte exterioare, care deternună alegerea unor astfel de nume de către ocultist. El nu leagă numele referitoare la planete numai de corpurile planetare. La început, aceste nume, când au fost formulate în şcolile ocultismului, nu au fost aplicate exclusiv planetelor - numele lui Saturn, de exemplu, a fost utilizat pentru a denumi forţa care exclude lumea exterioară dintr-un sistem care se modelează ritmic în sine. Pentru dezvoltarea generală a lumii, există un dezavantaj în faptul că un sistem se închide în sine şi se modelează în mod regulat, ritmic. Ocultiştii s-au ocupat putin de acest incovenient. Este uşor de înţeles că, în lume, toate forţele au o relaţie internă între ele, că se influenţează reciproc. Atunci când o lume, fie ea un sistem planetar sau aparatul circulator al omului, este desprinsă din întreaga ambianţă, înseamnă că - într-un fel propriu - ea violează legile exterioare, se răzvrăteşte împotriva lor, se modifică, îşi creează propriile-i legi interioare, un ritm propriu. Vom vedea cum acest lucru poate fi raportat şi la om - deşi, din cele expuse în această conferinţă, trebuie să ne fie clar că este o binefacere pentru om că îşi menţine acest ritm interior saturnian creat prin intermediul splinei. Dar vom vedea că omului i se poate aplica principiul conform căruia o fiinţă - om sau planetă -, prin recluziune în sine, intră în contradicţie cu lumea înconjurătoare. Este o contradicţie creată între mediul înconjurător şi interiorul entităţii în cauză. Această contradicţie nu poate fi compensată - o dată apărută - decât dacă ritmul interior dat s-a adaptat, în întregime, ritmului exterior. Acest lucru este, de asemenea, aplicabil la om - dar, cum deja am spus, omul ar trebui să se adapteze iregularităţii. Cu toate acestea vom vedea că lucrurile stau altfel. După ce a fost individualizat, ritmul interior trebuie să înfrunte din nou lumea exterioară şi să se modeleze în întregime după aceasta; adică entitatea care s-a constituit şi care lucrează independent trebuie să se adapteze lumii, să devină ca aceasta. Cu alte cuvinte, tot ceea ce se individualizează prin activitatea lui Saturn este obligat, prin însăşi această activitate saturniană, să se distrugă din nou. „Saturn sau Cronos, îşi devorează propriii copii" - aşa spun miturile. Vedeti deci un acord perfect între ideea ocultă, care se

exprimă în numele Cronos sau Saturn, şi mitul care spune acelaşi lucru în faptul simbolic „Saturn îşi devorează copiii".

Am putea, desigur, lăsa aceste idei să acţioneze asupra noastră: atunci când le lăsăm să acţioneze în număr din ce în ce mai mare, ele interacţionează şi treptat nu mai este posibil să se afirme în mod uşuratic - cum se face adesea: Unele spirite fanteziste visează că în vechile mituri şi legende sunt cuprinse adevăruri adânci. Dacă auzi două, trei sau zece asemenea „analogii" - şi, încă mai mult, aşa cum sunt ele oferite de literatură într-un mod cu totul exterior -, te poţi desigur împotrivi afirmaţiei că miturile şi legendele conţin adevăruri mult mai adânci decât datele observaţiei ştiinţifice exterioare. Dacă însă laşi să acţioneze în mod repetat asupră-ţi asemenea exemple şi conştientizezi apoi că prin suma întregii simţiri şi gândiri a oamenilor şi a popoarelor se confirmă faptul că în reprezentările în imagini de pe întregul Pământ, la o examinare mai atentă şi o abordare plină de iubire a legendelor şi miturilor, s-ar putea observa metamorfozări ale unor înţelepciuni profunde, atunci s-ar putea înţelege de ce ocultiştii au dreptate să spună că a înţeles cu adevărat legendele şi miturile cel care a pătruns în natura umană, prin fiziologie ocultă. Mai mult decât orice ştiinţă exterioară, numele găsite în mituri, legende, tradiţii ascund ele însele adesea mai multă fiziologie adevărată. Când oamenii vor putea fundamenta câtă fiziologie este conţinută în nume ca cele ale lui Cain şi Abel, de exemplu, şi în cele ale descendeniilor lor, în acele timpuri când numele aveau un sens interior şi când ele erau impregnate de fiziologie, de cunoaşterea interioară a înţelepciunii de viaţă umană, atunci oamenii vor resimti un respect imens, o puternică veneraţie pentru tot ceea ce înţelepţii au pus în imagini, de-a lungul istoriei, pentru ca sufletul să poată percepe legătura lor cu lumea spirituală prin aceste imagini, acolo unde nu putea să se ridice în lumile spirituale prin înţelepciune. Atunci oamenii vor elimina cu totul expresia care joacă un rol prea mare în existenţa noastră: Cât am progresat! , prin care se înţelege adesea: Cât de mult am eliminat vechile expresii-metafore ale înţelepciunii primordiale! Aceste lucruri sunt eliminate şi te afunzi cu o dragoste profundă în evoluţia umanitătii, în diverse epoci. Căci ceea ce fundamentează în mod fiziologic clarvăzătorul cu ochiul lăuntric deschis ca natură interioară a organelor umane se exprimă în aceste imagini în aşa fel încât miturile şi legendele conţin parcă originea umană. Căci, pentru a putea exprima în imagini acest admirabil proces, faptul că lumile s-au comprimat în organe ale omului, au cristalizat împreună în cursul unor interminabile intervale de timp, pentru a putea deveni ceea ce determină în noi, ca, de exemplu, splina, un ritm interior, sau ca ficatul şi bila, despre care vom vorbi mâine, trebuie să avem presentimentul a ceea ce se poate afla plecând de la organizarea internă a omului prin ştiinţa ocultă. Aceste organe sunt născute din lumea înconjurătoare, ca un microcosmos din macrocosmos. Privim la această naştere, pe de o parte, prin ştiinţa ocultă, iar pe de alta vedem că în mituri şi legende este conţinut un fel de presentiment al acestor formaţiuni şi că, din această cauză, au dreptate acei ocultişti care găsesc un sens în mituri şi legende când acestea sunt fundamentate *fiziologic*.

Astăzi a trebuit să menţionăm asemenea lucruri, întrucât aceasta ne poate ajuta să ne însuşim veneraţia despre care am vorbit în prima conferinţă. Atunci când vom utiliza acest mod de abordare, făcând abstracţie de imaginile diferitelor popoare, şi vom urmări indicaţiile directe pe care ni le oferă o profundă explorare a conţinutului spiritual şi al organelor umane, ni se va dezvălui ce miracol este este organismul. În prezentul ciclu de conferinţe vom încerca să luminăm interiorul acestei entităti: organismul uman.

CONFERINŢA a IV-a

SISTEMUL COSMIC INTERN AL OMULUI

Praga, 23 martie 1911

Vom continua azi discuţia începută ieri cu privire la importanţa unuia dintre organele care constituie „un sistem cosmic interior al omului". Apoi, vom încerca să facem trecerea la descrierea sarcinilor altor organe şi sisteme de organe umane.

În legătură cu cele mentionate ieri despre splină, mi s-a spus că se poate produce o contradicţie aparentă cu privire la importanta sarcină pe care am atribuit-o acestui organ, în ansamblul funcţional al omului. Aceasta s-ar putea întâmpla dacă ne gândim că splina poate să fie scoasă din corp fără a suprima capacitatea de viaţă a omului.

O asemenea obiectie este una dintre cele întru totul justificate din punctul nostru de vedere actual şi care trebuie făcută, întrucât unele dificultăţi sunt întâmpinate şi de cei care caută cu sinceritate să se apropie de concepţia antroposofică. În prima conferinţă publică am dat numai unele indicatii generale asupra dificultăţilor pe care le întâmpină contemporanii noştri - şi anume aceia care au o conştienţă formată prin metode ştiinţifice - când caută să înţeleagă fundamentele oculte ale fiinţei cosmice. Vom vedea în cursul acestor conferinţe cum o astfel de obiectie dispare de la sine. Trebuie să vă atrag atenţia asupra faptului că ablaţia splinei omului este absolut compatibilă cu tot ceea ce am discutat ieri. Dacă doriii într-adevăr să vă ridicaţi până la adevărurile ştiinţei spiritului, trebuie să înţelegeţi că organismul omului, pe care îl vedem din afară, pe care îl percepem prin simţurile noastre exterioare, cu ceea ce conţine ca substanţă, ca materie exterioară, nu reprezintă omul în întregime. La baza organismului uman fizic sunt alte organisme mai delicate, suprasensibile: corpul eteric sau vital, corpul astral, Eul. În organismul fizic avem doar expresia exterioară, fizică a ceea ce se petrece în corpul eteric, în corpul astral şi în Eu. Vorbind despre splină, avem în vedere aspectul ocult, în sensul că ceea ce se petrece în splina exterioară, fizică, este doar expresia fizică a proceselor existente în corpul eteric sau cel astral. S-ar putea spune că cu cât un organ exprimă în mod mai nemijlocit ceva spiritual, cu atât mai puţin importantă este forma lui fizică, substanţială. Aşa cum, privind un pendul, ştim că mişcările sale sunt doar expresia fizică a gravitaţiei, un organ fizic este şi el expresia fizică a acţiunilor de forţă şi de plăsmuire suprasensibile, cu deosebirea că în cazul unor forţe cum este gravitaţia, atunci când luăm pendulul de la locul lui, mijlocul de expresie exterior, nu mai rămâne un ritm interior al gravitaţiei. Aşa se întâmplă în natura neînsufletită, anorganică, dar nu şi în natura însufleţită, organică. Dacă într-un organism integral nu există alte cauze - despre care vom mai vorbi - nu este necesar ca o dată cu ablaţia organului fizic să înceteze şi activitatea spirituală, căci organul fizic este numai o palidă expresie a activitătilor spirituale.

Atunci când examinăm omul în raport cu splina sa, avem de-a face la început cu splina fizică, apoi cu un sistem de acţiuni de forţe care au în splină numai expresia lor fizică. Când se scoate splina, aceste forţe continuă să existe, rămân inserate în organism. Ele nu-şi încetează activitatea în om, aşa cum încetează anumite activităţi spirituale când se scoate creierul - în întregime sau parţial. Pot exista situaţii când îmbolnăvirea unui organ creează un obstacol mult mai important pentru continuarea activitătii spirituale decât însăşi ablaţia organului. Dacă - în cazul unei boli grave - este posibil ca organul să fie scos, acest lucru poate deveni o piedică mai mică în calea desfăşurării activităţilor spirituale decât existenţa organului bolnav. Acesta tulbură în permanenţă dezvoltarea forţelor spirituale care lucrează la baza tuturor lucrurilor. Deci o obiecţie de genul celei menţionate poate fi ridicată de cineva care nu a progresat încă suficient în cunoaşterea antroposofiei. Este o obiecţie uşor de înţeles dar, în acelaşi timp, una din cele care dispar de la sine atunci când laşi să treacă timpul şi pătrunzi mai adânc în cunoaşterea ştiinţei spiritului. Se va face această experienţă mai ales dacă cineva se apropie de cele rezultate din ştiinţa spiritului cu un bagaj de cunoştinţe acumulate din ştiinţa actuală; vor rezulta contradicţii după contradicţii, astfel încât nu va scoate-o la capăt. Iar dacă omul este gata să emită judecăti pripite, nu va putea ajunge la altă concluzie decât la aceea că ştiinţa spiritului este o nebunie, care nu corespunde deloc cu rezultatele

ştiinţei exterioare. Dar dacă ai timpul şi răbdarea necesare, vei vedea că nu este nici cea mai mică contradictie între ceea ce vine de la ştiinţa spiritului şi ceea ce poate oferi ştiinţa exterioară. Adevărata dificultate constă în aceea că teritoriul cunoaşterii antroposofice este atât de vast, încât nu poate fi niciodată expus decât parţial; când oamenii ajung la fragmente ale acestei cunoaşteri ei pot resimţi contradicţii ca cele indicate aici. Dar, altfel, nu s-ar putea începe introducerea necesară a concepţiei antroposofice în formarea generală şi ştiinţa generală ale epocii noastre.

Ieri am încercat să vă explic ce înseamnă acea ritmizare, întreprinsă de splină - în sensul discutat - faţă de alimentarea neritmică a omului. Am pornit de la cele spuse ieri în legătură cu acest lucru pentru că, dintre toate funcţiile splinei, aceasta este mai uşor de înţeles. Deşi este cea mai uşor de înţeles dintre funcţiile splinei, aceasta nu este nici cea mai importantă, nici chiar aspectul principal. S-ar putea spune chiar că, dacă omul şi-ar da osteneala de a cunoaşte ritmul corect al alimentaţiei sale, această funcţie a splinei ar deveni din ce în ce mai fără rost. Îţi dai seama, şi numai din acest motiv, că este chiar cea mai puţin importantă, ceea ce am văzut deja ieri. O altă funcţie este mult mai importantă: în actul nutritiei noi ne opunem substanţelor exterioare, alimentelor, combinaţiilor lor şi felului în care se găsesc ele în mediul înconjurător. Atâta timp cât ai convingerea că alimentele sunt elemente neînsufleţite sau cel mult conţin o viaţă atribuită plantelor şi altor alimente, s-ar putea crea impresia că pur şi simplu este necesar ca aceste materii preluate din exterior să fie prelucrate prin ceea ce numim digestie, în sensul cel mai larg al cuvântului. Desigur, sunt multe persoane care îşi imaginează că este vorba de substanţe nedeterminate pe care le ingerăm ca hrană, de substanţe indiferente care aşteaptă doar ca atunci când au fost ingerate să poată fi şi prelucrate de noi. Dar nu este aşa. Alimentele nu sunt cărămizi care pot fi utilizate după dorinţă pentru o construcţie. Cărămizile trebuie să fie îmbinate după planul arhitectului, deoarece ele constituie o masă indiferentă în raport cu construcţia. Dar, în raport cu omul, alimentele nu reprezintă acelaşi lucru. Căci orice substanţă din preajma noastră are anumite forţe interioare, o anumită legitate interioară. Aceasta este esenţa unei substanţe, faptul că are o anumită forţă interioară, legităţi proprii, o reactivitate interioară. Când introducem alimentele în organism, integrându-le în reactivitatea noastră interioară, ele nu se supun pur şi simplu, ci încep să-şi dezvolte propriile lor legi, ritmuri şi forme de mişcare interioară. Dacă organismul omului vrea să le folosească pentru scopurile sale proprii, trebuie să distrugă mai întâi în aceste substanţe reactivitatea lor proprie. El trebuie să le anuleze, nu prelucrează substanţe indiferente, ci trebuie să acţioneze împotriva legităţii proprii substanţelor. Omul îşi poate da seama că aceste substanţe îşi au propriile lor legi interioare, de exemplu atunci când înghite o otravă puternică. Va constata repede că proprietăţile acestei substanţe îl vor domina, că ele vor ieşi la iveală, se vor face simţite. O otravă are o lege interioară prin care atacă organismul; acelaşi lucru se întâmplă cu toate substanţele, cu orice aliment ingerat. Acest lucru nu este indiferent. Alimentul îşi impune natura sa proprie, entitatea sa, îşi are propriul său ritm, care trebuie contracarat. Astfel, nu există numai materiale de construcţie indiferente, apte de a fi prelucrate de organismul uman; primul lucru care trebuie făcut este învingerea naturii proprii a acestor materiale.

S-ar putea spune că organele în care alimentele se opun interiorului omului sunt pentru noi instrumente pentru a ne opune mai întâi vieţii proprii a alimentelor -, „viaţă" înţeleasă într-un sens mai larg, astfel încât şi natura aparent neînsufleţită este inclusă aici, cu legile sale proprii. Ritmurile alimentelor care se opun ritmului uman trebuie transformate, adaptate acestui ritm. În această privinţă, splina este cel mai exterior dintre organele transformatoare. Dar la o asemenea schimbare de ritm, de transformare şi de apărare, ea colaborează cu ficatul şi vezica biliară, care alcătuiesc un sistem de organe destinat să respingă particularităţile alimentelor ingerate. Întreaga activitate desfăşurată mai întâi de stomac - si chiar înainte ca mâncarea să ajungă în acesta -, tot ce este realizat de secreţia biliară, ceea ce se petrece mai târziu prin activitatea ficatului şi splinei constituie tocmai respingerea naturii proprii a alimentelor exterioare. Şi numai după ce alimentele au fost supuse activităţii acestor organe

ele se găsesc adaptate ritmului organismului uman. După ce au fost asimilate, după ce au fost supuse acţiunilor acestor organe, ne aflăm în prezenţa a ceea ce este apt a trece în sânge - această unealtă a Eului nostru. Fiecare aliment trebuie să-şi piardă legităţile caracteristice exterioare, să se reorganizeze, să obţină caracterele proprii organismului uman, înainte de a trece în sânge, pentru ca acesta să poată fi unealta Eului. Splina, ficatul, bila, cu retroacţiunea lor asupra stomacului, adaptează legile lumii exterioare - din care ne luăm alimentele - ritmului interior al omului, organizării interioare a acestuia.

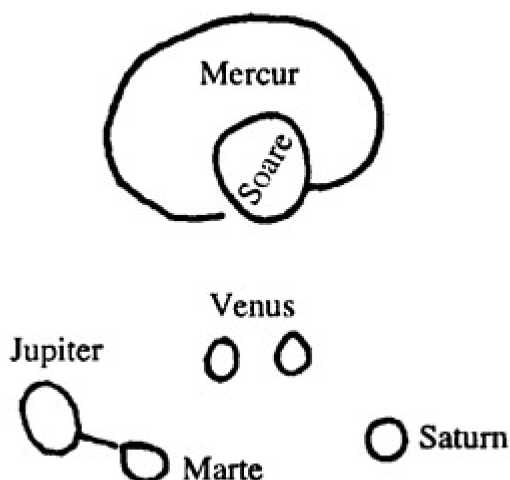
Dar natura umană nu se confruntă, ca întreg cu toate componentele sale, numai cu lumea interioară, ci trebuie să fie într-o corespondenţă continuă, într-o interacţiune vie, permanentă cu lumea exterioară. Interacţiunea cu lumea exterioară este întreruptă în măsura în care aceasta este reprezentată de alimente prin faptul că sistemul celor trei organe - splina, ficatul, bila - se opune legilor exterioare. Dacă ar depinde numai de aceste organe, organismul uman ar fi cu totul închis faţă de lumea exterioară, ar duce o existenţă total izolată. De aceea devine necesar altceva: pe de o parte omul are nevoie de un asemenea sistem de organe care transformă lumea exterioară pentru a o adapta interiorului său, iar pe de altă parte el trebuie să poată face faţă direct, prin instrumentul Eului său, lumii exterioare, să pună permanent în relaţie directă organismul său, izolat în sine, cu lumea exterioară. În timp ce sângele, pe de o parte, intră în relaţii cu lumea exterioară, astfel încât nu obţine de la aceasta decât ceea ce a fost debarasat de legităţile sale specifice, pe de altă parte, el intră în relaţii directe chiar cu lumea exterioară. Acest lucru se întâmplă când sângele circulă prin plămâni şi intră în contact cu aerul atmosferic. El este reîmprospătat de către oxigenul din aerul exterior şi transformat într-o manieră care nu-l slăbeşte deloc; în fapt, oxigenul din aer intră în unealta Eului omului într-un mod care corespunde naturii şi entităţii lui.

Vedem deci acest fapt uimitor: sângele, cea mai nobilă unealtă a omului, este obligat să filtreze cu grijă orice aliment, tot ce există în natura exterioară, prin sistemul de organe menţionat mai sus. Prin această acţiune, sângele devine o expresie perfectă a organizării interioare a omului, a ritmului interior al omului. Dar, prin faptul că sângele intră în relaţie directă cu lumea exterioară, cu acea substanţă a lumii exterioare care poate fi acceptată, cu specificitatea şi mobilitatea sa, fără a trebui să fie combătută, prin chiar acest fapt organismul omului nu este închis în sine, ci pe deplin în contact cu lumea exterioară.

În sângele omului există, aşadar, şi din acest punct de vedere, ceva minunat. Este un veritabil mijloc de expresie a Eului, care se întoarce alternativ când spre exterior, când spre propriul interior. Aşa cum am văzut, prin sistemui său nervos omul se deschide impresiilor din lumea exterioară şi le primeşte în sine prin sufletul său şi prin nervii săi; el intră în contact direct cu această lume, prin sânge, prin preluarea oxigenului din aer în plămâni. În aceste două sisteme de organe - splină, ficat, vezică biliară - pe de o parte, şi plămân, pe de altă parte, avem două sisteme cu acţiune opusă. În organismul uman, lumea exterioară şi lumea interioară se înfruntă în sânge, care, pe de o parte, intră în contact cu aerul atmosferic, iar, pe de altă parte, cu alimentele, cărora le anulează specificitatea. Aceste două influenţe exterioare se înfruntă în om - pentru a ne exprima astfel - în mod asemănător cu confruntarea dintre electricitatea pozitivă şi cea negativă. Ne putem reprezenta cu uşurinţă organul determinat să primească efectul ciocnirii acestor două sisteme de forţe cosmice: sucurile alimentare, transformate, acţionează până sus, la inimă - în măsura în care sângele trece prin inimă, iar oxigenul, care vine direct din lumea exterioară, atinge şi el inima. În felul acesta inima este organul unde se întâlnesc cele două sisteme în care omul este întreţesut, de care depinde în două direcţii. În ceea ce priveşte inima umană lucrurile stau astfel, încât putem spune: De ea depinde, pe de o parte, întregul organism uman interior, iar pe de altă parte însuşi acest organism interior este legat prin inimă direct la ritmul, la mobilitatea internă a lumii exterioare. Când se ciocnesc două astfel de sisteme se poate întâmpla ca prin conjugarea acţiunilor lor să rezulte o armonie. Ne-am putea reprezenta că aceste două sisteme - sistemul lumii mari, prin care aerul sau oxigenul ajunge la noi, şi sistemul lumii interioare proprii, al lumii mici care ne

transformă alimentele - îşi creează ele însele un echilibru armonic în sânge, în timp ce acesta trece prin inimă. Dacă ar fi aşa, omul ar fi încastrat în două lumi, care i-ar crea echilibrul interior. Vom vedea în cursul acestor conferinţe că, în ceea ce priveşte raporturile lumii cu entitatea umană, lucrurile nu stau aşa, că lumea ne lasă cu totul pasivi, trimiţându-şi forţele sale pe două căi, iar noi suntem pur şi simplu prinşi în acţiunile lor opuse. Vom învăţa progresiv să cunoaştem, ca un fapt esenţial pentru om, că rămâne întotdeauna ceva pentru activitatea lui interioară, că îi revine lui, până în interiorul organelor sale, să fie cel care stabileşte echilibrul interior. Astfel, va trebui să căutăm şi în organismul omului echilibrarea acestor două sisteme ale lumii, armonizarea celor două sisteme de organe. Trebuie să înţelegem că, prin simpla existenţă a legităţilor din interiorul şi din exteriorul omului, nu este încă dată şi armonizarea acestor două sisteme de organe; acest lucru trebuie realizat de un organ propriu. Omul trebuie să instaureze armonia în el însuşi - nu vorbim deocamdată de conştienţă, ci de procesele ce se petrec în mod inconştient în organele sale. Acest echilibru dintre sistemul splină-ficat-bilă şi sistemul plămânilor, opuse sângelui care circulă prin inimă, este realizat şi prin inserarea unui alt organ legat de circulaţie - rinichiul.

Rinichiul armonizează activităţile exterioare, provenind din contactul direct al sângelui cu aerul, şi efectele rezultate în interiorul organismului, prin aceea că alimentele trebuie pregătite pentru suprimarea naturii lor proprii. Rinichiul reprezintă sistemul armonizator care realizează acordul între cele două sisteme menţionate, ceea ce face ca organismul să fie capabil să elimine surplusul care ar proveni din funcţia dizarmonică a celorlalte două sisteme.

Organizării interne a aparatului digestiv, inclusiv splina, ficatul, şi bila, i-am opus sistemul sangvin, pentru care aceste organe îşi dezvoltă activitatea pregătitoare. De cealaltă parte am opus sângelui acele organe care se opun izolării interioare, şi prin care se favorizează în acelaşi timp acordul dintre sistemul interior şi ceea ce pătrunde din exterior. Dacă ne imaginăm sângele cu centrul său - inima - plasat în mijlocul organismului, de o parte vom avea legate de acesta splina, ficatul şi vezica biliară, de cealaltă parte, plămânul şi rinichiul. (Vom reveni asupra acestei relaţii, care este extrem de importantă.) Dacă vom prezenta încă o dată aceste sisteme cât se poate de schematic, unul lângă celălalt, vom avea reunit ceea ce în organizarea umană interioară se află într-o anumită legătură, în care trebuie să considerăm că inima şi sângele sunt lucrul cel mai important. Am spus deja, şi vom vedea şi mai exact, cât de justificate sunt numele folosite în ocultism; activitatea splinei este apreciată ca fiind saturniană, cea hepatică jupiteriană, iar cea a bilei, martiană. Din aceleaşi motive care au dus la alegerea acestor nume, cunoaşterea ocultă vede în inimă şi în sânge ceea ce merită în organismul uman numele de Soare, asa cum îl merită şi Soarele în sistemul planetar. Plămânul, de asemenea, este considerat aparţinând lui Mercur, iar rinichiul lui Venus. Chiar fără a discuta justificarea acestor nume, se vede că, aplicate la organele omului, ele sugerează un fel de „sistem cosmic interior".

Am completat acest sistem cosmic interior prin faptul că am luat în considerare raportul care rezultă din însăşi natura umană, valabil pentru celelalte două sisteme de organe, care sunt într-o anumită relaţie cu sistemul sangvin. Doar dacă privim astfel lucrurile putem face un

întreg din ceea ce numim adevărata lume interioară a omului. În conferinţele ce vor urma vă voi demonstra că ocultismul are motive pentru a-şi reprezenta relaţia Soarelui cu Mercur şi Venus în acelaşi fel cum trebuie gândită relaţia dintre inimă, rinichi şi plămân, în organismul uman.

Vedem deci că în sânge, instrumentul Eului nostru, care-şi exprimă ritmul în inimă, este dat ceva care, în întreaga sa alcătuire, în natura sa interioară, în esenţa sa, este determinat de către sistemul cosmic interior uman; pentru a putea trăi, el trebuie să fie inserat în acest sistem. Sângele - am repetat adesea - este unealta fizică a Eului nostru. Acesta, aşa cum îl avem, este posibil numai pentru că este construit pe baza unui corp fizic, a unui corp eteric şi a unui corp astral. Un Eu uman zburând liber prin lume este de neconceput. Un Eu uman în lume, în lumea noastră, presupune existenţa corpurilor astral, eteric şi fizic. Aşa cum Eul pune ca premisă pe plan spiritual existenţa celor trei corpuri menţionate ale fiinţei umane, sângele, care este imagine a Eului, presupune şi în plan fizic imagini corespunzătoare corpului astral şi ale corpului eteric. Sângele nu poate exista, aşadar, de sine stătător. În timp ce planta creşte simplu pe baza naturii neînsufleţite, anorganice, pentru sânge nu este posibil acelaşi lucru; această lume exterioară trebuie să fie prelucrată prin nutriţie. Aşa cum corpul fizic poartă în sine corpul eteric şi corpul astral, tot ceea ce pătrunde în el ca aliment trebuie să fie mai întâi transformat, pentru ca alimentelor transformate să li se poată încorpora ceea ce este unealta Eului omului.

Chiar dacă sângele este determinat din exterior în plămân, el se defineşte ca un organ al omului, un organ al organizării corporale a omului. Să facem deosebirea între aerul inspirat, care vine din afară şi imprimă sângelui un ritm exterior, şi ceea ce ajunge la el pe calea ocolită a sufletului: acestea sunt impresiile primite prin organele de simţ din lumea exterioară şi purtate de simţuri până la suprafaţa sângelui. Din această cauză putem spune: Omul nu intră în contact substanţial direct, prin intermediul aerului, cu lumea exterioară - acest contact acţionând până în sângele lui. El stabileşte şi un contact non-substanţial cu aceeaşi lume exterioară, prin organele sale senzoriale, aşa cum se întâmplă în procesul percepţiei, dezvoltat de suflet când intră în relaţie cu lumea înconjurătoare. Aici are loc un proces superior, care se adaugă respiraţiei, un fel de respiraţie spiritualizată. În timp ce prin respiraţie preluăm în organismul nostru lumea exterioară în mod substanţial, în procesul de percepţie - şi numesc „percepţie" toate impresiile exterioare pe care omul le prelucrează - noi preluăm ceea ce poate fi numit o respiraţie spirituală. Trebuie să punem întrebarea: Cum coacţionează aceste două procese? - căci în organismul omului totul interacţionează. De precizia acestei întrebări depind lucruri importante.

Pentru a putea oferi un răspuns ipotetic, trebuie să înţelegem cum poate avea loc o coacţionare, o interacţiune, între tot ceea ce acţionează prin sânge şi ceea ce a devenit sângele prin faptul că toate aceste procese s-au dezvoltat sub influenţa sistemului cosmic interior şi procesele noastre de percepţie exterioară. În ciuda faptului că sângele este atât de filtrat şi cu toate că atâtea lucruri au contribuit la faptul că el este o substanţă atât de perfect organizată, care poate fi instrumentul Eului nostru, în organismul omului el este mai întâi o materie fizică şi aparţine, ca atare, corpului fizic. Din această cauză putem spune: La prima vedere pare să existe o deosebire foarte mare între sângele uman astfel preparat şi tot ceea ce recunoaştem ca fiind procesele noastre de percepţie, tot ceea ce realizează sufletul. Este o realitate de necontestat. Ar da dovadă de o ciudată incapacitate de gândire cel care ar vrea să nege existenţa percepţiilor, noţiunilor, ideilor, sentimentelor, impulsurilor voliţionale, care sunt prezente, aşa cum există o materie sangvină, o materie nervoasă, o materie hepatică şi o materie bilioasă. Diferitele concepţii despre lume pot pune în discuţie interdependenţa dintre aceste lucruri, dacă sunt numai efecte ale substanţei nervoase etc. Aici poate începe confruntarea concepţiilor despre lume. Ceea ce însă nu poate face obiect al disputei între diferitele concepţii despre lume este faptul că este de la sine înţeles că viaţa noastră sufletească interioară, viaţa gândurilor noastre, viaţa sentimentelor noastre, tot ceea ce se

construieşte pe baza percepţiilor şi impresiilor exterioare, reprezintă o realitate în sine. A se observa că nu spun o „realitate absolut separată", ci „realitate în sine", căci în Univers nimic nu este „separat, izolat". Prin „realitate în sine" înţelegem tot ceea ce poate fi observat ca fiind real în cadrul sistemului nostru universal; dintre acestea fac parte toate gândurile, sentimentele etc., precum şi stomacul, ficatul şi fierea (bila). Poate însă să ne sară în ochi, mai întâi, altceva, atunci când punem alături aceste două realităţi: pe de o parte, tot ceea ce este fizic, chiar şi un material atât de filtrat ca sângele, iar pe de alta, tot ceea ce pare mai întâi să nu aibă nimic în comun cu lumea fizică, conţinuturile sufletului, sentimentele, gândurile etc. În fapt, examinarea acestor două feluri de realităţi prezintă asemenea dificultăţi, încât de ele sunt legate răspunsurile cele mai variate date de diferitele concepţii despre lume. Există concepţii care acceptă o influenţă nemijlocită a sufletescului, a gândirii, a afectului asupra substanţei fizice, ca şi cum gândul ar putea acţiona direct asupra acesteia. Acestor concepţii li se opun altele, care admit că gândurile, sentimentele etc. sunt pur şi simplu produse de fenomenele fizice-substanţiale. Această dispută a jucat, în perioade istorice lungi, un rol important în lumea exterioară - nu însă în domeniul ocultismului, unde ea apare ca o ceartă bazată pe vorbe goale. Iar atunci când, în final, nu se mai putea continua, a apărut în vremurile mai noi încă ceva care poartă numirea stranie de „paralelism fizic-psihologic". Dacă îmi este îngăduit să mă exprim în termeni comuni, aş spune că, deoarece nu se găsea nici o cale de ieşire din dilema care din cele două teorii este corectă, s-a admis că este vorba de două fenomene care se desfăşoară paralel. Se spunea: În timp ce omul gândeşte, simte etc., în sistemele organismului său fizic se desfăşoară paralel fenomene foarte exacte; percepţia „văd roşu" ar corespunde aşadar unui anumit proces material. Dar nu se merge dincolo de a spune „îi corespunde". Aceasta este o informaţie care elimină toate greutăţile, nu învingându-le, ci făcând abstracţie de ele. Discuţiile purtate în acest sens şi de asemenea neputinţa paralelismului psihologic-fizic sunt rezultatul încercării de a vrea să se rezolve această problemă pe e o bază pe care ele nu pot fi rezolvate. Avem de-a face cu fenomene nemateriale atunci când luăm în considerare activităţile vieţii noastre sufleteşti ca viaţă interioară şi avem de-a face cu fenomene materiale chiar dacă luăm în considerare cel mai organizat material, care este sângele. Dacă opunem pur şi simplu aceste două lucruri - activitatea fizică şi cea sufletească - şi vrem să aflăm prin reflectie cum acţionează ele una asupra celeilalte, nu obţinem absolut nimic. Prin reflecţie putem găsi toate soluţiile sau nonsoluţiile posibile. Putem hotărî ceva în legătură cu aceste probleme doar prin intervenţia unei cunoaşteri superioare, care nu se opreşte nici la privirea exclusiv fizică a luminii exterioare şi nici la gândirea legată exclusiv de lumea exterioară fizică, ci care se ridică într-un anumit grad la ceea ce conduce dincolo de lumea fizică şi, de asemenea, care, plecând de la viaţa sufletească interioară pe care o trăim de fapt în lumea fizică, conduce în lumea suprafizică; trebuie să urcăm dinspre partea materială la suprasensibil, dar trebuie să urcăm şi de la viaţa sufletească la suprafizic, adică la ceea ce se află la baza vieţii noastre sufleteşti în lumea suprafizică; căci viaţa noastră sufletească, inclusiv sentimentele noastre etc., o trăim în lumea fizică. Aşadar, trebuie să urcăm din ambele directii într-o lume suprafizică.

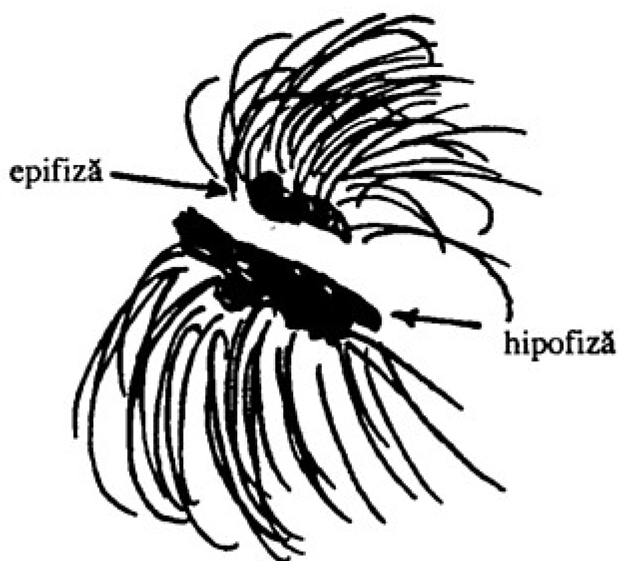
Pentru a te ridica din direcţia lumii materiei în lumea suprafizică sunt necesare acele exerciţii sufleteşti care-i dau omului posibilitatea să privească dincolo de ceea ce cade sub simţuri, dincolo de vălul de care am vorbit ieri, în care sunt întreţesute impresiile simţurilor noastre. Asemenea impresii ale simţurilor avem şi atunci când examinăm întregul organism uman exterior. Şi chiar când coborâm la lucrul cel mai subtil aparţinător corpului uman, sângele, nu avem de-a face decât cu ceva fizic-sensibil, atunci când îl examinăm mai întâi cu simţuri fizice, cu instrumentele şi metodele ştiinţei exterioare, care ne furnizează despre sânge o imagine aşa cum am obţine-o dacă un ochi exterior l-ar putea vedea în mod nemijlocit. Este clar deci că, prin intermediul exerciţiilor sufleteşti care-l conduc în lumea suprasensibilă, omul poate pătrunde în fundamentele lumii fizice, în domeniul suprasensibil al organismului uman. Aici, întâlnim, ca regiune suprasensibilă a organismului uman, ceea ce numim „corpul eteric", despre care vom mai discuta din punct de vedere fiziologic ocult. El este un sistem suprasensibil pe care-l imaginăm mai întâi ca substanţă fundamentală suprasensibilă din care

se organizează organismul sensibil al omului, care este o copie a corpului eteric. Se înţelege că şi sângele este o copie a acestuia. Avem de-a face, prin urcarea unei singure trepte dincolo de organismul sensibil în corpul eteric al omului, cu un domeniu al suprasensibilului. Şi acum se pune întrebarea: Putem ajunge la acest suprasensibil venind dinspre partea sufletului, aceea a senzaţiilor, gândurilor, sentimentelor noastre, pe care le construim pe baza impresiilor venite din lumea exterioară?

Am văzut că până la organismul fizic nu putem ajunge în mod nemijlocit; se opun obstacole fizice şi materiale. Putem ajunge, însă, la organismul eteric? În mod nemijlocit, aşa cum este alcătuită viaţa noastră sufletească, nu putem ajunge direct la corpul eteric. Când lucrăm în interiorul sufletului nostru, lucrurile se petrec după cum urmează: mai întâi obţinem impresiile exterioare; asupra simţurilor acţionează lumea exterioară; apoi prelucrăm în sufletul nostru impresiile exterioare. Dar facem mai mult decât atât: stocăm aceste impresii obţinute în noi înşine. Reflectaţi asupra simplului fenomen al memoriei, al amintirii, când vă amintiţi de un lucru obţinut de mult; în acest caz, în baza unor percepţii exterioare v-aţi format impresii pe care le-aţi prelucrat şi le-ati scos azi din străfundurile sufletului dumneavoastră, iar acum amintirea ni se pare ceva foarte simplu: amintirea unui arbore sau a unui miros. Trebuie să spuneţi că aţi stocat în suflet ceva care v-a rămas din impresia exterioară şi din prelucrarea dumneavoastră sufletească, care poate forma în noi amintirea. Acum însă o contemplare a vieţii sufleteşti însăşi, pe care o obţinem prin exerciţii ale sufletului, ne arată că, în momentul când am elaborat viaţa noastră sufletească până acolo încât ea poate fi stocată sub forma unor reprezentări-amintiri, nu acţionăm cu trăirile sufleteşti numai în Eul nostru. Mai întâi întâmpinăm lumea înconjurătoare cu Eul nostru, preluăm impresii despre aceasta în Eul nostru şi le prelucrăm in corpul astral. Dacă le-am prelucra însă numai în corpul astral, am uita de îndată totul. Când tragem concluzii, lucrăm în corpul astral; dacă însă fixăm impresiile atât de mult în noi încât ni le putem reaminti după un timp sau chiar şi numai după câteva minute, atunci impregnăm impresiile obţinute prin Eul nostru şi prelucrate prin corpul astral în corpul eteric. În felul acesta în reprezentările-amintiri avem de-a face cu ceea ce am trăit ca activitate sufletească în contact cu lumea exterioară, comprimat prin presare de către Eu, până în corpul eteric, sub forma de reprezentări-amintiri. Dacă am recunoscut corpul eteric ca fiind expresia suprasensibilă proximă a organismului nostru, se pune întrebarea: Cum are loc această introducere prin presare? Cu alte cuvinte: Când omul prelucrează impresiile exterioare, le transformă în reprezentări-amintiri şi le împinge până în corpul său eteric, de ce atunci ceea ce este prelucrat de corpul astral şi ajunge până la corpul eteric pătrunde efectiv în corpul eteric? Cum se face acest transfer?

Acest transfer are loc într-un mod cu totul uimitor. Dacă privim lucrurile cu totul schematic vedem: (1) sângele în timp ce circulă prin inimă - ne aflăm acum în interiorul corpului eteric al omului - şi considerăm acest sânge ca expresie exterioară, fizică a Eului uman, vedem cum (2) lucrează acesta, (3) cum primeşte impresiile din lumea exterioară şi le densifică până la stadiul de reprezentări-amintiri şi vedem apoi (4) că, în fapt, sângele nostru nu este numai activ în acest proces, ci şi (5) cum acest sânge al nostru stimulează pe tot parcursul, mai ales în sus (mai puţin în jos), corpul eteric astfel încât observăm cum se dezvoltă pretutindeni în corpul eteric curenţi care iau o direcţie foarte precisă, ca şi cum s-ar asocia sângelui din inimă şi s-ar îndrepta spre,cap. Iar în cap ei se acumulează - dacă îmi este îngăduit să folosesc o comparaţie exterioară - aşa cum se adună curenţii electrici când se îndreaptă spre un vârf care este opus unui alt vârf, în vederea stabilirii unui echilibru între electricitatea pozitivă şi cea negativă. Dacă privim lucrurile în mod ocult, cu sufletul exersat în acest sens, vedem din acest punct forţele eterice aglomerate ca sub o tensiune deosebit de mare, acele forţe eterice suscitate de impresii care vor să devină acum reprezentări, reprezentări ale memoriei, şi care vor să se imprime în corpul eteric. Desenez ultimele prelungiri ale curenţilor eterici ce urcă spre creier şi aglomerarea lor, aşa cum le-aş reprezenta cu adevărat. Vedem aici o tensiune mare care se adună într-un punct şi care spune: Acum vreau să pătrund în corpul eteric! la fel cum s-ar compensa electricitatea pozitivă şi cea negativă. Înţelegem apoi cum din acea parte a corpului eteric care aparţine restului organizării corporale vin în întâmpinarea acestor curenti alţi curenii; aceştia pleacă din partea inferioară a pieptului, dar şi de la vasele limfatice şi de la alte organe şi se aglomerează în aşa fel încât par să se opună celorlalţi curenţi. Astfel, în creier există, atunci când vrem să ne formăm o reprezentare a memoriei, doi curenţi eterici - unul de jos, altul de sus -, iar între ei apare o tensiune maximă, aşa cum doi curenti electrici stau fată în faţă cu o tensiune maximă; iar atunci când între aceşti doi curenţi se produce o echilibrare, atunci o reprezentare devine reprezentare a memoriei care s-a încorporat în corpul eteric.

Asemenea curenţi suprasensibili se exprimă în corpul uman întotdeauna prin aceea că îşi creează un organ fizic sensibil pe care trebuie să-l privim ca o materializare. În felul acesta avem în interiorul nostru un organ care se află în mezencefal şi care este expresia fizică sensibilă pentru ceea ce vrea să se formeze ca reprezentare a memoriei: acestuia i se opune în creier un alt organ. Aceste două organe sunt, în creierul omului, expresia fizic sensibilă a celor doi curenti din corpul eteric, sunt aproximativ ultimele indicii ale existenţei unor astfel de curenţi în corpul eteric. Aceştia se densifică atât de tare,

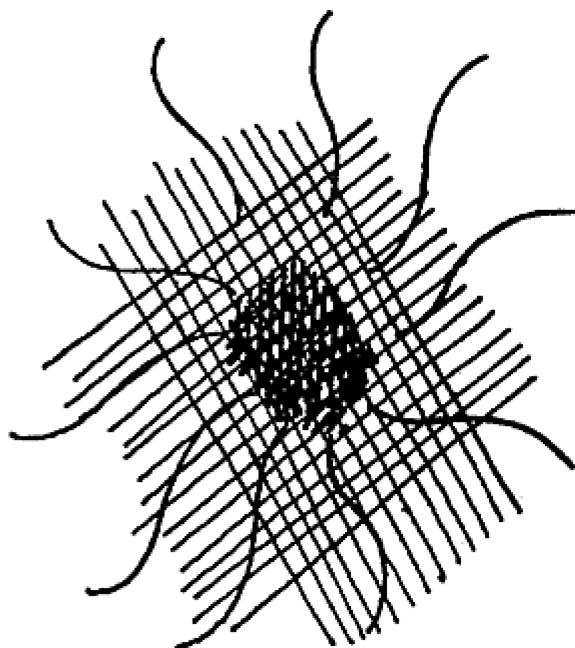
încât iau în stăpânire substanţa corporală umană pe care a densifică în aceste organe; în felul acesta ne formăm, în fapt, o impresie, ca şi cum de la un organ la altul ar circula curenţi eterici luminoşi şi s-ar revărsa asupra corpului eteric uman. Aceste organe sunt prezente în organismul uman: *epifiza şi hipofiza*. Avem de-a face, la acest nivel al organismului fizic, cu expresia fizică, exterioară a coacţionării sufletescului cu ceea ce este corporal.

În felul acesta, ceea ce am vrut să vă ofer ca o prezentare generală, cu care vom încheia expunerea de azi va fi continuat mâine, constituind punctul de sprijin pentru ceea ce va urma. Este important să avem în atenţie aceste gânduri, pentru a putea cerceta mereu în suprasensibil şi să ne putem întreba: Există oare şi expresia fizică la care ne putem aştepta pentru un aspect suprasensibil? Noi constatăm că aceste expresii sensibile ale suprasensibilului sunt întotdeauna prezente. Întrucât însă aici este vorba de poarta de trecere de la sensibil la suprasensibil, veţi înţelege că pentru ştiinţa materiei fizice acestea sunt organe cât se poate de îndoielnice, şi că nu puteţi obţine din partea ştiinţei exterioare decât informaţii incomplete.

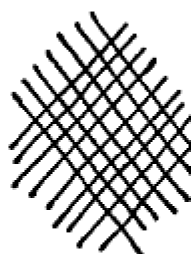
CONFERINŢA a V-a

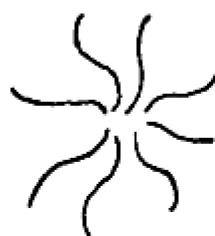
SISTEMELE DE FORŢE SUPRASENSIBILE

Praga, 24 martie 1911

Înainte de a continua, doresc să aduc în discuţie unele noţiuni de care vom avea nevoie în expunerea noastră. O importanţă deosebită va avea lămurirea a ceea ce înţelegem, în sensul ştiinţei spiritului, al antroposofiei, prin „organ fizic" sau mai degrabă prin „expresia fizică a unui organ". Aţi văzut deja că putem vorbi, de exemplu, despre splină în aşa fel încât splina fizică poate fi chiar înlăturată sau poate deveni inutilizabilă fără ca ceea ce numim în sens antroposofic „splină" să fie deconectat de la funcţia sa. Trebuie să spunem că în acest caz, după ce am îndepărtat un organ fizic, în organism se păstrează activitatea interioară care trebuie exercitată de organ. Vă rog să vă însuşiţi o astfel de idee, având în vedere tot ce va urma; vedem că putem elimina prin gând tot ce este fizic vizibil, fizic perceptibil (acest lucru nu este posibil pentru orice organ), dar se păstrează totuşi funcţia, activitatea organului, astfel încât ceea ce rămâne, trebuie considerat ca aparţinând domeniului suprasensibil al organismului uman. Când vorbim, în sens antroposofic, despre organe ca splina, ficatul, fierea, rinichii, plămânii etc., când exprimăm aceste nume, nu înţelegem în primul rând ceea ce se poate vedea fizic, ci *sistemele de forţe* care sunt de natură suprasensibilă. Din această cauză va trebui să ne gândim - în cazuri ca cel al splinei - la un sistem de forţe care nu se percepe fizic, exterior. Privind schiţele pe care le fac acum, să ne gândim mai întâi la un sistem de forţe invizibil în mod fizic, care ar putea fi perceput numai prin vederea în suprasensibil; aşadar, zona splinei, de exemplu, nu este vizibilă decât ca sistem suprasensibil de forţe. Dacă ţinem seama că în organismul uman acest sistem de forţe suprasensibile este umplut cu materie sensibilă, trebuie să ne întrebăm: Cum trebuie să ne imaginăm relaţia acestui sistem suprasensibil de forţe cu ceea ce este materie sensibilă?

Cred că nu vă va fi greu să gândiţi că în spaţiu pot circula forţe care la început nu sunt fizic perceptibile. Este suficient să vă amintiţi că cel care nu a auzit niciodată despre realitatea aerului aflat într-o sticlă de apă va fi uimit când va vedea că, încercând să turnăm apă într-o sticlă goală aflată pe masă, aceasta este reţinută în pâlnie, neputând să curgă, deoarece în sticlă se află aer. Acel om conştientizează atunci că în sticlă există ceva invizibil pentru el, care împiedică apa să pătrundă. Dacă înţelegeţi aceasta, nu va fi greu să gândiţi că spaţiul este plin de sisteme de forţă care sunt suprasensibile, într-atât încât nu numai că nu le putem tăia cu cuţitul, dar nici nu pot fi atacate, de exemplu, atunci când o materie fizică, să spunem cea a rinichiului, care este integrată în aceste sisteme de forţă este bolnavă. Trebuie să ne imaginăm, aşadar, că un sistem suprasensibil de forţe se află într-o astfel de relaţie cu ceea ce vedem ca organ fizic, încât materia lumii fizice care cade sub simţuri se integrează, atrasă de puncte de forţă, şi se orientează în liniile de forţă. Abia prin această inserţie a materiei fizice în sistemul suprasensibil de forţe organul devine un element fizic, astfel încât putem spune: Acesta este motivul pentru care, de exemplu, în locul splinei este vizibil un organ fizic-sensibil ocupat de sisteme de forţă care atrag materia în aşa fel încât ea se depozitează, aşa cum constatăm când privim din punct de vedere anatomic organul exterior, splina.

În felul acesta vă puteţi imagina cele mai diferite organe din organismul uman: mai întâi ele sunt organizate suprasensibil şi apoi se umplu, sub influenţa celor mai diferite sisteme de forţă suprasensibile, cu materie fizică. Din această cauză trebuie să vedem în aceste sisteme de forţe care acumulează materia fizică în cele mai diferite locuri ale organismului un organism suprasensibil, diferenţiat în sine şi care-şi încorporează materia fizică în modurile cele mai variate. În felul acesta nu am obţinut numai înţelegerea relaţiei sistemelor de forţe suprasensibile cu materia depozitată în organe, ci şi pe aceea a hrănirii organismului integral. Aceasta constă în faptul că alimentele preluate sunt pregătite în aşa fel încât devine posibilă conducerea lor spre diferitele organe, care îşi încorporează în felul acesta substanţele corespunzătoare. Care este legătura dintre noţiunea generală de nutriţie - care apare ca o forţă de atracţie a diferitelor sisteme de organe pentru materiile nutritive - şi formarea omului individual (istoria embriologică a omului individual), legătură care se situează înaintea naşterii, vom afla în conferinţele următoare. Noţiunea cea mai cuprinzătoare a nutriţiei ne spune, aşadar, că un organism suprasensibil absoarbe în modurile cele mai variate diferite alimente.

Corpul eteric al omului, ca nivel suprasensibil, este, după corpul fizic, cea mai grosieră componentă, dar, ca un arhetip aflat la baza întregului organism, el este foarte diferenţiat în sine şi conţine cele mai variate sisteme de forţă prin care îşi încorporează în modul cel mai divers materiile preluate prin nutriţie. O componentă superioară a omului o reprezintă corpul astral. În conferinţele următoare vom mai vorbi despre felul cum se leagă aceste componente între ele. Corpul astral este ceea ce se poate încorpora mai întâi, după ce au fost pregătite atât corpul fizic cât şi corpul eteric, prin structurarea lor. El este cel care presupune celelalte două organisme (corpuri). Apoi există Eul uman, astfel încât putem spune că entitatea umană este alcătuită din aceste patru mădulare. Ne putem imagina acum că în însuşi corpul eteric există anumite sisteme de forţă care atrag spre ele masele alimentare, pe care le transformă apoi în organismul fizic într-un mod determinat. Dar ne putem reprezenta şi că un astfel de sistem de forţe nu este determinat numai de corpul eteric, ci şi de corpul astral şi că acesta îşi transmite în el forţele sale. Dacă eliminăm prin gândire organul fizic şi ne imaginăm materia fizică extrasă din acest loc, rămâne mai întâi sistemul eteric de forţe, apoi sistemul astral de forţe, care pătrunde sistemul eteric de forţe într-un mod precis determinat. Ne-am mai putea imagina că aici pătrund şi radiaţii ale Eului.

Pot exista organe care sunt astfel inserate în întregul organism, încât ceea ce au ele esenţial constă din curenţi eterici foarte puţin determinaţi; dacă am cerceta spaţiul pe care-l ocupă un anumit organ am descoperi o foarte slabă diferenţiere a părţii eterice a organismului uman, în schimb, aceste forţe ale corpului eteric sunt puternic influenţate de forţele astrale. Într-un

astfel de organ corpul eteric va exercita o slabă forţă de atracţie asupra materiei fizice încorporate, principala forţă de atracţie apartinând corpului astral. Am putea spune, în acest caz, că substanţele din lumea exterioară sunt aduse în organele respective de corpul astral. De aici se poate trage concluzia că aceste organe au valenţe foarte diferite. Există organe care sunt determinate mai ales de sisteme de forţă ale corpului eteric; altele sunt determinate mai ales prin curenţii sau forţele corpului astral, iar altele mai mult prin curenţii Eului uman, aşa cum este sângele. Celelalte sisteme de organe şi conţinuturile lor sunt determinate în cele mai diferite moduri de mădularele suprasensibile ale naturii umane.

Dar poate apărea şi o situaţie opusă, atunci când luăm în considerare corpul fizic în sine, care - făcând abstracţie de mădularele sale superioare - reprezintă şi el un sistem de forţe. El reprezintă ceea ce gândim a fi alcătuit din totalitatea substanţelor preluate din lumea exterioară, care şi-au introdus în organism şi propriile lor forţe interioare, chiar dacă ele au suferit transformări. Aşadar, şi corpul fizic este un sistem de forţe; în felul acesta puteţi să vă imaginati că şi organismul fizic, cu sistemul său de forţe, poate acţiona retro asupra sistemului eteric de forţe, asupra sistemului astral de forţe sau chiar până în sistemul Eu. Devine astfel posibil să existe sisteme de organe care sunt subordonate sistemelor de forţe fizice, astfel încât în acest caz cele din urmă devin dominante. Astfel de sisteme de organe în care este dominant corpul fizic slujesc în sensul cel mai larg ca organe secretorii, organe glandulare. Toate organele care secretă substanţe în organismul uman realizează aceste procese secretorii - procese care au semnificaţie esenţială în cadrul lumii fizice -, mai ales datorită forţelor organismului fizic. Oriunde în organismul uman există astfel de organe, a căror sarcină constă în secretarea de materii în beneficiul organismului fizic, ele sunt guvernate de forţele organismului fizic. În aceste cazuri, îmbolnăvirea sau îndepărtarea acestora conduce la degradarea organismului, astfel încât el nu se mai poate dezvolta normal. Un organ cum este splina, despre care am spus ieri că, prin îmbolnăvire sau îndepărtare, funcţiile sale sunt mai puţin afectate decât în cazul altor organe, este puternic influenţată de părţile suprasensibile ale naturii umane, de corpul eteric, dar şi de corpul astral. La alte organe predomină sistemul de forţe fizice. Glanda tiroidă, care în anumite cazuri de boală se hipertrofiază, dând naştere aşa-numitei guşe, poate acţiona în mod foarte nociv asupra întregului organism pentru că functionează în aşa fel, încât ceea ce realizează ea în lumea fizică devine deosebit de important ca proces fizic în metabolismul general al organismului uman.

Există apoi şi organe care depind în mare măsură de sistemele de forţe suprasensibile ale organismului uman şi care sunt totuşi inserate în organismul fizic şi sunt determinate prin forţele acestuia să secrete substanţe. Astfel de organe sunt *ficatul şi rinichii*, care sunt dependente, ca şi splina, de mădularele suprasensibile ale organismului uman (corpul eteric şi corpul astral), dar care sunt încastrate de forţele corpului fizic; ele sunt trase în jos, în activitătile lor, până la forţele organismului fizic. Din această cauză trebuie să existe o preocupare crescută pentru ca aceste organe să se afle într-o stare bună de sănătate, mai mult decât altele, de exemplu splina, la care aspectul fizic este mult mai puţin important, ea fiind dependentă mai ales de ceea ce vine de la nivelurile suprasensibile. Putem chiar spune că splina este „un organ foarte spiritual", ceea ce înseamnă că partea fizică a acestui organ este mai redusă ca importanţă. Din acest motiv, în toate timpurile, în literatura ocultă provenită din cercuri unde se ştia ceva despre aceste lucruri, splina era privită ca un organ spiritual şi era descrisă ca atare.

Putem spune că am fixat notiunea de „organ total". Organul, ca atare, poate fi privit ca un sistem de forţe suprasensibile; numai că, prin procesul de hrănire general, în organe are loc o depozitare a substanţelor fizice, sensibile. Un alt lucru pe care trebuie să-l lămurim este care este însemnătatea, pentru om, a preluării fie a unei substanţe, fie a ceva ce este realizat de activitatea noastră sufletească, de exemplu în cazul unei percepţii, şi ce înseamnă secretarea unei substanţe.

Să plecăm de la procesul de eliminare, în sensul cel mai larg. Noi ştim că din alimentele ingerate o mare parte din ce este material se elimină. Ştim apoi că dioxidul de carbon este eliminat din organismul uman prin plămâni: prin sângele trimis de inimă spre plămâni pentru împrospătare se elimină dioxidul de carbon. Apoi, mai dispunem de un proces de eliminare prin rinichi, dar şi de un altul, prin piele. Cu acest ultim caz, în care - simplificând lucrurile - are loc formarea transpiraţiei, dar şi tot ceea ce constituie proces de eliminare prin piele, am exemplificat acele eliminări care au loc la limitele extreme ale organismului uman, la periferia corpului său. Să ne întrebăm: Ce înseamnă pentru om, în general, un proces de eliminare?

Iată cum ne putem lămuri asupra importanţei procesului de eliminare. Veţi constata că, în prezent, fără astfel de cunoştinţe nici nu se poate avansa în abordarea organismului uman. Pentru a ajunge treptat la înţelegerea esenţei procesului de eliminare vom aduce în discuţie o altă noţiune care, deşi nu are decât o asemănare îndepărtată cu procesul eliminării, ne poate conduce la acesta, şi anume, noţiunea conştientizării Sinelui propriu. Gândiţi-vă că puteţi spune: Există un mod de a deveni conştient de sine. Dacă umblaţi neglijent şi vă loviţi de un obiect exterior veţi spune că v-aţi lovit. Această „lovire" este în fapt o conştientizare a Sinelui propriu. Este o conştientizare de sine pe calea întâmplării care a avut loc, care a devenit, de fapt, un eveniment interior. Ce înseamnă pentru dumneavoastră coliziunea cu un obiect străin? Ea este cauza unei dureri, a unei suferinţe. Procesul suferinţei se desfăşoară în întregime în interiorul dumneavoastră. Faptul că intraţi în contact cu un corp străin dă naştere unei dureri, şi acesta vă pune o piedică în cale. Conştientizarea acestei piedici determină apariţia procesului care se concretizează în „durere" la lovire. În fond, vă puteţi reprezenta cu uşuriniă că nu trebuie să cunoaşteţi nimic altceva pentru a trăi conştientizarea Sinelui propriu decât efectul - durerea la lovirea de un obiect exterior. Acest lucru se poate întâmpla pe întuneric, iar dumneavoastră să nici nu ştiţi ce reprezintă acel obiect, iar dacă lovirea este puternică nici nu bănuiţi ce ar putea fi, ci simţiţi numai durerea: atunci percepeti lovitura în aşa fel încât trăiţi un proces interior în sinea dumneavoastră. Veţi spune: M-am lovit de ceva; dar aceasta este mai mult sau mai puţin o concluzie inconştientă asupra trăirii interioare legată de un obiect exterior.

Puteţi deduce de aici că omul devine conştient de interiorul său prin „*descoperirea rezistenţei, a opoziţiei*". Trebuie să ne fixăm această noţiune: conştientizarea, vieţuirea interiorităţii, umplerea cu vieţuiri reale interioare prin întâlnirea unei rezistenţe. Este o noţiune pe care am elaborat-o în linii foarte mari, pentru a o putea folosi ca trecere spre o altă noţiune, aceea a secreţiilor sau eliminărilor în organismul uman. Să ne imaginăm acum că organismul uman ar prelua într-unul din organele sale o anumită materie, iar sistemul acelui organ este astfel construit încât, prin activitatea sa, el separă din materialul preluat ceva pe care-l izolează de ansamblul material preluat. În felul acesta, prin activitatea organului, materialul se divide într-o parte mai fină, filtrată, şi o parte mai grosieră, care este eliminată. Are loc, aşadar, o diferenţiere a materiei preluate într-o substanţă utilizabilă în continuare, care poate fi preluată de alte organe, şi într-o substanţă care este mai întâi separată şi apoi eliminată (excretată). Aveţi de-a face, în această respingere a părţii inutilizabile a materialului faţă de părtile sale utilizabile, cu o astfel de ciocnire, aşa cum am prezentat-o în linii mari în exemplul lovirii de un obiect: curentul material general se loveşte de o rezistenţă prin faptul că ajunge la un organ; el nu poate rămâne acelaşi, ci trebuie să se schimbe; este ca şi cum organul i-ar spune: Aşa cum eşti, nu poţi să rămâi, trebuie să te transformi. Să ne gândim că un astfel de material ar pătrunde în ficat, iar aici i s-ar spune: Trebuie să te transformi. I se opune, aşadar, o rezistenţă; el trebuie să fie folosit mai departe sub forma unui alt material şi trebuie să respingă anumite părti ale sale. În organismul nostru, în acest caz, lucrurile stau astfel, încât materia respectivă observă: Aici este prezentă o rezistenţă! Asemenea rezistenţe se întâlnesc în cele mai diferite organe. Prin faptul că în organismul nostru există activităţi de eliminare, că avem organe de eliminare, organismului îi este dată posibilitatea de a fi o entitate închisă în sine, trăindu-se pe sine. Căci o entitate nu se poate vieţui pe sine decât prin

faptul că întâmpină o rezistenţă. În felul acesta procesele secretorii (excretorii) reprezintă acţiuni importante ale vieţii umane, prin care organismul viu se închide în sine. Omul nu ar fi o fiinţă închisă în sine, dacă nu ar exista asemenea procese de eliminare.

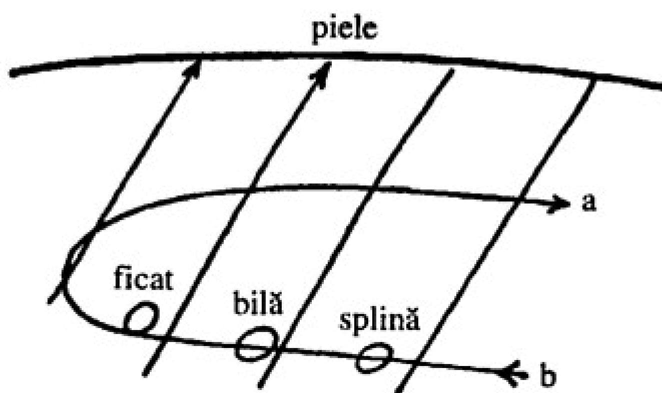
Imaginaţi-vă că prin organismul uman curentul de alimente sau de oxigen ar trece ca printr-un tub. Dacă organele nu ar manifesta rezistenţă, organismul uman nu s-ar vieţui pe sine în sine însuşi, el s-ar vieţui numai ca aparţinător la întreaga lume. Ne-am putea imagina şi că în interiorul organismului uman s-ar manifesta modul cel mai grosolan al rezistenţei, că materia s-ar lovi de un perete solid şi s-ar reîntoarce în ea însăşi. Aceasta nu ar avea pentru vieţuirea interioară a organismului uman nici o importanţă; dacă un curent nutritiv sau unul de oxigen ar traversa organismul uman, intrând pe o parte şi ieşind pe cealaltă, fiind reflectat în sine ca printr-un tub, aceasta nu ar avea nici o consecinţă pentru viaţa interioară a organismului uman. Că lucrurile stau astfel poate fi dedus şi din faptul că, atunci când reuşim ca în interiorul nostru o reprezentare să se întoarcă în ea însăşi, noi ridicăm sistemul nervos din trăirea interioară a organismului uman. Nu are importanţă deci dacă organismul uman nu este atins de curenţi care pătrund în el venind de afară, fie prin reflectare totală, fie prin simplă traversare. Ceea ce dă organismului capacitatea de a se trăi pe sine în interior sunt secreţiile. Dacă ne referim la acel element pe care-l considerăm organ esenţial pentru organismul uman - sângele - şi vedem cum, pe de o parte, se împrospătează continuu prin preluare de oxigen şi dacă vedem în el, pe de altă parte, unealta, organul Eului uman, putem să spunem: Dacă sângele ar circula nemodificat prin organismul uman, el nu ar putea fi organul cel mai important al Eului uman, cel care-l face pe om să se poată vieţui interior. Numai faptul că sângele suferă modificări în el însuşi şi se întoarce un altul, aşadar, că are loc o eliminare de sânge transformat, numai aceasta face posibil ca omul să nu *posede* numai un Eu, ci să-l *poată şi vieţui* cu ajutorul unei unelte fizic-sensibile.

Din aceasta a rezultat pentru noi noţiunea de „eliminare" sau „secreţie". Acum va trebui să ne întrebăm: Cum stau lucrurile cu acea eliminare de care am spus mai înainte că aparţine limitelor extreme ale organismului uman? Nu va fi greu să ne reprezentăm că întregul organism al omului trebuie să acţioneze în aşa fel încât eliminarea la periferie să se poată petrece în felul acesta. Pentru aceasta este necesar ca organismul uman să opună curentilor generali un organ care să fie legat tocmai cu acest proces de eliminare, cel mai cuprinzător. Acest organ, aşa cum vă puteti uşor imagina, este *pielea*, în sensul cel mai larg, cu tot ceea ce ţine de ea şi care prezintă privirii umane celei mai directe ceea ce numim elementul esenţial al *formei umane*. Când ne reprezentăm, aşadar, că organismul uman se poate vieţui pe sine prin periferia sa extremă numai datorită faptului că el a opus curenţilor săi generali organul pielii, trebuie să vedem în alcătuirea caracteristică a pielii expresia forţei celei mai interioare a organismului uman.

Cum trebuie să gândim acest organ-piele împreună cu tot ce ţine de el? Vom vedea mai departe în amănunt ce „ţine de el", dar azi vom caracteriza numai în linii mari aceste relaţii. Trebuie lămurit de la început faptul că în domeniul care aparţine vieţuirii noastre conştiente, pe care o putem avea printr-o autoobservare oarecare, nu este inclusă acea formă care se exprimă apoi sub forma pielii. Chiar dacă participăm la modelarea suprafeţei corpului nostru, această participare, această coactionare se sustrage în „modul cel mai deplin" liberului nostru arbitru. În orice caz, mai avem o influenţă cu privire la mobilitatea suprafeţei corpului nostru, la mimică, la gesturile noastre, influenţă care ajunge la ceea ce putem numi activitatea conştientă; cu privire la modelarea ei, nu mai avem însă nici o influenţă. Desigur, trebuie admis că, între naştere şi moarte, cu viaţa sa interioară, omul, în limite mai restrânse, are o anumită influenţă asupra formei exterioare a corpului său. În legătură cu acest lucru se poate convinge oricine a cunoscut un om la o anumită vârstă şi-l revede poate după zece ani, mai ales dacă în decursul acestor ani el a trecut prin vieţuiri mai profunde, şi anume prin vieţuiri ale cunoaşterii - nu vieţuiri ale cunoaşterii care sunt obiect al ştiinţelor exterioare, ci din categoria celor care costă sânge, care sunt legate de întreaga viaţă de destin interioară. Atunci

vedem cum se modifică, între anumite limite, fizionomia, cum omul are, într-o anumită privinţă, în cadrul acestor limite, o influenţă asupra formării corpului său. Dar această influenţă este mică, ceea ce poate înţelege oricine; locul cel mai important în modelarea formei umane nu este dat liberului nostru arbitru, prin ceea ce ajunge la noi pe calea conştientului. Pe de altă parte trebuie, totuşi, să spunem: Întreaga siluetă umană este adaptată entităţii umane. Cine vrea să pătrundă în miezul lucrurilor nu-şi va putea imagina că ceea ce numim periferia capacităţilor umane s-ar putea dezvolta într-o fiinţă cu altă siluetă decât cea pe care o are omul în lumea fizică. Toate capacităţile pe care le are omul sunt legate de forma sa umană. Gândiţi-vă că osul frontal s-ar afla într-o pozitie oarecum diferită decât cea normală faţă de întregul organism şi ar trebui să vă imaginaţi că această modificare a formei ar presupune cu totul alte capacităti şi forţe existente în organismul uman: Se pot face studii în cadrul umanitătii pentru a obtine reprezentări clare asupra capacitătilor diferite prezente la oamenii cu modelare exterioară diferită a capului sau a altor organe. Trebuie, aşadar, să creăm o noţiune care să exprime starea de adaptare a formei umane la întreaga entitate umană, corespondenţa formei exterioare cu întreaga entitate interioară a omului. Ce se află în forţele acestei adaptări nu are nimic de-a face cu ceea ce pătrunde în activitatea cuprinsă în conştientul omului. Întrucât, însă, forma umană este legată de activitatea sa spirituală şi de viaţa sa sufletească nu ne putem imagina nimic altceva decât că în forţele care realizează silueta omului se află şi forţe care, dintr-o direcţie diferită, vin în întâmpinarea forţelor pe care le dezvoltă omul însuşi în interiorul siluetei sale. Este vorba despre forţele inteligenţei, ale sentimentelor, ale stărilor afective; pe acestea omul nu le poate dezvolta decât în lumea fizică, condiţionate de forma sa. Silueta este un lucru care trebuie să-i fie dat. Aşadar, lucrul de care are nevoie această formă din capacităţile noastre ea trebuie să-l obtină gata pregătit de la forţe de natură asemănătoare, care construiesc, din direcţie opusă, această siluetă, pentru ca să poată apoi fi folosite în scopul propus. Este uşor de creat o asemenea noţiune; trebuie doar să te gândeşti la o maşină folosită pentru o activitate inteligentă, care corespunde scopului urmărit. Însă pentru ca maşina să poată exista trebuie să fie efectuate mai întâi activităţi de asamblare a diferitelor părţi care dau forma acesteia, activităţi asemănătoare cu cele pe care mai apoi maşina trebuie să le efectueze. O maşină este explicabilă pentru noi în mod mecanic; dar pentru ca maşina să corespundă scopului său ne putem închipui că ea a fost realizată printr-o activitate spirituală, că acest scop a fost gândit. Această activitate spirituală încetează, de fapt, în momentul în care vrem să explicăm maşina în mod ştiintific, dar ea se află dincolo de maşină şi este cea care a realizat-o mai întâi.

Putem spune: Tot ceea ce se află ca sisteme de formă configurate în organismul nostru ne este necesar pentru dezvoltarea capacităţilor şi forţelor noastre. Dar, dincolo de conformaţia omului, trebuie să existe forţe dătătoare de formă, pe care le găsim tot atât de puţin în formele gata configurate pe cât de puţin găsim constructorul de maşini în maşina concretă. Înarmaţi cu această idee, un alt lucru va deveni evident. Un gânditor materialist ar spune: De ce trebuie să acceptăm forţe şi entităţi inteligente dincolo de ceea ce modelează lumea noastră fizică? Noi putem explica lumea fizică prin ea însăşi, prin legile sale proprii: un ceasornic, o maşină pot fi explicate prin propriile lor legi! Ne aflăm aici într-un punct în legătură cu care se fac cele mai mari greşeli chiar şi de către cei care se situează pe poziţiile antroposofiei sau ale altor concepţii spirituale asupra lumii. Dacă, de exemplu, o concepţie despre lume bazată pe ştiinţa spiritului ar apăra ideea că organismul uman - să-l privim acum numai din punct de vedere al formei - ar putea fi explicat pe căi mecanice sau cu argumente mecaniciste, aceasta ar merge prea departe, ceea ce ar fi total nejustificat. Organismul uman este cu totul explicabil prin propriile lui legi, ca şi ceasornicul. De aici nu urmează însă că dincolo de ceasornic nu s-ar afla inventatorul acestuia. Aşadar, obiecţia care ar putea fi adusă din direcţia materialistă se rezolvă prin aceea că trebuie admis că organismul uman, aşa cum se află în faţa noastră, trebuie să fie explicat cu ajutorul legilor sale proprii.

Aşadar, dacă gândim antroposofic, trebuie să căutăm, dincolo de forma generală a omului, entităţile plăsmuitoare, adică ceea ce se află la baza entităţii umane. Dacă vrem să avem o idee despre felul cum ia naştere forma umană, trebuie să ne gândim că, pe de o parte, ea este produsă prin aceea că formele plăsmuitoare se desfăşoară şi se închid ele însele în această formă, la periferia acesteia. Aşadar, în formarea pielii, avem explicaţia a ceea ce înseamnă autoînchiderea forţelor plăsmuitoare în om, în sensul cel mai larg. Putem reda schematic aceasta, imaginându-ne că forţele plăsmuitoare de formă curg în acest sens şi se închid în forma exterioară redată prin linia AB. Vom vedea acum cum putem folosi această noţiune pentru a putea recunoaşte ce se întâmplă la cea mai exterioară limită a omului. Apoi va trebui să ne lămurim asupra faptului că nu numai în pielea umană avem astfel de închideri, ci chiar în interiorul organismului uman au loc închideri ale activităţii şi entităţilor care acţionează din afară, în care nu suntem implicaţi, la fel ca şi în cazul modelării suprafeţei. Este suficient să reflectaţi la cele spuse până acum şi veţi conchide că în interiorul omului există activităţi în care nu suntem implicaţi. Este vorba de activităţile care au loc în ficat, bilă, splină etc. În aceste organe este reţinut ceea ce se revarsă în organism prin forţele existente în alimente; acestui aport i se opune o rezistenţă, adică în aceste organe este modiiicată mobilitatea substantelor. Aşadar, în timp ce, în cazul forţelor plăsmuitoare de formă, trebuie să ni le imaginăm ca fiind active până la nivelul pielii, iar în afara pielii nu mai au nimic caracteristic ca forţe plăsmuitoare, în ceea ce priveşte forţele care pătrund o dată cu alimentele şi cu curentul de aer spre interiorul nostru trebuie spus că nu are loc o închidere completă a ceea ce pătrunde ca un curent din exterior; are loc o modificare. Aceste organe nu se închid, aşa cum se întâmplă în cazul pielii, astfel încât în interior nu trebuie să ne mai reprezentăm nimic, ci doar că mobilitatea substanţelor este modificată prin acestea, astfel încât curentul alimentar preluat dintr-o parte a organismului de aceste organe (a), este condus într-o altă stare (b), după ce i-a fost opusă o rezistentă. Aşadar, avem de-a face cu o transformare şi aceasta se referă, înainte de toate, la organele pe care le-am desemnat ca alcătuind un cosmos interior al omului. Acestea transformă mişcarea exterioară a substanţelor. Sunt forţe pe care, prin contrast cu forţele modelatoare care formează întregul organism, le putem numi *forţe ale mişcării*; în cosmosul nostru interior, aceste forţe care transformă mobilitatea interioară a substanţelor alimentare devin apoi mişcare, astfel încât putem vorbi de forţe ale mişcării în organe.

Am progresat în cercetarea organismului omenesc atât de mult, încât putem spune că în el acţionează din afară forţe despre activitatea cărora orizontul constienţei noastre nu reţine nimic; toate acestea se petrec sub orizontul conştienţei; în stare normală nimeni nu poate observa activitatea ficatului, bilei, splinei etc. Întrucât sistemul nervos este în întregime integrat în organismul nostru, apare întrebarea: Datorită cărui fapt sistemul nervos este împiedicat să ştie ceva despre formarea organelor noastre? Procesul acesta are loc în interiorul organismului; aici acţionează forţele care ne conferă forma şi în acelaşi timp cele care transformă mişcarea şi mobilitatea substanţelor în cosmosul nostru interior. De ce atunci nu ştim nimic despre aceste lucruri?

În starea de conştienţă normală, sistemele noastre nervoase centrale, cerebral şi medular, sunt determinate să conducă impresiile exterioare până la sânge, să preia, aşadar, impresiile în fenomene fizice în aşa fel încât să aibă un impact asupra sângelui, înscriindu-se în felul acesta în unealta Eului, căreia îi transmite astfel impresiile exterioare; în acelaşi timp componentele sistemului nervos simpatic care, cu ramificaţiile şi ganglionii săi, se aştern înaintea cosmosului nostru interior sunt determinate de a nu lăsa să ajungă până la sânge fenomenele din interiorul cosmosului nostru, ci să le ţină departe de el. Ştiti acum că sistemul nervos simpatic are o sarcină opusă celei a sistemului nervos central, cerebro-spinal. În timp ce acesta din urmă se străduieşte să conducă la sînge, cu eficienţă maximă, impresiile exterioare, sistemul nervos simpatic, având o acţiune opusă, trebuie să reţină din sânge (unealta Eului) ceea ce este mobilitatea transformată a substantelor preluate din ambianţă. Dacă examinăm procesul digestiei, descoperim mai întâi ingestia substanţelor nutritive exterioare, apoi refularea mobilităţii proprii a alimentelor şi transformarea mobilitătii lor cu ajutorul cosmosului interior al omului. Pentru ca să nu percepem interior tot ceea ce este acţionat în organele noastre interne, trebuie ca prin sistemul nervos simpatic să fie întors de la sânge întregul curent al fenomenelor, în timp ce sistemul nervos central aduce la sânge impresiile preluate din afară.

Sarcina sistemului nervos simpatic este aceea de a nu lăsa procesele noastre interne să ajungă până la sânge, unealta Eului nostru, de a le păstra în noi. Am făcut ieri referire la faptul că viaţa exterioară şi cea interioară ale omului, aşa cum se exprimă în corpul eteric, sunt antagonice, antagonismul lor exprimându-se în cel mai înalt grad în organele creierului, pe care le-am numit epifiză şi hipofiză.

Dacă ţineţi seama de cele discutate ieri şi azi, veţi putea ajunge la concluzia că tot ceea ce răzbeşte din afară năzuieşte, pentru a ajunge în contactul cel mai intim posibil cu circulapa sângelui, să se unească cu opusul său, care este reţinut în sistemul nervos simpatic. Din acest motiv, epifiza este locul în care ceea ce este adus la sânge prin sistemul cerebro-spinal se uneşte cu ceea ce vine din partea opusă în organismul uman, iar hipofiza este ultimul avanpost pentru a nu permite să ajungă aici ceea ce este viaţa interioară a omului. În acest loc se opun în creier două organe importante. Întreaga viaţă interioară rămâne sub conştienţa noastră; am fi deranjaţi foarte tare dacă am participa la întregul nostru proces de nutriţie; acest lucru este ţinut departe de conştienţă prin sistemul nervos simpatic. Numai când interrelaţia dintre cele două sisteme nervoase, aşa cum se exprimă în starea de tensiune dintre epifiză şi hipofiză, nu este în ordine rezultă ceea ce am putea numi „licărirea fiecărei părţi în cealaltă", o stare de deranjare reciprocă. Acest lucru se întâmplă când o activitate neregulată a organelor digestive ajunge să se exprime conştient în stări de disconfort. Este vorba de o pătrundere în conştienţă a vieţii interioare - încă foarte nedeterminată - care s-a transformat din viaţa exterioară prin intermediul cosmosului interior, sau de afecte - furie, mânie etc. - care acţionează deosebit de puternic în om şi îşi au obârşia în conştienţă - o pătrundere din partea opusă în organismul uman. Şi atunci apar situaţii în care stări afective, mai ales agitaţii interioare ale sufletului, pot influenţa în mod deosebit de dăunător digestia, aparatul respirator şi, prin aceasta, şi circulatia sangvină şi tot ceea ce se află sub nivelul conştienţei.

În felul acesta pot acţiona cele două părţi ale omului, una asupra celeilalte. Şi trebuie să spunem că noi, oamenii, ne aflăm în lume ca o dualitate. O dualitate care are ca unelte sistemul nervos cerebro-spinal, care aduce impresiile exterioare până la sânge, instrumentul Eului, şi sistemul nervos simpatic, care ţine departe de acest curent al vieţii sufleteşti ceea ce este vieţuirea interioară a organului. Aceste două părţi se opun total; dar expresia lor specifică o găsim în cele două organe de care am vorbit la sfârşitul expunerii de ieri. Data viitoare vom pleca, în consideraţiile noastre, de la acest punct.

CONFERINŢA a VI-a

SÂNGELE CA EXPRESIE ŞI UNEALTĂ A EULUI UMAN

Praga, 26 martie 1911

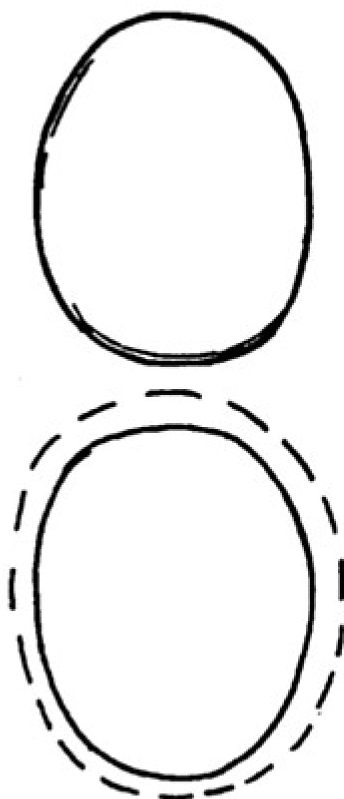
Am reţinut, din ultima conferinţă, că omul se circumscrie în afară, ca organism fizic, prin pielea sa. Dacă înţelegem organismul uman în sensul celor discutate zilele trecute, este necesar să spunem: Însuşi organismul uman, cu diferitele sale sisteme de forţă, îşi dăruieşte un fel de închidere spre exterior, prin piele. Cu alte cuvinte, organismul uman este un sistem de forţe care se autodetermină în aşa fel, încât capătă exact conturul care apare în forma pielii noastre. Trebuie să spunem că, în cadrul procesului de existenţă al omului, ne aflăm în faţa faptului interesant că în limitarea formei exterioare ne este dată expresia plastică pentru întreaga activitate a sistemelor de forţă din organism. Dacă însă organismului îi este dată o asemenea expresie prin însăşi pielea lui, trebuie să presupunem că în componenţa pielii ar trebui să se regăsească, într-un mod oarecare, întregul om. Dacă omul trebuie să facă în aşa fel încât pielea sa, ca limită a formei, să exprime ceea ce este el, în cuprinsul pielii ar fi normal să se regăsească tot ceea ce aparţine întregului organism uman. Şi, în fapt, dacă analizăm elementele ce aparţin întregului organism uman, vom constata că în componenţa pielii este prezent tot ceea ce este inclus în sistemele de forţe ale organismului general.

Am văzut că individul uman, aşa cum ni se înfăţişează, ca om al Pământului, conţine unealta Eului său, sângele, astfel încât el este „om" prin aceea că ascunde în sine Eul său, şi pentru că acest Eu îşi poate crea o expresie a entităţii umane care poate ajunge până în sistemul său fizic, poate manevra o unealtă, care este sângele. Dacă suprafaţa corpului nostru, limitarea formei noastre, este o componentă importantă a organismului în întregul său, atunci acest organism total trebuie să acţioneze, prin sânge, până la nivelul pielii, pentru ca să poată fi prezentă o expresie a entităţii umane întregi, în măsura în care ea este fizică. Dacă cercetăm pielea, pe care trebuie să ne-o reprezentăm ca fiind alcătuită din mai multe straturi, care acoperă suprafaţa întregului corp, vom observa că în ea se găsesc vase de sânge. Trebuie să conchidem atunci că prin aceste vase fine de sânge Eul îşi trimite forţele în piele şi poate să creeze o expresie a entităţii umane prin sânge. Mai ştim apoi că unealta fizică pentru tot ceea ce noi numim conştienţă o constituie sistemul nervos. Iar în măsura în care limita suprafeţei corpului este o expresie a întregii structurări a omului, nervii trebuie să pătrundă până în interiorul pielii, pentru ca omul să-şi creeze o expresie corespunzătoare în aceasta. Din această cauză, pe lângă vasele fine de sânge aflate în straturile pielii, întâlnim terminaţiile nervoase. Acestea sunt numite de obicei - chiar dacă nu cu justificare deplină - „corpusculi tactili", deoarece se crede că omul percepe prin ele lumea exterioară (prin simţul tactil), aşa cum prin ochi şi urechi percepe lumina şi sunetul. Vom vedea mai departe cum stau lucrurile, de fapt. Aşadar, găsim în piele ceea ce este expresia sau organul corporal al Eului omenesc, dar vedem şi ceea ce este expresie a conştienţei, nervi fini, cu ramificaţiile lor ultime în piele. Apoi trebuie să căutăm şi ceea ce este expresie a ceea ce putem considera a fi unealta procesului vieţii. Într-un anumit sens, ne-am referit la acesta când am discutat despre eliminare (secreţie), văzând în ea un fel de frânare, ce apare ca o fiinţă vie care vrea să existe în lume şi care, în acest scop, are nevoie să se închidă spre exterior. Acest proces poate avea loc numai prin faptul că trăieşte în sine o frânare. Trăirea acestei frânări în sine însăşi este mijlocită de organele secretorii, numite, în sensul cel mai larg, *glande*. Glandele sunt organe secretorii şi în această calitate are loc în ele acea frânare care produce rezistenţe interioare necesare pentru ca o fiinţă să se poată închide în interiorul său. Trebuie să acceptăm premisa că glandele, aşa cum le aflăm repartizate în organism, aparţin şi pielii. Aflăm, în adevăr, în piele diferite glande, care desfăşoară la acest nivel o activitate de eliminare, proces al vieţii. Dacă cercetăm ce se află dincolo de aceasta, vom găsi un proces pur substanţial, transmiterea materiilor de la un organ la altul. V-aş ruga să faceţi o deosebire netă între un proces care aparţine *vieţii* şi este un proces secretoriu, care creează frânări interioare, şi *acel* proces care transportă pur şi simplu în mod exterior şi care are drept consecinţă o redepozitare de substanţe dintr-un organ în altul. Pentru o concepţie materialistă aceste două procese ar putea

fi identice, dar pentru o înţelegere exactă a adevărului trebuie spus că ele sunt total diferite. Noi nu avem de-a face, la nivelul nici unui mădular al organizării umane, cu un simplu transport de substanţe de la un organ la altul. Dar în momentul în care materiile nutritive sunt preluate de procesul vieţii, avem de-a face cu procese care au loc în activităţile de eliminare sau secreţie interioare. Coborâm, aşadar, de la procesele vieţii propriu-zise la procesele corpului fizic când spunem că, din punct de vedere *fizic*, acest proces de secreţie se percepe ca şi cum substanţele nutritive preluate ar fi transportate în cele mai diverse părţi ale corpului fizic, în timp ce, pe de altă parte, este vorba de o activitate vie, un fel de autoconştientizare a organismului în propriul său interior, prin faptul că se creează obstacole. Prin procesele vieţii are loc un transport de substanţe; acest lucru este prezent în piele, ca şi în alte părti ale organismului. Substaneţe nutritive sunt eliminate continuu, sunt purtate, prin piele, spre afară (procesul transpiraţiei), astfel încât şi în acest caz avem de-a face, în sens fizic, cu un transport, cu o transformare fizică a substanţelor în organism.

În esenţă, am arătat, prin cele spuse mai sus, că în organul exterior al pielii se găsesc atât sistemul sangvin, ca expresie a Eului, cât şi sistemul nervos, ca expresie a conştienţei - şi vreau să ajung în mod treptat la precizarea că suntem îndreptăţiţi să cuprindem toate fenomenele conştienţei în expresia „corp astral", aşadar sistemul nervos ca expresie a corpului astral. Ceea ce numim sistem glandular este o expresie a corpului eteric, sau corp al vieţii, iar ceea ce trebuie denumit proces propriu-zis de nutriţie şi redepozitare este o expresie a corpului fizic. Toate mădularele constitutive ale organismului uman sunt astfel prezente în sistemul pielii, prin care omul se închide spre exterior. În orice caz trebuie să luăm în considerare că toate sistemele componente ale organismului uman, sangvin, nervos, digestiv etc., formează, prin interacţiunile dintre ele, un întreg, şi, dacă privim cu ochii fizici aceste patru sisteme ale organismului uman, o facem în două accepţii diferite. Pe de o parte, spunem că în cadrul existenţei noastre pământeşti organismul uman are un sens, dacă este, ca organism integral, un instrument al Eului. Dar el poate fi astfel numai dacă următorul instrument de care poate face uz Eul, sistemul sangvin, există în el. Da, putem spune, sângele este instrumentul următor al Eului. Dar sistemul sangvin există numai dacă preexistă toate celelalte sisteme. Sângele nu este numai „un suc cu totul deosebit", în sensul în care a spus-o poetul, ci trebuie să se recunoască faptul că el nu poate exista altfel decât dacă se integrează în întregul organismului uman. Cu structura pe care o are, el nu poate exista decât în organismul uman. Mai departe ne vom mai referi la relaţia dintre sângele uman şi cel animal; va fi o discutie importantă tocmai pentru că ştiinţa exterioară îi acordă, în prezent, o mică importanţă. Azi ne ocupăm de sânge ca expresie a Eului uman - şi în sensul unei observaţii pe care am făcut-o la începutul ciclului de conferinţe, şi anume că ceea ce se spune despre om nu este permis să fie extins la altă fiinţă. Putem spune, aşadar, că organismul omului este alcătuit astfel încât este capabil să preia în sine circulaţia sangvină, să aibă sânge, aşadar instrumentul care este unealtă a Eului nostru. Pentru aceasta însă organismul integral al omului trebuie să fie mai întâi constituit.

În afară de om, pe Pământ există şi alte entităţi, care aparent au o anumită înrudire cu omul, dar care nu sunt apte să exprime un Eu uman. Este evident că ceea ce la alte sisteme pare asemănător structurării omului este constituit altfel decât la om. Cu alte cuvinte, în acele sisteme care premerg sângelui trebuie să fie structurat tot ceea ce poate prelua sângele. Aceasta înseamnă că se impune să avem un astfel de sistem nervos care să poată prelua un sistem sangvin având specificul sistemului sangvin *uman*; trebuie să avem un astfel de sistem glandular care să fie pregătit pentru circulaţia sangvină umană şi în aceeaşi măsură trebuie să avem pregătit un sistem digestiv adecvat sistemului sangvin al omului. Dar aceasta înseamnă că şi din cealaltă perspectivă a organismului uman - de exemplu, a sistemului digestiv pe care l-am considerat expresia corpului fizic propriu-zis al omului - este necesar să existe în prealabil structurat Eul. Întreaga nutriţie trebuie să fie în aşa fel condusă în organism, încât sângele să poată circula pe traseul său normal. Ce înseamnă aceasta?

Dacă admitem că totul este determinat în mod esenţial în forma şi în mobilitatea sa de entitate umană, ar trebui să prezentăm circulatia sangvină, în mod cu totul schematic, că în figura alăturată; circuitul sangvin trebuie preluat de restul organismului, care trebuie să i se conformeze. Aceasta înseamnă că toate celelalte sisteme-organe trebuie să fie conduse spre locul şi în apropierea traseului sângelui. Noi nu am putea avea întreaga ţesătură de vase sangvine aşa cum se prezintă ea, de exemplu, în cap sau în oricare altă parte a corpului, dacă acolo unde trebuie să circule sângele nu ar fi conduse elementele nutritive necesare; aceasta înseamnă că sistemele de forţe (evidenţiate cu linie punctată în al doilea desen) trebuie să acţioneze în corpul uman, începând cu sistemul nutriţiei, în aşa fel încât să ducă la locul potrivit întregul material nutritiv, modelându-l şi transformându-l în acelaşi timp în aşa fel încât, în aceste locuri, sistemul sangvin să poată menţine exact forma parcursului pe care-l are şi să poată deveni prin aceasta o expresie a Eului. Din această cauză în toate impulsurile aparatului nostru digestiv - deci ale sistemului nostru de organe cel mai inferior - trebuie să fie deja inclus ceea ce face din om un *Eu*. Cu alte cuvinte, forma pe care omul o prezintă în final trebuie să se găsească inserată în diferitele moduri de nutriţie ale sale. Aici privim în jos, la sistemele la organe care pregătesc circulaţia sângelui - departe, foarte departe, mai jos de Eu -, la procesele care se desfăşoară, pentru a spune aşa, în întunericul organismului nostru. În timp ce sângele este expresia activitătii Eului nostru, aşadar a activităţii conştiente pe care o avem, noi simtim în acelaşi timp nevoia de a privi în jos, în profunzimile întunecate ale organismului nostru şi să spunem: Organismul nostru este construit şi format prin procese despre care nu ştim nimic. Felul cum se produce aducerea diferitelor substanţe nutritive în locurile unde este necesar să fie prezente, pentru ca prin diferitele sisteme de forţă ale organismului nostru acesta să fie construit aşa cum doreşte Eul, ne arată că încă începând cu procesele de nutriţie toate legile se găsesc în organismul omului, şi că ele conduc în final la modelarea circuitului sangvin.

Sângele ca atare este cel mai mobil dintre toate sistemele noastre. Ştim că la cea mai mică intervenţie a noastră asupra căilor sangvine sângele urmează imediat alte căi decât cele obişnuite. Este suficient să ne înţepăm într-un loc şi sângele va lua o altă cale decât cea obişnuită. Acest lucru are o importanţă deosebită, deoarece ne arată că sângele este elementul cel mai determinabil al corpului uman, că el îşi are suportul în celelalte sisteme de organe, având în acelaşi timp cea mai slabă stabilitate, şi că poate fi cel mai mult determinat prin trăirile Eului conştient. Nu vreau să pătrund acum în teoriile fantastice ale ştiinţei exterioare cu privire la îmbujorarea sau paloarea care însoţesc sentimentele de ruşine şi teamă, ci vreau să mă refer doar la faptul pur exterior că la baza unor trăiri ca ruşinea şi teama sau frica se află vieţuiri ale Eului care pot fi recunoscute prin acţiunea lor asupra sângelui. În cazul sentimentului de frică sau teamă, am avea să ne apărăm de ceva despre care credem că ar acţiona asupra noastră: Eul nostru ar vrea să se retragă în sine. În cazul sentimentului de ruşine, am dori cel mai mult să ne ascundem, am vrea să ne desfiinţăm Eul. În ambele situaţii - mă refer numai la situaţia exterioară - sângele urmează, ca unealtă materială exterioară, trăirilor Eului; în sentimentul de teamă şi de frică, când Eul vrea să se retragă în sine în faţa a ceva de care omul se simte ameninţat, omul devine palid; sângele se retrage spre un centru, spre interior; când omul ar dori să se ascundă de ruşine, să-şi desfiinţeze Eul, când ar prefera să nu existe şi ar dori să se strecoare într-o ascunzătoare, sângele se extinde, sub influenţa impresiei trăite de Eu, până la periferie. Vedeţi dar că sângele este sistemul cel mai

determinabil din om şi că poate urma într-un mod foarte precis trăirile Eului. Cu cât coborâm mai mult în sistemele de organe, cu atât mai putin comportarea sistemelor se conformează în acest fel Eului nostru, cu atât ele sunt mai puţin înclinate să se adapteze întru totul trăirilor interioare ale Eului. În ceea ce priveşte sistemul nervos, ştim că el este alcătuit din căi nervoase, al căror traseu este relativ stabil în comparaţie cu acelea ale sângelui. În timp ce sângele este mobil şi poate fi condus sub impresiile trăirilor Eului de la o zonă a corpului la alta, cum se întâmplă în cazul ruşinii şi fricii, în ceea ce priveşte căile nervoase trebuie să acţioneze forţele conştienţei; acestea nu pot deplasa materialul nervos dintr-un loc în altul, aşa cum se întâmplă cu materialul sangvin. Materialul sistemului nervos este mai determinat decât materialul sangvin. În cazul sistemului glandular, lucrurile sunt şi mai evidente, în sensul că el este format din glande care au sarcini foarte precise, destinate unor locuri exacte din organism. Când o glandă trebuie să fie activată într-un anumit scop, ea nu poate fi excitată printr-o fibră asemănătoare fibrei nervoase; ea trebuie să fie excitată chiar la locul unde se află. Aşadar, ceea ce există în sistemul glandular este încă şi mai determinat, iar glandele trebuie să le excităm acolo unde se află. În timp ce activitatea nervoasă poate fi condusă în lungul fibrelor nervoase (mai găsim aici şi fibre de legătură care leagă diferiţii ganglioni între ei), glanda trebuie căutată acolo unde se află. Dar acest proces de „consolidare", de creştere a stării interioare de „a fi determinat" - nu de „a fi determinabil" - este şi mai bine exprimată în tot ce aparţine sistemului de nutritie prin care omul îşi încorporează direct substanţele necesare pentru a fi o fiinţă fizic sensibilă. Cu toate acestea, în încorporarea de substanţe trebuie să aibă loc o pregătire deplină pentru unealta Eului şi, de asemenea, şi pentru celelalte unelte.

Să cercetăm organismul uman începând cu sistemul său cel mai inferior - sistemul hrănirii, în sensul cel mai larg, prin care substanţele organismului sunt transportate la toate structurile; ordonarea acestor substanţe trebuie să determine ca formarea, construirea exterioară a omului să se producă astfel încât expresia Eului în organizarea lui să aibă loc la sfârşit. Pentru aceasta este necesar nu numai ca substanţele hrănitoare să fie transportate şi depozitate în cele mai diferite locuri ale organismului, ci să fie făcute toate pregătirile necesare pentru a condiţiona forma exterioară a organismului uman.

Este important, oricum, să ne lămurim cu privire la faptul că în piele sunt reprezentate toate sistemele organismului uman, încât găsim chiar şi pe cel aflat pe treapta cea mai de jos, pe cel al nutritiei, astfel încât am putut spune: În piele se revarsă tot ceea ce aparţine în sensul cel mai exact sistemului fizic al omului, ca sistem nutritiv. Aţi putea crede că pielea, deşi conţine toate sistemele organismului uman, are un mare defect. Pielea ia forma organismului uman; dar prin ea însăşi ea nu ar avea această formă, nu ar fi în stare să dea omului forma, deşi conţine toate sistemele de organe. Dacă nu ar exista decât ceea ce este prezent în piele, omul s-ar prăbuşi în sine; prin ea, omul nu ar putea să-şi păstreze verticalitatea. Înţelegem din acest fapt că nu sunt necesare numai acele procese nutritive care fac din piele un sistem fizic; trebuie să fie posibile şi celelalte procese nutritive care condiţionează forma generală a organismului uman; avem în vedere, ca procese nutritive, acele procese care se desfăşoară în *cartilaje şi în oase*. Ce fel de procese sunt acestea?

Când materialul nutritiv ajunge la un cartilaj sau la un os, el este transportat numai ca material fizic, iar ceea ce găsim în final în cartilaj sau în os nu reprezintă nimic altceva decât materiile nutritive transformate; dar ele sunt altfel transformate decât în piele. Putem spune deci că în piele avem, de fapt, substanţe nutritive transformate care se depun în periferia extremă a corpului, în lungul formei, pentru a deveni oameni fizici; dar în modul cum se depune materialul nutritiv în os trebuie să vedem un proces nutritiv care se rotunjeşte pentru a da forma umană, şi care este un proces nutritiv transformat faţă de cel care se manifestă în piele. Ne va fi uşor, acum, să ne imaginăm întregul proces al nutriţiei, al sistemului de transport al substanţelor nutritive, după modelul de abordare pe care l-am folosit pentru sistemul nervos.

Dacă privim pielea care închide în final omul spre exterior şi substanţele nutritive care fac posibilă închiderea spre exterior, care, în sine, dă omului suprafaţa, dar care niciodată nu ar putea realiza forma acestuia, ne va fi clar că acest mod de hrănire a pielii este procesul cel mai nou din organismul uman şi că în modul cum sunt hrănite oasele trebuie să vedem un proces care se află într-un anumit raport cu nutriţia pielii, aşa cum am putut stabili o relaţie între procesul de formare a creierului şi a măduvei spinării. În timp ce creierul s-a dovedit a fi organul cel mai vechi, iar măduva cel mai tânăr, creierul apărând ca o măduvă transformată, pe o treaptă de dezvoltare ulterioară vom fi îndreptăţiţi să afirmăm că ceea ce vedem în mod exterior în procesul genezei pielii ni-l putem închipui ca fiind transformat pe o treaptă ulterioară. Îl putem vedea în procesul nutritiv solidificat, în formarea cartilajelor şi a oaselor. Acest mod de abordare a organismului uman ne-ar îndrepta spre reprezentarea că ceea ce întâlnim în prezent ca sistem osos, în care procesul de hrănire ni se arată într-un mod interior solid, parcă pământos, s-a petrecut anterior într-o substanţă mai moale şi s-a întărit abia mai târziu, dând naştere sistemului osos solid. Acest lucru poate fi verificat de ştiinţa exterioară, care ne învaţă că unele formaţiuni care constituie mai târziu în organismul uman oase propriu-zise apar la vârsta copilăriei sub formă cartilaginoasă. Aceasta înseamnă că oasele se formează printr-o masă mai moale, cartilaginoasă, prin depunerea unui alt material nutritiv decât cel din masa cartilaginoasă. Avem de-a face, în acest caz, cu trecerea de la o formă mai moale într-una mai tare, aşa cum se mai întâmplă şi în prezent în viaţa umană individuală. Dacă vedem în cartilaj o treaptă premergătoare a osului, putem spune: Întreaga depunere a sistemului osos în organism ne apare ca un ultim rezultat al acelor procese pe care le constatăm, de exemplu, în hrănirea pielii. Totul trebuie să transforme în modul cel mai simplu substanţele cele mai moi şi să le împingă spre organele corpului; când aceste lucruri sunt pregătite, pentru ca în final să rezulte forma umană generală, procesul nutritiv se poate desfăşura şi anumite părţi se pot durifica, devenind material osos. Modul cum se înfăţişează oasele ne dă prilejul de a spune: În măsura în care luăm în considerare omul până la treapta de dezvoltare actuală, nu putem consemna, de fapt, nici un alt fel de progres al procesului de nutriţie dincolo de formarea oaselor. În timp ce, în cazul sângelui, avem de-a face cu materialul cel mai determinabil din om, în substanţa osoasă, în ceea ce ne apare în forma osului, avem de-a face cu materialul cel mai nedeterminabil, care s-a întărit până la un anumit punct, dincolo de care nu mai există nimic, şi care a condus la un anumit punct al formei celei mai solide. Dacă mergem pe firul discuţiilor anterioare, când afirmam că sângele este unealta cea mai determinabilă a omului, în timp ce nervii sunt mai puţin determinabili, trebuie să spunem: În sistemul osos, care se află la baza întregii organizări a omului, avem de-a face cu ceea ce a ajuns la ultima treaptă - şi care reprezintă un ultim produs de transformare. Din această cauză, în ciuda faptului că sistemul osos este în întregime orientat spre Eu, tot ceea ce ţine de formarea sa se desfăşoară în aşa fel încât, în final, oasele să poată fi un sprijin al unui organism, căile sangvine să aibă traseul corect, iar Eul uman să-şi poată avea unealta sa în aceste căi.

Aş vrea să ştiu cine ar putea, privind cu maximă uimire organismul uman, să nu spună: Am în faţa mea ceva care trebuie să fi suferit cele mai mari transformări, care trebuie să fi parcurs cele mai multe trepte, care trebuie să fi început de la treapta cea mai simplă a unui proces nutritiv şi să se fi ridicat, în final, trecând prin multe etape, până la sistemul osos; la sfârşit, acesta a fost modelat în aşa fel încât să poată fi purtătorul solid, sprijinitorul solid al Eului! Când devii conştient de modul cum acţionează Eul până în formaţiile osoase individuale, astfel încât în final omul să poată deveni un *purtător de Eu*, cine ar putea să nu fie cuprins de admiraţie faţă de această construcţie a organismului uman, astfel încât să spună: Dacă privim acest om, avem parcă de-a face cu doi poli ai existenţei fizice, reprezentaţi de sistemul sangvin, care este cel mai determinabil, şi de sistemul osos, care este interior cel mai solid, cel mai nedeternunabil, care a realizat în cel mai înalt grad calitatea indeterminabilitătii. În sistemul osos al omului organismul fizic a găsit o ultimă expresie, o încheiere, în timp ce în sistemul său sangvin el a găsit, într-un anumit sens, pe treapta sa actuală de dezvoltare, un nou început. Dacă avem în vedere sistemul nostru osos, putem spune: Venerăm în acest

sistem osos o încheiere a organizării umane. Iar dacă avem în vedere sistemul nostru sangvin, putem spune: Vedem în el ceva care a putut începe, după ce toate celelalte sisteme l-au precedat în organizarea omului. Despre sistemul osos putem spune: Prima lui structurare a existat ca o compoziţie moale, înainte ca glandele să se fi aşezat la locurile lor, căci acestea trebuiau să fie purtate spre locurile lor prin forţele osoase, la fel şi căile nervoase şi cele sangvine. Cel mai vechi dintre sistemele de forţe ale organismului uman se află în sistemul osos; aşadar, acesta se află la baza organizării noastre.

Dacă privim aceste două sisteme ale organismului uman, aflăm în sistemul sangvin elementul cel mai mişcător, atât de mişcător încât până la un anumit grad urmează oricărei mişcări a Eului, iar în schelet aflăm ceea ce este aproape complet sustras influenţei Eului, acolo unde nu mai putem coborî cu Eul nostru; cu toate acestea în forma sa se află întreaga organizare a Eului. Sistemele sangvin şi osos reprezintă în om - chiar şi numai la o contemplare exterioară - două forţe opuse, un început şi o încheiere. Mai putem spune: În sângele veşnic în mişcare se exprimă viaţa umană; sistemul osos este aproximativ izolat; este ceea ce se sustrage vieţii umane, servindu-i numai ca sprijin. Sau: Sângele care pulsează reprezintă viaţa noastră; sistemul osos - fiind un domn atât de bătrân - este ceea ce s-a sustras, s-a desprins din viaţă şi nu mai vrea să slujească decât ca sprijin, nu vrea decât să dea formă. În timp ce în sânge *trăim*, în sistemul nostru osos *am murit* deja. Vă rog să reţineţi această sintagmă ca un laitmotiv pentru conferinţele următoare, căci vor rezulta din ea aspecte fiziologice importante: În timp ce trăim în sângele nostru, în sistemul nostru osos suntem, de fapt, deja morţi!

Am văzut de la început în om o dualitate. Acum, această dualitate ne întâmpină într-un alt mod: pe de o parte, sângele, cel mai mobil, cel mai viu element uman, şi, pe de altă parte, sistemul osos, elementul ce se sustrage cel mai mult mobilităţii umane, purtând deja moartea în sine; el este în acelaşi timp cel mai puţin supus vieţii Eului nostru. Sistemul osos şi-a găsit deja, în forma sa, o încheiere - chiar dacă mai creşte ulterior -, până la momentul din viaţa omului când trăirile Eului devin interior deosebit de mobile: o dată cu schimbarea danturii, sistemul osos şi-a căpătat forma sa definitivă: după acest moment, el îşi desăvârşeşte numai creşterea formelor deja obţinute. Formarea dinţilor, în jurul vârstei de şapte ani, este ultimul lucru care poate să mai ia naştere din sistemul osos. Este timpul în care are loc dezvoltarea de bază a sistemului nostru osos, când suntem încă sustraşi mobilităţii noastre interioare. Atunci putem face şi cele mai multe erori de hrănire, când sistemul osos se construieşte din fundamentele şi forţele întunecate ale organismului nostru. Pot fi comise greşeli în ceea ce priveşte sistemul osos tocmai prin modul de nutriţie. În aceşti ani se pregătesc acele îmbolnăviri ale oaselor, din care rezultă rahitismul şi alte boli asemănătoare, datorită proceselor de nutriţie care au fost rău conduse. Vedem cum actionează în sistemul nostru osos ceea ce a fost sustras Eului.

Cu totul altfel stau lucrurile cu sistemul sangvin, care urmează cu multă mobilitate vieţii noastre umane individuale şi care depinde mai mult decât oricare altă componentă structurală umană de procesele vieţii interioare. Credinţa că sistemul nervos depinde mai mult de trăirile interioare decât sistemul sangvin este numai o concluzie eronată a stiinţei exterioare. Acum nu doresc decât să menţionez că modul cel mai simplu de influenţare a sistemului sangvin prin vieţuirile Eului îl exemplificăm prin roşirea datorită ruşinii, fenomen în care are loc, ca expresie clară, trecătoare a vieţii Eului în unealta acestuia, o redistribuire a sângelui. La fel şi paloarea ce însoieşte frica. Vă puteţi imagina, dacă aşa ceva se exprimă chiar şi numai în cazul unor procese trecătoare, cum trebuie să se exprime trăirile de lungă durată, devenite obicei în elementul excitabil al sângelui. Nu există nici o pasiune, nici o dorinţă sau alt sentiment devenite obiceiuri, sau când se exprimă în mod exploziv, care să nu se transmită ca trăire interioară sângelui, în calitate de instrument al Eului, şi care să nu-şi găsească aici expresia lor exterioară. Toate elementele nesănătoase ale vieţuirii Eului se exprimă mai întâi în sânge. Şi în toate cazurile în care vrem să înţelegem ceva din ce se petrece în sistemul

sangvin este important să nu cercetăm numai procesul nutriţiei, ci mai ales procesele sufleteşti, în măsura în care sunt trăiri ale Eului ca dispoziţie sufletească, pasiunile şi sentimentele durabile etc. Numai o mentalitate materialistă va îndruma atenţia, în cazul unor deranjamente în sistemul sangvin, spre nutriţie. Căci nutriţia sângelui se bazează pe nutriţia sistemului fizic, a sistemului glandular, a sistemului nervos etc., şi, în fond, când ajung la sânge alimentele au fost deja filtrate. Din această cauză, pentru ca sângele să fie afectat din exterior, trebuie să existe deja o îmbolnăvire avansată a organismului; dimpotrivă, toate procesele sufleteşti, toate procesele Eului acţionează asupra a ceea ce se întâmplă în circulaţia sangvină.

Aşa se sustrage sistemul nostru osos proceselor din Eul nostru şi aşa se integrează sistemul nostru sangvin în procesele Eului nostru. Se spune că sistemul osos este structurat în mod independent de Eul uman - şi totuşi în sensul Eului uman -, în afară de o parte a lui, care, făcând excepţie de la starea de nedeterminabilitate prin Eu, a prilejuit diferite inepţii.

Dumneavoastră ştiţi că există o „frenologie", o cercetare a craniului. În ciuda faptului că anumite cercuri materialiste o privesc ca pe o superstiţie, această cercetare a oaselor capului a căpătat treptat o nuantă materialistă, chiar şi acolo unde se practică în mod serios. Într-o caracterizare grosolană, am putea spune: Frenologia se aplică în sensul căutării unei expresii a construcţiei interioare a Eului nostru, în formele craniului, în timp ce se stabilesc puncte de vedere generale: o excrescenţă înseamnă ceva, alta altceva etc. Se urmăreşte explicarea calităţilor umane după diferitele excrescenţe ale craniului nostru, aşa încât în sistemul osos al craniului frenologia caută o expresie plastică pentru Eul nostru. Practicată în acest fel, deşi pare să caute expresii aparent spirituale în structura diferitelor oase, frenologia este totuşi o prostie. Cel care este cu adevărat un observator fin ştie că nici un craniu omenesc nu se aseamănă cu altul şi că niciodată nu s-ar putea indica proeminenţe sau depresiuni generale pentru cutare sau cutare calitate sufletească, ci că un craniu se deosebeşte de altul prin forma sa.

Am spus că sistemul osos se sustrage Eului, pe care îl urmează în foarte mică măsură. Cu toate acestea, în timp ce oasele în general apar conformate tipic, oasele craniului şi ale feţei ne apar ca şi cum ar corespunde într-o anumită privinţă Eului uman. Dar cine contemplă construcţia craniului ştie că, în ciuda faptului că omul însuşi este o individualitate, la fel ca şi structura craniului său, configuraţia craniului este conformată de la început corespunzător fiecărei individualităti umane şi că oasele craniului trebuie să se dezvolte ca şi celelalte oase, dar la fiecare om altfel. Acest lucru se întâmplă din acelaşi motiv din care se dezvoltă în general calităţile individuale ale omului: ansamblul vieţii umane individuale nu se desfăşoară numai de la naştere la moarte, ci şi în multe reîncarnări. Aşadar, chiar dacă Eul nostru nu influenţează în încarnarea actuală construcţia craniului, el a dezvoltat, prin trăirile avute în încarnările sale anterioare, forţele ce determină construcţia craniului în perioada dintre moarte şi naşterea următoare, iar aceste forţe sunt cele care determină forma craniului din această încarnare, astfel încât în forma craniului nostru avem de-a face cu o expresie plastică pentru modul cum am trăit şi acţionat în încarnarea anterioară - dar, din nou, fiecare din noi, în mod individual. În timp ce toate celelalte oase exprimă ceva general uman, craniul exprimă în forma sa exterioară ceea ce am fost într-o încarnare anterioară.

Aşadar, elementul extrem de mobil al sângelui poate fi determinant în această încarnare; însă oasele noastre sunt sustrase cu totul influenţei Eului în această încarnare, iar oasele craniene nu urmează Eului în actuala încarnare, ci reflectă felul în care el evoluează de la o încarnare la alta. El îşi pregăteşte forţele plăsmuitoare, în perioada intermediară, în aşa fel încât îşi concretizează o expresie a felului cum a fost în încarnarea precedentă tocmai în oasele craniene. Nu există o frenologie generală. Pe scurt, trebuie să apreciem fiecare om în parte, iar construcţia craniului nostru trebuie s-o apreciem ca pe o operă de artă, ca fiind ceva individual, o expresie a Eului, dar dintr-o încarnare anterioară. Vedem că însăşi forma

construcţiei osoase a craniului este atât de mult sustrasă activităţii sângelui, încât Eul nu mai are o influenţă asupra ei, decât numai la trecerea prin perioada dintre moarte şi o nouă naştere, când preia, după moarte, forţe mai puternice, pentru a putea depăşi şi adopta acele forţe care s-au sustras complet mobilităţii umane. Din această cauză, dacă se vorbeşte despre reîncarnare şi se spune: Este un lucru care se sustrage în general judecăţii, raţiunii noastre, se poate replica într-un anumit sens: Vă puteti convinge în mod palpabil despre faptul că Eul uman a fost aici într-o încarnare anterioară; când atingi un cap uman, ai dovada palpabilă a reîntrupării în faţa ochilor! Cine nu admite acest fapt, cine vede un lucru paradoxal în modul cum se formează ceva exterior din care ar trebui conchis asupra a ceva viu, care a format din viaţa interioară ceva exterior, nu are dreptul să conchidă în nici o situaţie cu privire la ceva viu, când întâlneşte altundeva o formă plastică. De exemplu, dacă cineva ar găsi în pământ o cochilie nu ar avea dreptul să conchidă, din forma exterioară a acesteia, că în ea a locuit cândva o fiinţă vie! Cine vrea să tragă concluzia că în cochilia moartă a existat cândva o fiinţă vie care a locuit aici şi a format-o nu are voie să respingă concluzia logic echivalentă că în modelarea individuală a calotei craniene a omului ne este dată dovada nemijlocită pentru acţionarea unei vieii anterioare în această viaţă!

Există aici una din porţile prin care putem lumina în mod fiziologic ideea reîncarnării. Trebuie numai să-ţi acorzi timp. Dacă ai răbdare şi aştepţi, vei găsi locul unde pot fi aduse dovezile şi modul cum trebuie ele aduse. Iar cine vrea să nege că în cele spuse acum există logică, trebuie să conteste întreaga paleontologie; căci ea se bazează pe aceeaşi concluzie. Vedem astfel cum prin pătrunderea în formele organizării umane putem raporta această organizare la bazele ei spirituale.

CONFERINŢA a VII-a

VIAŢA CONŞTIENTĂ A OMULUI

Praga, 27 martie 1911

Din cele expuse în conferinţele anterioare putem trage concluzia că diferitele sisteme de organe şi părţi ale organismului uman se implică în modul cel mai diferit în procesul general al organizării umane. În acest sens, am putut face referiri la diferite fapte şi ne-am văzut constrânşi să atribuim în mod provizoriu activităţile care influenţează diferite sisteme de organe mădularelor superioare, suprasensibile ale organizării umane. Astfel am afirmat că ceea ce numim Eul uman se leagă într-o relaţie intimă cu circulatia sângelui, despre care am spus că este unealta Eului; apoi am atribuit viaţa conştientă care ajunge la Eu sistemului nervos, dar am arătat şi că o parte importantă a sistemului nervos - sistemul nervos simpatic - are o sarcină întrucâtva opusă, care constă în aceea că împiedică tot ce se desfăşoară în profunzimile organizării umane, tot ce este produs prin activitatea componentelor cosmosului nostru interior, de a urca pentru conştienţa normală până la orizontul Eului. Am încercat apoi să recunoaştem ieri, cel putin în mod aproximativ, că vieţii conştiente a omului i se sustrage cel mai mult ceea ce se construieşte în scheletul osos solid; a trebuit totuşi să subliniem faptul că în scheletul osos al omului trebuie să fie activ ceva fiinţial care, în final, îl face pe om capabil să dezvolte organul vieţii conştiente a Eului său - circuitul sangvin. Putem spune, ţinând seama chiar şi numai de discuţiile purtate ieri, că sistemul osos uman menţine forma umană şi că tot ceea ce se exprimă în cadrul proceselor care se desfăşoară în sistemul osos solid este ţinut sub nivelul conştienţei. În organizarea umană avem de-a face cu ceva asemănător; întotdeauna în interiorul organizării umane ceva este parcă apărat de influenţele care sunt active în ambianţa noastră exterioară. Am spus, de exemplu, că cele şapte componente ale cosmosului interior - mai ales prin componenta sa spirituală, care este splina - reprimă legile exterioare a ceea ce ingerăm ca hrană şi că introduc substanţele hrănitoare în aşa fel încât acestea apar ca fiind filtrate şi pătrund în organismul uman într-o formă în care pot să-şi desfăşoare activitatea după legităţi şi mobilităţi proprii. În modul cel mai evident,

cel mai grosier, această apărare a proceselor interne, această transformare şi integrare a materiilor exterioare este dată pentru om prin căldura sângelui. Aceasta variază între limite mici de temperatură, reglată printr-o legitate interioară, şi în viaţa normală această legitate este independentă faţă de ceea ce se întâmplă în procesele calorice ale macrocosmosului. Avem aici, în constanta căldurii sângelui, un fenomen fundamental intuitiv. În acest mod trebuie să ne referim la faptul că un lucru esenţial al organizării interioare a omului constă în aceea că o esenţialitate (fiinţialitate) limitată se închide faţă de macrocosmos şi îşi dezvoltă propria sa mobilitate.

Azi ne vom apropia de organismul uman din cealaltă direcţie, aruncând o scurtă privire asupra *vieţii conştienţei*. Ştim din conferintele anterioare cum se serveşte viaţa conştientă a omului de unelte ca sângele şi sistemul nervos. Nu am putut însă coborî la aspectele mai fine ale plasmei, deoarece acest lucru, trebuie să recunoaştem deschis, şochează lumea. Cei care se află azi pe terenul ocultismului adevărat vă vor spune că tendinţa ştiinţei noastre merge spre confirmarea, în puţine decenii de aici încolo, a aspectelor pe care în prezent le putem avansa numai pe baza observaţiilor oculte. Dacă în locul acestor câteva conferinţe v-aş vorbi timp de jumătate de an*, ar fi posibil să extragem din rezultatele obţinute de ştiinţa actuală tot ce este necesar pentru a aduce şi dovezi exterioare în favoarea a ceea ce trebuie să spunem în prelegerea de azi. Dar trebuie să las unele lucruri la voia stimaţilor ascultători. Este posibil să descoperi mereu dovezi pentru cele aflate pe teren ocult şi să cauţi căile care duc la ştiinţa exterioară în rezultatele ei actuale, cu condiţia de a nu pleca de la prejudecăţi teoretice, ci de la fapte.

* Vezi ***Aspecte fundamentale pentru dezvoltarea artei şi ştiiţei medicale potrivit cunoştinţelor de ştiinţa spiritului***, 1925, Goetheanum, Dornach.

Mai întâi, este necesar ca, atunci când plecăm de la viaţa noastră conştientă şi cercetăm relaţia vieţii noastre sufleteşti mai mult sau mai puţin conştientă cu organismul, să luăm în considerare tot ceea ce numim *activitate de gândire* în sensul cel mai larg; aceasta ne interesează în fiziologie. Nu trebuie să stabilim deosebiri logice sau psihologice mai fine, ci doar să avem în atenţie faptul că este vorba de viaţa de gândire a omului, iar în cadrul vieţii noastre sufleteşti cu viaţa afectivă şi cu viaţa voliţională.

Nu veţi afla niciodată, la cei care se bazează pe ocultism, o contradicţie, atunci când se spune că prin procesele care se desfăşoară în viaţa noastră sufletească pe plan fizic şi care fac parte dintr-o categorie a gândirii, afectivului sau a impulsului voliţional pentru conştienţa normală în organism sunt determinate adevărate fenomene materiale pătrunse de viaţă sau altfel de *fenomene materiale*, astfel încât putem găsi pretutindeni, în organism, pentru orice lucru care se petrece în sufletul nostru, fenomenele materiale corespunzătoare. Aceste fenomene sunt de un interes maxim! Căci abia în epoca noastră va fi posibil, în deceniile următoare, prin anumite tendinţe care se manifestă în ştiinţa actuală, să se identifice cu adevărat aceste corespondenţe între fenomenele sufleteşti şi cele fiziologice din organism şi să se confirme adevărurile obţinute de ştiinţa ocultă.

Oricărui proces de gândire, de simţire sau de impuls voliţional îi corespunde un proces în organismul nostru. Este ca şi cum am spune: Când se întâmplă ceva în viaţa noastră sufletească ia naştere o undă care se propagă până jos, în zona fizică a organismului. Să începem cu procesul gândirii. Atrag atenţia celor care sunt interesaţi de astfel de lucruri că cel mai bine este să aibă în vedere un proces cum este gândirea matematică sau o altă formă de gândire în mod asemănător obiectivă, care nu influenţează în mare măsură sentimentele sau voinţa; cu astfel de procese de gândire ne vom ocupa mai întâi. Ce se întâmplă în organismul nostru când în interiorul vieţii sufleteşti se desfăşoară astfel de procese de gândire? De câte ori gândim, formăm gânduri, în organismul nostru are loc un proces pe care-l putem compara cu un alt proces, asemănător, din lumea fizică. Menţionez că ceea ce spun acum nu este o analogie, ci un fapt, şi când spun „îl putem compara" este un lucru care ne conduce la acest

fapt. Când într-un pahar cu apă, încălzită până la un anumit grad, punem sare gemă, pe care o aducem în stare cristalină prin răcirea apei, are loc procesul invers dizolvării. Când sarea este total dizolvată, apa este transparentă. Când însă apa se răceşte din nou şi are loc procesul opus, apa cristalizează; are loc depozitarea sării în apă. Vom putea observa cum în lichid ia naştere un solid, se depune un solid, sarea. Un proces identic are loc în organismul nostru când *gândim*. Procesul de gândire este, ca să spunem aşa, un proces de depunere de sare, care pleacă de la o actiune a sângelui nostru şi influenţează în mod iritant sistemul nervos; el se desfăşoară, aşadar, la graniţa dintre sânge şi sistemul nostru nervos. Aşa cum putem observa apariţia sării când cristalizează, tot astfel se întâmplă lucrurile în cazul omului care se află în fericita situaţie de a gândi, lucru care, în fapt, se poate percepe foarte precis în suprasensibil prin ochiul clarvăzător. Aşadar am aşezat în faţa sufletului nostru procesul fizic corelat cu procesul gândirii.

Să ne întrebăm acum: Cum se prezintă procesul fizic corelat în mod corespunzător în cazul *simţirii*? În cazul simţirii nu avem de-a luce cu depunerea de sare care se solidifică, cu un proces opus dizolvării, ci cu faptul că în organismul nostru se petrec procese fine, ca atunci când un lichid devine *semisolid*.

Imaginaţi-vă că un lichid devine semisolid, luând forma pe care ar avea-o un albuş foarte dens, o coagulare. În timp ce în procesul de gândire avem de-a face cu o substanţă salină care se depune din lichid, în cazul simţirii avem de-a face cu trecerea de la o stare interior lichidă la o stare care poate absorbi apa (gonflabilă). Substanţa însăşi este transformată într-o stare mai densă, ceea ce poate fi observat cu ochiul clarvăzător sub forma unor mici flocoane, aşa cum într-un pahar care contine un lichid am putea determina prin fenomene precise formarea de flocoane, o transformare internă a unei substanţe lichide în mici picături gonflabile.

Dacă ne referim acum la ceea ce putem numi „a întretine în sine un impuls voliţional în suflet", procesul fizic corelat este din nou diferit. Este ceva uşor de înţeles, şi ajungem din nou în domeniul în care aspectul fizic devine evident. Este vorba de un proces de încălzire care, în orice caz, determină creşterea temperaturii în organism. Astfel vă puteti da seama - deoarece încălzirea este legată de întreaga pulsaţie a sângelui - că impulsurile de voinţă sunt legate de această încălzire a sângelui. Dacă posezi un adevărat simţ al observaţiei, este de ajuns pentru a înţelege că asemenea procese au, în cazul organizării umane, dar şi a celei animale, un element fizic corelat.

Lucrurile descrise mai sus nu se desfăşoară la un nivel grosolan, ci sunt procese despre a căror fineţe, în mod obişnuit, nu-ţi poţi face nici o reprezentare; cu excepţia proceselor de încălzire, toate aceste procese prezintă o fineţe extraordinară, în comparaţie cu tot ce cunoaştem asemănător în lumea fizică exterioară. Acestea sunt procese pe care le parcurge organismul prin totalitatea forţelor sale atunci când intră în activitate Eul, cu ajutorul uneltei sale, sângele - de la depunerea de săruri până la starea de gonflare şi încălzire. Ele se desfăşoară în aşa fel încât am putea spune: Întregul organism este cuprins de aceste procese, sau: În cazul procesului de gândire este cuprinsă numai o parte a organismului nostru, creierul sau măduva spinării. În organismul uman, modul de repartiţie a proceselor care sunt rezultatul acţiunii proceselor sufleteşti este extrem de diferit. Când ajungi să cunoşti aceste lucruri ca fapte concrete, admiţi că ceea ce numim gândire şi sentimente sunt forţe reale care produc influenţe directe în cadrul organismului fizic şi se exprimă în efecte reale. În felul acesta, noi vorbim despre o acţiune reală a sufletului asupra organismului uman, ca rezultat al observării oculte. Aceste acţiuni reale se vor dezvălui treptat ştiinţei, prin procesele mai fine ale organismului uman, în următoarele decenii; ele vor deveni accesibile şi pentru cercetările exterioare, prin metodele mai rafinate ale ştiinţei. Atunci va înceta de la sine opoziţia care se manifestă în prezent, nu din faptele ştiinţei, ci datorită anumitor teorii ştiinţifice legate de aceste fapte, faţă de cunoasterea ocultă.

Noi ne-am mai referit însă şi la faptul că ceea ce concepem în prezent ca activitate conştientă a Eului este, în fond, numai o parte a entităţii umane şi că, sub pragul a ce pătrunde în felul acesta în orizontul conştienţei noastre se desfăşoară procese care se află sub nivelul conştienţei şi care sunt împiedicate de a deveni conştiente prin sistemul nervos simpatic. Am putut indica, din diferite perspective, modul în care aceste procese ce se desfăşoară sub nivelul conştienţei se află în relaţie cu Eul nostru. Am spus despre cel mai inconştient sistem al nostru, cel osos, că este *a priori* de aşa natură, încât poate oferi uneltei Eului conştient tocmai baza Eului. În felul acesta, din domeniul inconştientului apare o organizare opusă organizării conştiente a Eului. Este ca si cum în om actionează dintr-o directie o organizare *conştientă* a Eului, din cealaltă direcţie se scurge organizarea inconştientă a Eu-lui. Am văzut, în această privintă, că sistemul sangvin şi cel osos sunt, de fapt, într-o anumită opoziţie, că se comportă ca poli antagonici: sângele se manifestă în mobilitatea sa internă ca o unealtă în activitatea Eului; dar ceea ce se organizează ca pol opus Eului pentru ca acesta să se poată exprima în sânge - şi anume sistemul osos - se sustrage mobilităţii Eului, în aşa fel încât procesele ce se desfăsoară în sistemul osos rămân în afara evenimentelor propriu-zis conştiente ale Eului. Ele sunt, aşadar, procese care corespund activităţii Eului nostru, dar sunt tot atât de *moarte* pe cât sunt de *vii* procesele sângelui nostru şi prin aceasta reprezintă, de fapt, numai o parte a proceselor care rămân inconştiente Eului, dar care se ridică treptat din domeniul inconştient spre conştienţă.

Dacă contemplăm în gândire sistemul osos, funcţia sa generală în cadrul organismului uman, trebuie să ne fie evident faptul că el se sustrage oricărei vieţi conştiente mai mult decât toate celelalte sisteme de organe. Dacă urcăm însă de la sistemul osos la alte sisteme de organe, de exemplu la cosmosul uman interior, la sistemele splină-ficat, inimă-plămâni etc., trebuie să spunem că şi procesele din cadrul acestor sisteme sunt sustrase vieţii conştiente - dar nu total, ca cele din sistemul osos. La sistemul nostru osos trebuie să ne gândim mai putin decât la celelalte organe. Unele dintre aceste organe sunt cunoscute, prin funcţiile lor, cel puţin pentru unii oameni, ca ceva care se ridică deasupra nivelului conştienţei. Aşa cum fiinţele aflate în apa mării ridică valuri spre suprafaţă, tot astfel ce se întâmplă în inimă sau în alte organe aparţinătoare acestor sisteme răzbate până în viaţa conştientă. Ştim cum naturile ipohondre resimt câte ceva din aceste lucruri - în detrimentul lor - într-un mod diferit de ceea ce se întâmplă jos. Nu mă refer acum la faptul că are loc un anumit proces de îmbolnăvire a organelor (în acest caz conştienţa este mijlocită prin cu totul altceva), ci la aceea că mult timp nu a trebuit să se atingă acea graniţă care poate delimita un om sănătos de starea de îmbolnăvire. Din păcate, spre paguba oamenilor, această graniţă se deplasează foarte mult. Noi ştim că suntem apăraţi de conştientizarea a ceea ce se întâmplă jos datorită sistemului nervos simpatic, care se opune proceselor interioare.

Când vedem cum în sistemul osos se construieşte ceva, conform cu forma sa, silueta omului, în aşa fel încât sistemul sangvin poate fi o unealtă a Eului său, trebuie să ne fie clar, conform celor spuse acum, că celelalte organe - de exemplu, cele care apartin cosmosului interior - se dezvoltă şi ele împotriva vieţii conştiente a omului, care trebuie să se desfăşoare în final ca un rezultat dorit al organizării umane. Toate aceste organe, deşi nu sunt străbătute de viaţa pe deplin conştientă, conţin ceea ce este opus vieţii noastre sufleteşti, aşa cum am văzut că sistemul osos se dezvoltă împotriva vieţii Eului.

În orice caz, trebuie să ne punem întrebarea: În ce măsură se dezvoltă acest sistem interior, pe care-l putem considera un cosmos interior, împotriva vieţii sufleteşti conştiente a omului? Dacă, pe de o parte, ştim că avem în sistemul osos sprijinul cel mai puternic pentru ca sistemul sangvin să se poată desfăşura ca unealtă a Eului şi pentru ca diferitele părţi ale sistemului sangvin să se afle la locurile potrivite, trebuie să spunem: Într-un anumit mod, sistemul osos acţionează în profunzimea organizării noastre, în aşa fel încât să contribuie la sprijinirea şi la poziţionarea corectă a acelor organe pe care le-am considerat a fi un cosmos interior. Căci avantajul pe care-l obţine, în acest sens, sistemul sangvin de la sistemul osos

este benefic şi pentru aceste organe. Chiar dacă privim din exterior aceste organe, ne va izbi faptul că în dispozitia lor, de exemplu, dar şi în forma lor, nu putem descoperi nimic care să fie atât de strâns legat cu limitarea exterioară a formei sale, ca sistemul osos. Omul este construit astfel încât putem spune: Sistemul osos este baza, iar ceea ce se construieşte în jurul său se poate aşeza într-un anumit fel, pentru că sistemul osos este cel care dă forma fundamentală a omului. Iar despre limitarea exterioară a omului, trebuie să spunem: În mare măsură limitarea exterioară prin piele este parcă preformată prin întreaga modelare a sistemului osos, ceea ce a condus la o sintagmă atât de frumoasă, nu numai estetic frumoasă, ci şi ştiinţific minunat de frumoasă, a lui Goethe: „Nu există în piele nimic care să nu existe în os". Aceasta înseamnă că în modelarea exterioară a pielii în care se exprimă entitatea formei omului, se exprimă ceea ce este deja preformat în sistemul osos. Nu putem spune acelaşi lucru despre cosmosul nostru interior. Din altă perspectivă, tocmai urcarea acţiunilor cosmosului nostru interior până la grade inferioare ale conştienţei ne arată că el are de-a face cu corpul nostru astral; căci corpul nostru astral este purtătorul conştienţei. Faptul că în această calitate de purtător al conştienţei corpul astral nu trăieşte în mod conştient ceea ce se întâmplă în cosmosul interior îşi are cauza în aceea că sistemul nervos simpatic împiedică acest lucru. Din acest motiv trebuie să spunem că acest cosmos interior nu ni se poate înfăţişa ca o expresie a Eului subconştient, a Eului preformat aşezat în adâncuri, dar ne poate apărea ca ceea ce ne este încorporat prin întregul proces cosmic în aşa fel încât are cu corpul astral o relaţie asemănătoare ca cea a formei umane exprimată în sistemul osos, care dă forma de bază pentru forma cea mai cuprinzătoare a Eului uman. Putem deci spune: În sistemul osos există preformat, dezvoltat deja adânc în inconştient, Eul uman; iar în ceea ce numim cosmosul nostru interior este înfătişat preformat corpul astral. Să ţinem minte această corelaţie: Sistemul osos preformează înainte de orice ceea ce numim Eul nostru - desigur, din punctul de vedere de care am vorbit; cosmosul interior prefigurează ceea ce numim corpul nostru astral.

Acest cosmos interior, în întreaga sa organizare, nu-şi are obârşia în viaţa sufletească - pentru că se află în cea mai mare măsură sub starea de conştienţă; el este, aşadar, integrat prin organizarea noastră exterioară din macrocosmos. Aceasta înseamnă că ceva ce putem numi un *astral cosmic* se inseră în noi în aşa fel încât se exprimă în cosmosul nostru interior. Iar în sistemul osos avem integrat, din întreaga noastră ambianţă, ceea ce ne poate da procesul universal. Întrucât acesta este legat cu forma generală a organizării noastre fizice, putem spune: Sistemul osos este, de fapt, baza corpului nostru fizic, în măsura în care ne întâmpină în mod exterior în limitarea fizică a formei. În sistemul osos este integrat un sistem macrocosmic sau cel puţin cosmic care ne-a modelat ca oameni fizici; în sistemul nostru cosmic interior este integrat un cosmos macrocosmic astral. Eul, în măsura în care apare ca Eu conştient, are ca unealtă sistemul sangvin; în măsura în care este preformat ca formă (siluetă) el are la bază un sistem cosmic de forţe care se condensează în organizarea Eului, spre modelarea solidă a Eului, şi care se exprimă cel mai profund în sistemul osos.

Să privim acest lucru şi dintr-un alt punct de vedere. Ştim că tot ce desemnăm în Eu ca fiind de natura gândirii se exprimă ca un fel de depunere de sare; înţelegeţi că expresii perfect corespunzătoare pentru aceste lucruri care nu sunt cunoscute de conştienţa umană obişnuită nu prea există, dar prin conştienţa vizuală pot fi recunoscute ca un fel de procese de depunere de sare, extrem de fine. Acolo unde Eul nostru este prefigurat în sistemul osos, plecând de la Cosmos, ca cel mai fin suport, pentru ca organismul să aibă acest suport, ne aşteptăm să se prefigureze „depunerea de sare", pentru noi oamenii ca fiinţe gânditoare şi prin procesul fizic corespunzător. Am putea căuta, aşadar, depuneri de sare în sistemul osos. Şi găsim efectiv că osul este format din fosfat de calciu şi carbonat de calciu, aşadar din săruri.

Avem de-a face şi în acest caz cu cei doi poli opuşi. Prin faptul că omul este o fiintă gânditoare, că procesele gândirii sunt cele care ne fac interior o fiinţă solidă [*lipsă în stenogramă*, n.tr.], căci sistemul nostru de gândire este într-o anumită privinţă sistemul nostru

osos, omul are gânduri precise, clar conturate. Pentru că sentimentele sale sunt mai mult sau mai puţin nedeterminate, diluate, diferite, în funcţie de om, sistemele de gânduri reprezintă incluziuni solide în sistemul sentimentelor [*lipsă în stenogramă*, n.tr.]. Dat fiind că aceste incluziuni solide se exprimă în viaţa conştientă prin procese vii, mişcătoare, de depuneri de săruri, ceea ce se pregăteşte în sistemul osos şi ceea ce le oferă sprijin, se exprimă prin aceea că macrocosmosul construieşte sistemul nostru osos în aşa fel încât o parte a entităţii sale este alcătuită din săruri depuse. Acestea constituie elementul în repaus din noi, polul opus al acelei mobilităţi care se desfăşoară în procesul de depunere a sărurilor şi care corespunde principiului gândirii. Astfel, noi devenim gânditori prin influenţe care vin din două direcţii opuse: pe de o parte, în mod *inconştient*, în timp ce sistemul nostru osos este construit, pe de altă parte, în mod *conştient*, în timp ce desfăşurăm noi înşine procese conştiente, după modelul procesului de construcţie a oaselor noastre şi care, în organismul nostru, se arată a fi procese interior mobile. Căci sărurile formate trebuie să fie dizolvate şi îndepărtate *prin somn*; altminteri ele atrag după sine procese de descompunere, de distugere. Avem, aşadar, procese care încep cu depunerile de săruri şi apoi procese de distrugere, care reprezintă procese de restaurare. Prin dizolvarea depozitelor formate, somnul exercită asupra noastră acea influenţă binefăcătoare de care avem nevoie pentru a putea dezvolta din nou gânduri conştiente în viaţa de veghe din timpul zilei.

Dacă mergem mai departe, putem gândi că toate procesele care au loc în organismul uman trebuie să se desfăşoare între cei doi poli extremi, asemănător formării de săruri. Este vorba de procesul formării de săruri în sens spiritual, cu care avem de-a face aici, şi care trebuie conceput aşa cum l-am expus azi. Nu este corect să se spună pur şi simplu: A gândi este un proces de formare a sării, deoarece oamenii şi-ar reprezenta ceea ce înseamnă în mod vulgar acest proces. Atunci s-ar putea afirma: Ştiinţa spiritului sustine lucrul cel mai prostesc, dement! Aceste procese, la care ne-am referit mai înainte, nu trebuie concepute decât în sensul amintit. Dacă este vorba de o formare de sănari într-un proces mobil de gândire, care-şi are polul opus în procesele de formare de săruri ale sistemului nostru osos şi care a atins un anumit grad de repaus, putem spune că avem de-a face în toate organele cu un pol opus, faţă de ceea ce am numit un proces de gonflare, ca o coagulare internă, ca un proces de floculare, ca incluziuni albuminoide sau de natură apropiată. Aceasta nu se întâmplă numai acolo unde se desfăşoară mai adânc în sufletul nostru viaţa afectivă, ci şi de partea cealaltă. Tot ce este proces lăuntric, care se desfăşoară mai mult în suflet, în părţile centrale ale organismului nostru decât în procesul de formare al oaselor participă la astfel de gonflări inconştiente, la densificări ale substanţelor care se formează pe această cale şi se depun. Treapta cea mai apropiată este aceea în care este implicat procesul de formare a oaselor, fenomenele de gonflare fiind combinate cu sărurile din oase, ceea ce numim „cleiul de oase". La acest aspect participă deja celălalt pol al sistemului osos şi se opune astfel la ceea ce se exprimă ca element fizic corelat cu procesele noastre afective. Impulsul voliţional se exprimă printr-un proces caloric, să spunem proces de încălzire interioară. Procese de ardere, compuşi care se formează prin acţiuni pe care le desemnăm cu expresia procese de oxidare interne se găsesc în tot organismul nostru; şi în măsura în care au loc sub pragul conştienţei şi nu au nici o legătură cu procesele conştiente, cu impulsuri de voinţă etc., aparţin celeilalte părţi a organizării noastre, care este delimitată prin organele corespunzătoare şi care poate fi influenţată de viata subconştientă.

Astfel, omul este apărat de o parte a organismului său în care aceste procese se desfăşoară mai mult exterior în macrocosmos, iar, pe de altă parte, el este apărat de procese de o mare fineţe, aşa cum am arătat. În organismul nostru au loc procese fiziologice ca formarea de săruri, de coloizi gonflabili şi de căldură, care urmează vieţii noastre conştiente; alte procese, care se desfăşoară în afara vieţii noastre conştiente, oferă baza pentru ceea ce se pregăteşte în organismul uman, pentru ca procesele legate de conştienţă să poată avea loc. În felul acesta, întregul nostru organism este o sumă a proceselor aparţinând, în parte, vieţii noastre conştiente, în parte, vieţii inconştiente. Este cu adevărat semnificativ faptul că organismul

nostru reprezintă un tot integral alcătuit din două polarităţi: pe de o parte, se petrec procese care pătrund în organism din macrocosmos şi se desfăşoară la un nivel grosier, iar pe de altă parte există procese care sunt urmarea vieţii conştiente şi se desfăşoară într-un cadru de mare fineţe.

Prin faptul că organismul este *un întreg* şi toate aceste părţi acţionează de-a valma, în organismul finit aceste procese interacţionează şi nu le putem separa, pentru a putea stabili graniţe precise între ele: un proces se manifestă în cadrul unui alt proces. Este suficient să luaţi în considerare sângele, elementul cel mai mobil, cel mai fin: în el puteţi vedea atât un producător al procesului depunerii de săruri, al procesului de densificare a unui fluid, cât şi al procesului de încălzire. Şi puteţi observa în toate sistemele de organe cum se desfăşoară aceste procese şi cum ele sunt stimulate într-o anumită privinţă în toate sistemele de organe. Din această cauză putem spune: Când preluăm alimentele din afară în tractul nostru digestiv acestea au în sine ceea ce am numit „mobilitatea exterioară". Ele parcurg o primă treaptă de cernere, prin aceea că sunt preluate şi mistuite mai întâi de stomac şi de elementele ce participă la acest proces; apoi sunt prelucrate special de cosmosul interior şi ridicate până la un nivel la care sunt apte să hrănească cel mai fin instrument al organismului uman, sângele. Astfel, cosmosul interior este cel care efectuează mai întâi cernerea alimentelor, care trebuie conduse apoi la toate celelalte sisteme. În-trucât am cunoscut o *succesiune de trepte* ale sistemelor organice umane ne putem uşor imagina că, în fapt, sistemul cel mai fin, sistemul sangvin, trebuie să preia în sine mobilităiile nutritive cele mai, să spunem aşa, fin cernute şi că atunci când ceva pătrunde în sânge, acel ceva trebuie să conţină cât mai puţin din mobilitatea iniţială a substanţelor, pe care acestea o aveau când au fost preluate de stomac. Când materiile ajung în stomac, ele mai conţin o mare parte din ceea ce este natura şi esenţa lor - sau propria lor mobilitate; o dată ce ajung în sânge - în măsura în care sunt substanţe nutritive care au fost conduse până la sânge - ele trebuie să se debaraseze de toate acestea, devin ceva nou. Din această cauză, sângele este cel care-şi apără interior cel mai mult procesele sale, cel care-şi parcurge etapele în cea mai mare independenţă faţă de procesele lumii exterioare. Acesta este sângele privit *dintr-o* perspectivă. Dar am mai semnalat faptul că sângele este ca o tablă neagră care este expusă prin ambele ei feţe la impresii. O faţă priveşte spre procesele subconştiente din regiunile mai profunde, acolo de unde urcă substanţele hrănitoare (ele sunt filtrate prin anumite procese) şi pătrund până în sânge. Tot ce se petrece aici este contracarat prin sistemul nervos simpatic, astfel încât nu mai ajunge la nivelul conştienţei.

Acum, sângele trebuie să întoarcă *cealaltă* faţă a tablei spre trăirile vieţii sufleteşti conştiente. Trebuie să pătrundă în sânge nu numai procesele inconştiente ale Eului, care acţionează dinspre sistemul osos, ci şi activităţile conştiente din direcţia celuilalt Eu; ele trebuie să se transforme până ajung în sânge, pentru ca acesta să devină expresie a ceea ce există în ambianţa noastră ca lume fizic-sensibilă: căci ceea ce a fost deja încorporat lumii vegetale sub forma corpului eteric nu este vizibil pentru conştienţa obişnuită. În jurul nostru există, în primul rând, lumea fizică, iar pentru conştienţă omul însuşi aparţine numai lumii fizice. Astfel punem în faţa celeilalte feţe a tăbliţei sangvine lumea fizică sensibilă, care devine conţinut al conştienţei noastre. Întreaga viaţă sufletească, aşa cum este indusă să gândească prin impresiile care provin din lumea fizică sensibilă, aşa cum se manifestă ca sentimente, cum este stimulată către impulsuri voliţionale, trebuie să-şi găsească unealta în sistemul sangvin, în măsura în care este viaţă conştientă a Eului. Toate acestea trebuie să pulseze în sânge. Aceasta înseamnă că nu ne este îngăduit ca în sângele nostru să existe numai ceea ce au devenit alimentele în timp ce au pătruns din inconştient în partea superioară, cernute până la stadiul în care pot duce în sânge o viaţă proprie, ferită de toate legităţile macrocosmice, ci pe cealaltă faţă a tăbliţei trebuie să fie înscris tot ce se întâmplă în fizicul-sensibil, în neviul lumii fizic-sensibile, ca prin impresiile omului să-i devină cunoscute, iar conştienţei să-i apară tot ce poate produce impresii asupra omului; căci ceea ce reprezintă viaţa nu poate fi cunoscut de conştienţa normală decât prin combinări ale impresiilor fizic-sensibile. În

realitate, ea este cunoscută prin alt mădular suprasensibil, prin corpul eteric. Sângele trebuie să fie înrudit, aşadar, şi cu lumea fizic-sensibilă, aşa cum există ea în mod nemijlocit.

Ne putem aştepta ca sângelui să-i fie încorporat ceva despre care putem spune: Acest lucru nu există în sânge ca şi cum ar fi acţionat prin procesele care se ridică din străfundul fiinţei noastre, ci ca şi cum s-ar desfăşura prin acţiunile unor legităţi şi mobilităti macrocosmice exterioare. Trebuie să avem în sânge ceva care există şi acţionează ca procese exterioare nemijlocite, care se desfăşoară şi exterior, aşa cum trebuie să se desfăşoare apoi, treptat, şi interior, în organism. Aceasta înseamnă că în sângele nostru trebuie să intervină procese fizico-chimice, anorganice; acestea sunt necesare pentru ca omul să devină participant la lumea fizică. Va trebui deci să găsim în sânge procese în care substanţele să poată acţiona prin caracteristica lor fizică sensibilă, aşa cum sunt în macrocosmos. În fapt, în hematii ne este dat ceva care arată că *abia începe să trăiască* şi că se află la punctul în care trece în starea de lipsă de viaţă. Pe de altă parte, în sânge se află integrat un proces comparabil cu un proces exterior de ardere. Putem recunoaşte şi în domeniul fizic-sensibil că în sânge este inserat ceea ce face din om o fiinţă fizic-sensibilă prin faptul că acesta are în sânge o unealtă a Eului, care trăieşte în lumea fizic-sensibilă. Aşadar, chiar şi cercetarea fizico-chimică poate arăta cât de importante, cât de relevante pot fi premisele ocultismului pentru ceea ce se arată privirii directe în fiziologia omului. Având în vedere toate acestea vom putea spune: În organismul uman au loc procese care sunt stimulate mai întâi în sânge, în măsura în care este legat de lumea exterioară, iar acestea sunt procese fizic-sensibile ale lumii exterioare; există însă şi alte procese, câre urcă din cealaltă parte până în sistemul sangvin şi care i se integrează, după ce au fost cernute în cel mai înalt grad.

Dacă ne fixăm atenţia asupra acestui lucru, sângele ne va apărea ca un organ cu adevărat important. Atunci va deveni clar că, pe de o parte, el şi-a întors întreaga esenţă spre viaţa inferioară, cea mai de jos pe care o cunoaştem, că este aproape o substanţă, o materie înclinată să producă procese fizico-chimice pentru a fi unealtă a Eului; pe de altă parte, este cea mai protejată substanţă, care realizează procese interioare ce nu pot avea loc nicăieri, pentru că la realizarea lor este necesar tot ce se desfăşoară pe baza celorlalte procese care se integrează sângelui - aşadar procesele *cele mai fine, cele mai înalte* care provin din adâncurile organismului nostru sunt în legătură cu procesele fizico-chimice din circuitul nostru sangvin care păstrează legitatea lumii exterioare. În nici o altă substanţă, în afară de sânge, lumea fizic-sensibilă nu se întâlneşte atât de direct cu ceea ce presupune pentru existenţa sa activitatea unor sisteme de forţe suprasensibile. Acest lucru nu apare atât de evident în nici o altă substanţă în plan fizic, ca în substanţa sângelui care irigă organismul uman. În sânge, ceea ce se află la nivelul cel mai de jos pe care-l poate percepe omul în jurul său se uneşte cu ceea ce se află la nivelul cel mai înalt ce poate exista în mod organic în natura sa. Din această cauză este clar că orice neregulă s-ar produce la nivelul sângelui atrage după sine anomalii în organismul nostru. Deoarece sângele, pe de o parte, exprimă rezultatul tuturor proceselor noastre organice, va trebui să ne gândim unde anume prezintă fenomene anormale - va fi greu să izolăm diferitele anomalii -, căror desfăşurări de procese trebuie să le atribuim aceste anomalii. De exemplu, în cazul în care le atribuim proceselor din căile sangvine care se desfăşoară după modelul proceselor fizico-chimice devine evident faptul că acestui tip de anomalii trebuie să li se răspundă din partea conştienţei, în măsura în care aceasta este legată de planul fizic; desigur, există condiţia ca, în prealabil, ele să fie recunoscute şi să nu fie confundate între ele.

Aici pătrundem într-un domeniu terapeutic care trebuie înţeles în sensul de a vedea dacă anumite anomalii din sistemul circulator sunt legate de procese pe care le putem desemna ca fiind fizico-chimice. Atunci vom putea interveni tocmai prin ceea ce putem regla în domeniul impresiilor exterioare, impresii care în acest caz determină producerea unor procese fizico-chimice, adică prin tot ceea ce putem aduce din afară organismului fizic. Ne referim mai puţin la ceea ce-i putem aduce ca impresii sufleteşti-spirituale (deşi şi pe acestea), decât la tot

ce putem obţine prin reglarea şi supravegherea procesului respirator, şi, de asemenea, prin supravegherea interacţiunii organismului uman cu lumea exterioară prin intermediul pielii.

Dar, tot în sânge putem observa cele mai fine procese organice. El reprezintă a treia treaptă a rafinării substanţelor noastre nutritive. Când sângele este determinat astfel din afară, sub aspectul activităţilor sale fizico-chimice de fenomene sufleteşti, în timp ce sub influenţe exterioare el dă naştere acelor procese fine de formare de săruri, de densificare, de încălzire, putem întreba din cealaltă perspectivă: Ce deternună acest proces al sângelui, din interior? Trebuie să facem deosebire între sarcina sângelui, care rezultă din faptul că este sânge, şi ceea ce rezultă din faptul că este necesar să-l privim ca pe orice alt organ care trebuie hrănit; dar trebuie să-l cunoaştem şi ca organul care se află pe cea mai înaltă treaptă a activităţii organice. În privinţa acestei activităti vom avea în vedere în primul rând ceea ce numim suportul interior al vieţii umane. Sângele, ca pol opus sistemului osos, trebuie să fie protejat pentru ca el să poată crea, ca unealtă a gândurilor, în măsura în care sunt gânduri ale Eului conştient de sine, procesul depunerii de săruri. Această protecţie este necesar să vină chiar de la sânge; aşadar, sângele trebuie să fie în stare să producă, în direcţie spirituală, un sistem osos spiritual, de asemenea procese de depunere de săruri. Aceasta este o sarcină pe care sângele trebuie să o îndeplinească pentru a se deosebi de celelalte organe, astfel încât să obţină minimum de sprijin din partea celorlalte organe ale organismului uman în această lucrare a sa; celelalte mobilităţi ale organelor intervin în acest proces al sângelui de formare a sărurilor, astfel încât, în ceea ce priveşte acest proces cu privire la gândire, el interiorizează la maximum organismul. Cum putem să nu recunoaştem acest lucru, când gândurile noastre sunt lucrul cel mai intim pe care-l avem, mijlocul prin care ne interiorizăm cel mai mult pentru conştienţa normală; în acelaşi timp, cu sentimentele noastre ne aflăm, pentru conştienţa normală, la graniţa dintre exterior şi interior, iar cu impulsurile noastre voliţionale întâmpinăm lumea exterioară cu atâta forţă, încât în condiţii obişnuite omul nici nu se recunoaşte în impulsurile sale voliţionale! Omul se va recunoaşte întotdeauna în gândurile sale, dar nu şi în impulsurile sale voliţionale. Acest lucru îl puteţi deduce şi din faptul că în lume se discută atât de mult cu privire la libertate şi la lipsa de libertate precum şi despre celelalte calităţi ale voinţei umane.

În sistemul nostru de gânduri, care în procesul de depunere de săruri are elementul său corelat în plan fizic, avem de-a face cu ceea ce poate realiza sângele ca unealtă a Eului. Pentru că acest proces al depunerii de săruri este interiorizat el trebuie să fie şi cel mai mult protejat; prin denaturarea sângelui poate fi afectată puternic sau suprimată această capacitate a sa. Dacă observăm că sângele este obstrucţionat şi nu-şi mai poate manifesta capacităiile în această direcţie, este clar că el trebuie să fie stimulat la o activitate care a coborât, în viaţa sa proprie, sub o anumită limită.

Dar se poate întâmpla şi ca mobilitatea interioară a unui organ - în cazul nostru sângele, pentru că această mobilitate interioară este determinată să dezvolte o viaţă proprie - să depăşească o anumită măsură, să exagereze această viaţă proprie. Printre dereglările umane acesta este de departe cazul cel mai important, pentru că este de luat în seamă înainte de orice în caz de îmbolnăvire. În cazurile cele mai grave avem de-a face cu contrariul - de cele mai multe ori cu situaţii în care anumite părţi ale organizării interioare sunt prea putin protejate şi din cauza aceasta prea solicitate. Când sângele este foarte solicitat, când vrea să dezvolte în mod excesiv această activitate, este necesar să acţionăm împotriva acestei tendinţe. Putem face acest lucru prin introducerea din afară a mobilităţilor corespunzătoare. Vom contribui la un astfel de proces prin administrarea terapeutică de substanţe care conduc la formarea de săruri, la depunerea de săruri. Aceasta ne duce totodată la recunoaşterea faptului că într-un anumit mod se poate interveni în sistem, potrivit cu deranjamentele organismului nostru, cărora trebuie să le facem faţă.

Putem să continuăm în această direcţie. Pe ce cale putem ajunge la organele lumii noastre astrale interioare, a cosmosului nostru interior - splină, ficat, bilă etc. - când ele manifestă o mobilitate interioară prea mare? Trebuie să avem în vedere, înainte de orice, faptul că aceste organe sunt determinate să urce până în circuitul sangvin, să pregătească întregul organism, aşadar să conducă substantele nutritive până la sânge; ele sunt preluate aşa cum pătrund în tractul digestiv, sunt aduse cu mobilitate modificată în sistemul sangvin, fiind în acest fel mijlocitorii dintre aceste două sisteme. Sistemul sangvin se dovedeşte activ în mobilitatea interioară, prin faptul că este sistemul care gândeşte ajunge la o activitate legată de viaţa noastră afectivă, aşa cum am precizat când am spus că în densificarea interioară sângele este susţinut de ceea ce radiază de la cosmosul nostru interior. Sângele este aproape complet lăsat sie însuşi în măsura în care este unealta activităţii noastre de gândire; el este stimulat de ceea ce radiază în sus, provenind din influenţele organelor care aparţin cosmosului interior, astfel încât ne aflăm în prezenţa unei activităţi care depăşeşte viaţa proprie sângelui şi ne orientează spre viaţa proprie a organelor care aparţin cosmosului interior. Când activităţile acestor organe - ficat, fiere, rinichi, plămâni etc. - dezvoltă o mobilitate prea mare, o viaţă debordantă, se pune problema cum ne apropiem din punct de vedere terapeutic de aceste procese. Va trebui să temperăm mobilitatea interioară exagerată, să ajungem la o mobilitate potrivită pentru a menţine mobilitatea vieţii cosmice exterioare. Aşa cum prin aportul de substanţe salifere combatem mobilitatea internă exagerată a sângelui (ca să spunem aşa, putem s-o paralizăm), tot astfel putem atenua şi mobilitatea prea mare a acestor organe, printr-un aport de substanţe care-şi desfăşoară propria lor mobilitate interioară şi acţionează împotriva mobilităţii organelor în cauză.

Se naşte acum întrebarea: Cum putem acţiona asupra acestor organe şi asupra celor situate cel mai jos, cu o activitate inferioară, asupra organelor digestive, care au de pregătit substanţele nutritive pentru sistemul cosmic interior? Aceasta înseamnă să ne punem problema cum ne apropiem de diferitele sisteme de organe, având în vedere eşalonarea lor în trepte. La întrebarea: Cum ne apare în imagine o boală a organelor în sensul ocult fiziologic? vom răspunde mâine şi vom arăta cum se integrează alte organe, de exemplu, sistemul muscular în procesul organizării umane. Vom încheia abordările noastre arătând cum organismul ajuns la maturitate este într-o foarte strânsă legătură cu organismul *în devenire*, cu viaţa embrionară umană; şi mai ales într-un mod foarte inteligibil, dacă putem preconiza principiile oculte. Ni se va dezvălui, în mod firesc, de la sine, cum participă celelalte mădulare la lucrarea organizării umane, fizice.

CONFERINŢA a VIII-a

FORMA UMANĂ ŞI ARTICULAREA FORŢELOR

Praga, 28 martie 1911

Sarcina mea de astăzi va fi aceea de a reuni în mod schematic, într-un tablou de ansamblu, consideraţiile ultimelor zile consacrate „Fiziologiei oculte", care au încercat să prezinte, de asemenea, într-un mod foarte schematic, unele procese ale organizării umane. Aceasta ne va permite să obţinem o imagine despra viaţa şi activitatea vie a acestei organizări. Vom proceda cel mai corect dacă vom pleca de la aspectele cele mai grosiere: de la interacţiunea dintre organizarea umană cu lumea exterioară, cu Pământul, în acţiunea de preluare a substanţelor hrănitoare.

Aceste substanţe hrănitoare, după ce au fost preluate şi transformate în mod treptat, sunt conduse prin intermediul celor mai diferite acţiuni ale organelor spre diversele mădulare ale organizării umane, spre sistemele entitătii umane fizice. Este uşor de înţeles că abia prin tot ceea ce rezultă din substanţele nutritive în organismul uman omul, aşa cum îl vedem, devine om fizic. Apare aici o anumită dificultate în abordarea problemei. Cel care ia în serios

principiile ce stau la baza abordării organismului uman, aşa cum am făcut-o zilele acestea, va spune: Orice aspect care poate fi luat în considerare privind organizarea umană, în afara fixării substanţelor hrănitoare în organismul uman, este, în fond, de natură suprasensibilă, invizibilă; este vorba de acţiuni ale unor forţe. Dacă vă imaginaţi pentru o clipă că îndepărtaţi din organismul uman toate substanţele nutritive, practic nu rămâne nimic fizic. Aşadar, dacă eliminaţi ceea ce provine din substanţele hrănitoare, organismul uman trebuie gândit ca un sistem de forte suprasensibil care se află dincolo de materie şi acţionează în aşa fel încât substanţele nutritive să poată fi transportate în toate direcţiile. Dacă focalizaţi acest gând, veţi spune: Aşadar, există o premisă condiţională, înainte ca o fărâmă cât de mică de substanţe nutritive să fie preluată; aceste substanţe nu ar putea fi preluate din lumea exterioară şi introduse într-o fiinţă oarecare, pentru ca să se întâmple ceea ce are loc în organismul uman. Prima preluare de substanţe nutritive cu o structură de forţe interioare vine din lumi suprasensibile; în această structură de forţe interioare trebuie să fie „omul" ca atare. În orice ocultism, ceea ce se prezintă în felul acesta elementelor fizice care se încorporează în organismul uman, ceea ce trebuie gândit a fi întru totul suprasensibil este, în sensul cel mai larg, „forma umană". Dacă coborâţi la limita cea mai de jos a organizării umane, trebuie să vă gândiţi la primul lucru suprasensibil, forma umană, care este destinată, ca sistem de forţe născut din lumile suprasensibile, să preia ca ceva suprafizic (şi nu ca pe un sac), ca ceva suprasensibil, ceea ce face ca omul să apară ca fiind fizic-sensibil. Doar prin faptul că acestei forme suprasensibile i se încorporează materialul hrănitor, organismul uman devine fizic-sensibil, ceva ce poate fi văzut cu ochii şi apucat cu mâinile.

Ceea ce se opune substantelor hrănitoare exterioare se numeşte „formă", pentru motivul că, de fapt, în toată natura acţionează pretutindeni o astfel de lege identică, care se numeşte *principiu al formei*. Dacă ne referim la cristal vom spune că, pentru a deveni cristal, substantele care intră în componenţa sa trebuie să fie captate de principiile de formă, care în acest caz sunt principiile cristalizării. Sarea de bucătărie, în sensul fizicii actuale, are în componenţa sa substanţe fizice, clor şi sodiu, un gaz şi un mineral. Aceste două substanţe, aşa cum se prezintă ele înainte de a intra în entitatea care le cuprinde în aşa fel încât în combinaţia lor chimică par să cristalizeze în cub, nu au nimic care să indice acest principiu de formă. Înainte de a intra în acest principiu de formă, ele nu au nimic în comun; dar sunt cuprinse, preluate de acest principiu de formă şi ia naştere corpul fizic, sarea de bucătărie. Aceasta este condiţia prealabilă, premisa.

În acest fel, tot ce pătrunde în organismul uman ca substanţe nutritive are ca premisă existenţa entităţii suprasensibile celei mai inferioare, *forma* suprasensibilă. Când substanţele nutritive pătrund în domeniul care este limitat prin acest principiu de formă spre exterior, ca entitate umană, ele sunt preluate mai întâi de tractul digestiv. Pe măsură ce sunt preluate, se poate spune, chiar începând cu gura, ele suferă imediat prima transformare, care se continuă în restul tractului digestiv. Această transformare nu ar putea avea loc dacă nu ar exista încorporat în prealabil organismului uman ceea ce transformă substanţele hrănitoare (substanţe hrănitoare care imediat după ingerare sunt indiferente unele faiă de altele, nu au între ele relaţii vii), în aşa fel încât sunt *trezite la viaţă*. Trebuie să ne imaginăm transfonnarea substanţelor nutritive în tranzitul lor prin tractul digestiv ca fiind asemănător cu procesul asemănător al plantelor care preiau substanţele nutritive din sol (deşi la om are loc un cu totul alt proces, pentru că se află pe altă treaptă de organizare). Aşadar, este vorba de un curent nutritiv preluat de procesul vital sau, cum spunem în ocultism, de corpul eteric: de îndată ce substanţele alimentare pătrund în organismul uman, ele sunt prelucrate de corpul eteric; aceasta înseamnă că corpul eteric guvernează integrarea lor în mobilităţile interne ale organismului uman. După ce aceste materii alimentare au fost transformate până la preluarea lor în procesul vital, ele sunt prelucrate în continuare şi trebuie să fie adaptate organismului uman, în aşa fel încât treptat să poată fi utilizate de acele organe care sunt expresia principiilor suprasensibile ale organismului uman: corpul astral şi Eul. Acţiunile proceselor superioare trebuie să transmită modul lor propriu de mobilitate internă până la aceste

substanţe nutritive, aşa cum au fost ele transformate de stomac, intestine etc. Aici se opun curentului hrănitor, în măsura în care este deja transformat numai de tractul digestiv, cele şapte organe interne, care reprezintă sistemul cosmic intern al omului. Pe scurt, am putea spune: Substanţele nutritive sunt preluate, sunt prelucrate în cele mai variate moduri încă în tractul digestiv şi li se opun ficatul, rinichii, bila, splina, inima, plămânii etc. După ce ne va fi clar că aceste organe sunt destinate să prelucreze mai departe, prin sistemele lor de forţe specifice, materialul nutritiv, vom putea spune despre sensul acestei prelucrări: Dacă curentul hrănitor ar fi prelucrat doar în tractul digestiv, omul ar trebui să ducă o existenţă vegetală; căci el nu ar putea ajunge până la formarea în lumea fizică a unor organe care să poată sluji drept unelte pentru capacităţile sale superioare. Aşadar, cele şapte organe transformă mai departe curentul nutritiv; iar ceea ce ele fac este împiedicat să ajungă la conştienţa umană prin sistemul nervos simpatic. Din această cauză, sistemul nervos simpatic împreună cu cele şapte organe constituie ceea ce se opune curentului nutritiv.

Cu aceasta am pătruns deja, în mare măsură plecând din exterior, în interiorul organismului uman. Ceea ce se întâmplă în interior, ca proces opus celor şapte organe, nu s-ar putea petrece nicăieri în lumea noastră pământească; această activitate se desfăşoară în aşa fel încât interiorul să fie izolat de lumea exterioară, iar acţiunea sa să fie pregătită prin tractul digestiv. Ne aflăm aşadar în interiorul organismului uman.

În acest context, consemnăm particularitatea că organismul trebuie să se organizeze şi să se diferenţieze interior, el însuşi. Pentru îndeplinirea diverselor sale sarcini, pentru activităţile sale interioare, este necesar ca organismul să dispună de o multitudine de organe. Ceea ce urmează în continuare nu se poate realiza decât în modul următor: să ne gândim, mai întâi, că prin cele şapte organe nu s-ar face decât transformarea curentului nutritiv şi că această activitate ar fi ascunsă conştienţei noastre prin sistemul nervos simpatic. În felul acesta, omul nu s-ar mai putea dezvolta ca fiinţă dotată cu conştienţă; el nu ar avea nici cea mai înceţoşată formă de conştienţă; tot ce se petrece la acel nivel ar fi reţinut. Trebuie stabilită, mai departe, o legătură între aceste sisteme de organe construite din afară spre interior şi ceea ce există în interiorul organismului uman. Această legătură se stabileşte prin faptul că, prin tot ce oferă procesul de hrănire în totalitatea sa, întreaga formă a organismului uman este alcătuită din ceea ce numim în sensul cel mai larg, *ţesut*; un anumit tip de ţesut cu o organizare dintre cele mai simple pătrunde toate mădularele entităţii umane. Din acest ţesut se formează, la rândul lor, cele mai diferite organe. Anumite tipuri ale ţesutului se modifică, în aşa fel încât se transformă, după ce îşi depozitează celulele speciale în *muşchi*; alte tipuri ale ţesutului devin solide şi îşi depun celule osoase, încorporându-şi substanţele corespunzătoare. Deci organismul uman este pătruns de ţesuturi care acţionează în toate direcţiile şi care dau naştere organelor.

Un ţesut nu reprezintă, în fond, decât tot ceva de natură vegetală, oricât s-ar dezvolta şi oricâte organe ar produce din sine; căci ţine de entitatea vegetală faptul că fiinţele vegetale cresc, produc organe etc. În cazul omului este depăşită natura vegetală, de aceea el este pus în situaţia de a adăuga la ceea ce există în viaţa plantei ceva care-l ridică deasupra acesteia: omul trebuie să adauge conştienţa, mai întâi sub forma sa cea mai simplă, conştienţa înceţoşată, care percepe propria sa viaţă interioară. Atâta timp cât o fiinţă nu-şi trăieşte oglindirea de sine interioară, nu putem spune că se ridică deasupra nivelului vegetal. O fiinţă se ridică deasupra esenţei vegetale prin aceea că nu are numai „viaţă" în sine, ci o oglindeşte şi o vieţuieşte. La început aceasta este numai o vieţuire interioară, o vieţuire a proceselor interne.

Prin ce se realizează *vieţuirea*?

Pentru a răspunde la această întrebare am arătat în conferinţele anterioare că vieţuirea se realizează prin *procese de eliminare (de secreţie)*. Din această cauză, ca bază a vieţuirii

conştiente care împânzeşte procesele de viaţă interioare, va trebui să găsim procese de eliminare sau secreţie, să acceptăm ca premisă faptul că pretutindeni, din ţesuturi, din tot ce se află la baza organizării generale a omului au loc eliminări. Aceste procese secretorii le reîntâlnim cu prilejul cercetării exterioare a corpului uman; vedem cum în continuu din toate părţile ţesutului şi ale organelor sunt preluate substanţe de către *vasele limfatice*, care împânzesc întregul organism ca un fel de alt sistem, alături de sistemul sangvin. În aceste vase pătrund din toate părtile organismului uman acele secreţii care mijlocesc trăirea interioară. Am putea să îndepărtăm, *in abstracto*, întregul sistem sangvin; apoi am putea să gândim şi că ţesutul nu are nimic din natura sângelui. De fapt, aceasta este situaţia în ceea ce priveşte sucurile organismelor inferioare. Ar trebui să ne reprezentăm, aşadar, că procesul nostru sangvin este superior, în comparaţie cu procesul general de formare prin aceea că secreţiile tuturor părţilor organismului uman se varsă în căile limfatice, care însoţesc căile sangvine ce li se asociază mai târziu. În aceste secreţii, omul îşi simte existenţa înceţoşată, animalică, în corpul fizic; el îşi oglindeşte în mod învăluit organismul său. Şi aşa cum prin sistemul nervos simpatic este reţinut tot ceea ce urcă spre viaţă în procesele de digestie şi hrănire până la cele şapte organe, tot astfel, printr-o reflectare a activităţii sistemului nervos simpatic, prin interacţionarea acestui sistem cu căile limfatice se formează la omul actual o conştienţă înceţoşată, luminată de conştienţa clară a stării de veghe a Eului. Această conştienţă înceţoşată reprezintă cealaltă conştienţă care utilizează ca unealtă a sa sistemul nervos simpatic; ea este eclipsată - ca o lumină slabă de una puternică - prin tot ce trăieşte în sufletul nostru sub influenţa Eului.

Dacă organizarea umană ar fi dezvoltată numai până *la acest nivel*, până la apariţia ţesutului corpului şi a primelor organe care trebuie să se formeze în interior pentru ca toate aceste procese să poată avea loc (vă puteţi închipui că, pentru a avea loc aceste procese, trebuie să intervină anumiti muşchi - de exemplu, la eliminarea în căile limfatice), un om astfel organizat ar putea să obtină o conştienţă înceţoşată a vieţii sale interioare în lumea fizică mijlocită prin organismul său, dar nu ar ajunge la acea conştienţă a Eului, care nu poate exista decât dacă el nu se vieţuieşte numai ca o fiinţă în *interiorul* său, ci se deschide şi în afară. Am mai vorbit despre această deschidere spre exterior. Am arătat cum omul se deschide din nou spre exterior prin respiratie etc., pentru a intra direct în contact cu lumea fizică. Întrucât am văzut cât de greu este să folosim pentru a lămuri aceste aspecte noţiunile uzuale am putea să spunem: Atâta timp cât ne limităm la omul interior nu ne este îngăduit să mergem decât până la tractul digestiv; în măsura în care prelungirile celor şapte organe pătrund în tractul digestiv - ficatul prin fiere în intestin - şi sunt prezente în digestie, conchidem că această irumpere a cosmosului interior în tractul digestiv este un fel de deschidere spre exterior. Este, aşadar, vorba de o deschidere spre exterior când omul se declară gata să preia alimente din afară, astfel încât vorbim de omul interior doar până la graniţa reprezentată de tubul digestiv. Avem apoi o altă deschidere spre exterior, pe de o parte, prin respiraţie şi, pe de altă parte, prin organele superioare care slujesc funcţiile sufleteşti.

Vedem, aşadar, cum omul, având la bază viaţa interioară înceţoşată, se deschide din nou pentru a avea legături cu lumea exterioară. Abia prin aceasta omul poate fi o *fiinţă Eu*. Nu numai prin faptul că simte rezistenţele în propria sa interioritate, în procesele sale secretorii, ci prin aceea că îşi deschide interiorul şi simte rezistenţele *lumii exterioare* omul îşi poate dezvolta conştienţa de Eu. În această deschidere spre exterior este dată baza egoităţii fizice a omului. O dată cu aceasta, el trebuie să aibă şi posibilitatea de a-şi forma într-o diversitate infinită organul acestei egoităţi. Am văzut cum se inseră acest organ în circulatia sangvină, care împânzeşte, în fapt, toate organele pentru a fi o unealtă a egoităţii în întregul organism uman. Iar organismul uman dezvoltă prin aceasta fiinţa interioară a omului, în cele şapte organe, în sistemul nervos simpatic, în sistemul tisular şi mai cu seamă în aparatul digestiv etc., apoi are loc din nou o deschidere spre exterior, prin legăturile cu lumea exterioară, aşadar, un adevărat circuit în cel mai exact sens al cuvântului.

Trebuie să ne ocupăm acum de diferitele faze ale acestui circuit. Să urmărim încă o dată procesul de hrănire: încorporarea substanţelor nutritive care, prin faptul că sunt preluate de corpul eteric - sau mai degrabă sunt cuprinse de forţa corpului eteric - devin un curent viu în organismul uman; lor li se opune cosmosul interior, cele şapte organe, pentru că altfel - aşa cum am văzut - omul nu ar depăşi existenţa vegetală. Treapta superioară a existenţei umane face necesar ca procesului digestiv să i se opună funcţiile acestor şapte organe. Ceea ce ajunge la viaţă în natura astrală propriu-zisă a omului acţionează, aşadar, împotriva curentului nutritiv; curentul nutritiv vine din afară, iar ceea ce reprezintă natura interioară a omului acţionează, împotrivindu-i-se. Mai întâi, curentul nutritiv este întâmpinat de corpul eteric, care transformă substanţele alimentare pe parcursul sistemului digestiv; apoi i se împotriveşte sistemul astral al omului; acesta transformă mai departe substanţele nutritive şi le integrează în aşa fel încât să devină din ce în ce mai mult mobilităţi interne. Acum, întregul curent nutritiv - pentru că în organismul uman totul este unu, totul coacţionează - trebuie să fie cuprins şi de forţele Eului, ale sângelui. Aceasta înseamnă că unealta Eului trebuie să ajungă cu acţiunile sale până acolo unde preia curentul nutritiv. Face sângele acest lucru? Se confirmă oare ceea ce se spune în concepţia ocultă?

Sângele este purtat în jos, în organele nutritive, la fel ca şi în toate celelalte organe. El parcurge întregul proces şi în sistemul nutritiv, proces prin care poate fi unealtă a Eului uman în lumea fizică. Noi ştim că sângele, ca organ al Eului, face trecerea - pentru a avea şi acolo o rezistenţă - de la sângele roşu la sângele albastru. Eul ajunge astfel, prin unealta sa, până jos, la procesele de nutriţie, prin aceea că sângele astfel transformat, pentru a putea fi expresie a Eului, acţionează asupra începuturilor procesului nutriţiei. Aceasta se întâmplă datorită faptului că *sistemul venos* se descarcă în ficat şi prin aceea că din sângele transformat este pregătită fierea, iar aceasta se opune nemijlocit curentului nutritiv.

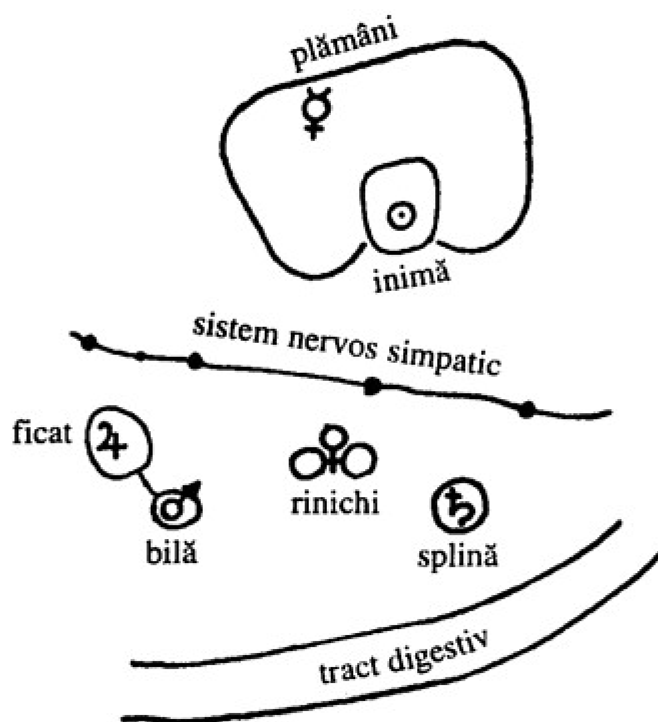
În acest fel curentul nutritiv este preluat de tractul digestiv şi reprezintă materialitatea exterioară care ajunge în organizarea noastră fizică. Eul, cu unealta sa, sângele, reprezintă darul cel mai nobil al omului în lumea pământească; el ajunge până la sfârşitul procesului sangvin, apoi, prin ceea ce face la capătul acestui proces, pregăteşte ceea ce se opune direct curentului nutritiv. Astfel este pregătită bila, prin sânge, pe cale ocolită, prin ficat; în fiere, Eul uman se opune curentului nutritiv, căci aici sângele a ajuns la sfârşitul procesului său şi înainte de a acţiona în curentul nutritiv poate pregăti bila.

Cine vrea, poate vedea în acest fapt ceva care poate conduce la multe taine ale organizării umane; şi, dacă vrea, poate urmări mai departe aceste procese, precum şi altele, anormale, care se desfăşoară chiar printr-o stagnare, o revărsare a bilei în sânge. Astfel, de exemplu, icterul, ar putea fi foarte uşor analizat pe această cale, împreună cu cauza şi influenţa sa; numai că am merge prea departe dacă am prezenta acum astfel de lucruri.

Vedem astfel cum, în fapt, cele şapte organe pătrund în jos în acţiunea corpului eteric şi cum preiau acţiunea Eului de sus în jos. Avem, aşadar, în bilă un opus direct al Eului. Dacă bila vrea să întâlnească curentul nutritiv, care în tractul digestiv a devenit un curent viu, ea trebuie să i se opună tot ca substanţă vie; altminteri nu poate avea loc aici un proces cu desfăşurare rectilinie. Bila trebuie să se opună curentului nutritiv ca o substanţă vie. Acest lucru se întâmplă deoarece ea este formată de un organ care aparţine celor şapte organe ale cosmosului interior, care dau viaţă activităţii interioare a omului, pentru ca el să întâmpine viaţa exterioară cu o viaţă interioară. Ajungem de la bilă la ficat şi vedem că ficatul este în legătură cu splina.

Dacă ne referim la aceste organe - ficat, bilă, splină - trebuie să spunem că acestea sunt organele care se opun direct curentului nutritiv şi-l transformă, în aşa fel încât devine apt să aprovizioneze organele care se deschid spre exterior. Spre exterior se deschid: inima, prin plămâni, tractul digestiv, dar mai ales organele de simţ localizate în cap.

Acum ne este clar că orice percepţie interioară, orice vieţuire interioară trebuie să aibă de-a face cu procesele de absorbţie, motiv pentru care am acordat acestora o atenţie deosebită. Ficatul, bila şi splina nu au nimic de-a face direct cu procesele de eliminare. Faptul că îşi secretă singure substanţele nutritive este o altă problemă, dar organismului general ele nu-i secretă nimic. Ele reprezintă viaţa ascendentă care se întoarce pur şi simplu spre organizarea conştientei. Însă, prin faptul că acestei organizări i se încorporează ca un al patrulea element, inima, iar inima se deschide spre exterior, omul obţine, prin această deschidere spre exterior, conştienţa Eului său. Dar el nu este capabil să vieţuiască acest Eu decât ca ceea ce se opune lumii exterioare, nu poate să facă o legătură între acest Eu care se uită în afară şi ceea ce vieţuieşte, prin organele interne, ca viaţă corporală înceţoşată. El trebuie să adauge proceselor secretorii ale organizării interne încă unul, care-i mijloceşte şi o vieţuire a interiorului său cu acel Eu care-şi are, în sânge, unealta sa. Mai întâi omul îşi vieţuieşte viaţa interioară numai în starea de conştienţă înceţoşată, şi am văzut cum aceasta se exprimă prin faptul că de la ficat, bilă, splină procesele secretorii sunt preluate în căile limfatice. Tot astfel, pentru ca omul să se înalţe la Eul conştient propriu-zis, trebuie să fie eliminat ceva din sânge. Prin această secreţie omul devine conştient că el se opune lumii exterioare ca o entitate interioară. Dacă nu ar exista aceste procese secretorii interne, în vieţuirea sa omul s-ar opune lumii exterioare în aşa fel încât s-ar pierde interior pe sine sau ar vieiui în sine cel mult procese interioare înceţoşate, dar nu ar şti ce se află în exterior şi că cel care respiră acolo aerul şi preia substanţe nutritive este aceeaşi fiinţă care lucrează aici, în interior. Este posibil să ştim acest lucru deoarece ne este clar faptul că omul elimină prin plămâni sângele transformat sub forma dioxidului de carbon şi că elimină prin rinichi substanţele transformate care trebuie să iasă din sânge, pentru a avea spre interior conştientizări ale entităţii proprii.

Vedem astfel cum atât organele care reprezintă un proces ascendent (ficat, bilă, splină), cât şi cele care reprezintă un proces descendent, plămânii, rinichii (descendent într-un anumit sens pentru că plămânii, deschizându-se spre afară, mijlocesc totodată şi un proces ascendent; diferitele organe se află într-o interacţiune vie şi nu ne este îngăduită o schematizare excesivă) sunt legate cu vieţuirea interioară a omului şi cu deschiderea de sine spre afară. Aceste şapte componente transformă, pe de o parte, complet specificul substanţelor nutritive în mobilitate interioară şi aprovizionează organismul uman cu aceste substanţe transformate. Ele fac posibil ca organismul uman să se deschidă din nou spre afară, iar pe de altă parte, ca ceea ce se dezvoltă în om ca o mobilitate interioară prea puternică care nu ar putea fi în armonie cu mobilitatea care pătrunde din afară să se poată din nou echilibra cu mobilitatea exterioară şi să fie respinsă în procesele de eliminare ale plămânilor şi rinichilor. În acest cosmos interior al omului avem exprimată reglarea deplină şi periodică a mobilităţilor interne.

În ocultism, această situaţie este exprimată prin reprezentarea că inima s-ar afla în centru, ca *Soare*, purtând de grijă celor trei corpuri ale cosmosului interior, care constituie procesul asendent, cel care preia. Aşa cum în sistemul planetar Soarele are relaţii cu Saturn, Jupiter şi Marte, tot astfel Soarele interior, inima organismului uman, are relaţii cu Saturn - splina, Jupiter - ficatul şi Marte - bila. Ar trebui să vorbesc nu câteva săptămâni, ci câteva luni, dacă aş vrea să vă expun motivele pentru care, printr-o observare ocultă precisă şi intimă, este permis să punem în paralel relaţia dintre Soare şi *planetele exterioare* ale sistemului nostru planetar şi relaţia pe care o are în organismul uman inima cu cosmosul interior, cu ficatul, bila şi splina. În fapt, relaţia exterioară este preluată în interior în mod absolut, în aşa fel încât în interacţiunea dintre aceste organe se oglindeşte ceea ce se întâmplă în lumea mare, în macrocosmos, în sistemul nostru solar. Iar procesele care au loc între Soare şi *planetele interioare*, până la Pământul nostru, le vedem oglindite în relaţia dintre Soarele-inimă şi plămâni, ca cea cu Mercur, şi dintre Soarele-inimă şi rinichi, ca cea cu Venus. În felul acesta, cosmosul interior al omului oglindeşte cosmosul exterior.

Ne-am referit în cursul prelegerilor anterioare la felul cum, atunci când ne afundăm în mod clarvizionar în propria noastră interioritate, o putem conştientiza şi cum încetăm să conştientizăm organele noastre interne aşa cum se prezintă ele privirii exterioare a ochilor fizici. Depăşim astfel imaginea fantezistă a organelor noastre, aşa cum o stabileşte anatomia, şi urcăm la contemplarea formei reale pe care o au aceste organe, dacă ne gândim că ele sunt sisteme de forţe. Anatomia exterioară nu poate să fundamenteze adevărata fiinţare a acestor organe, căci ea nu vede decât conţinutul de substanţe nutritive. Ce se află la baza acestor organe ca sisteme de forţe nu poate fi văzut decât cu ajutorul observaţiilor făcute prin clarvedere. Clarvederea justifică aceste denumiri, pentru că vedem cum se repetă cosmosul exterior în cosmosul nostru interior.

Am spus ieri că organismul poate dezvolta o mobilitate interioară puternică; fiecare organ în parte poate dezvolta o mobilitate puternică. Aceasta se exprimă în lipsa de regularitate a modalităţilor de acţiune a organismului uman. Am făcut aluzie la faptul că atunci când datorită unor astfel de mobilităţi interioare prea puternice în organele interioare apare o viaţă proprie, care se afirmă, este important să se opună acestor organe, ceea ce atenuează această mobilitate interioară. Aceasta înseamnă că atunci când organele interioare transformă prea intens mobilităţile exterioare ale substanţelor hrănitoare, când livrează prea intens produsul de transformare interior, trebuie să le opunem din exterior ceva care le limitează mobilitatea interioară.

Cum se poate realiza aceasta?

Dacă vrem să acţionăm asupra sistemului de organe interior care poate dezvolta în fiecare dintre organele sale o mobilitate interioară nedorit de intensă, trebuie să furnizăm organismului din lumea înconjurătoare ceea ce are o mobilitate opusă celei a organelor, putând-o contracara. Înseamnă că trebuie să găsim acele mobilităţi exterioare care corespund diferitelor mobilităţi ale organelor. Pentru omul actual care se întâlneşte uneori cu interpretări greşite în scrieri ale evului mediu, în care nu găseşte decât superstiţie, sună cu totul straniu faptul că ştiinţa ocultă nu numai că a cercetat în profunzime şi în mod temeinic, cu grijă, timp de milenii corespondenţa dintre activităţile organelor interne şi anumite substanţe exterioare care au mobilitătile opuse şi că din nenumărate observaţii făcute cu ajutorul ochiului clarvăzător rezultă, de exemplu, că putem domoli un *Jupiter* interior, devenit exagerat de activ, prin aceea că îi opunem o mobilitate exterioară care se exprimă în substanţa metalică a *staniului*. Mobilitatea interioară a *bilei* o combatem cu ceea ce se exprimă în *fier*. De fapt, nici nu ar trebui să se mire nimeni că tocmai bila poate fi combătută prin intermediul fierului. Fierul este singurul metal pe care trebuie să-l avem în sânge, aparţinând, aşadar, uneltei Eului. Am văzut că în bilă avem de-a face cu acel organ care mijloceşte legătura Eului cu materialul cel mai dens care îi este încorporat omului prin procesul digestiv. Tot astfel, *splina*

(Saturn) îşi are corespondentul în *plumb*, *inima* în *aur*; *plămânii* în *mercur* (argintul viu), iar *rinichilor* le corespunde *cuprul*.

Când administrăm organismului mobilităti care se găsesc în metalele amintite, pentru a combate mobilităţi ale organismului interior devenite excesive, este clar că totul în organism se află mai mult sau mai pupn în interacţiune şi că diferitele sisteme de organe se formează împreună, în paralel. Creierul şi măduva spinării, spre exemplu, se formează în mod natural concomitent cu celelalte organe, astfel încât procesul care are loc în jos, prin acţiunea sângelui, are loc şi în sus. Aşa cum există două circuite sangvine, în mod asemănător are loc o actionare în sus, spre cap, a sistemului limfatic, avem deci şi o conştienţă înceţoşată, repartizată părţilor superioare ale organismului uman. Acest lucru se întâmplă deoarece curentului sangvin inferior îi corespunde ceea ce este încorporat în circuitul sangvin superior. Vedem cum unele din metalele care pot fi găsite pe Pământ îşi au corespondentul în organe care sunt inserate în organizarea sangvină superioară. Astfel, de exemplu, ceea ce se deschide în plămân, devenind *laringe*, aşadar un organ al organizării umane superioare şi care pătrunde ca o activitate surdă, înăbuşită în bilă, se manifestă în mod corespunzător, ca *sistem Marte* - sau sistem al fierului. Aceste aspecte sunt greu de separat; aş dori totuşi să mă refer la unele din ele. În mod asemănător, partea superioară a capului, cu creierul, prezintă, cu privire la inserarea lui în circuitul sangvin superior, aceeaşi corespondenţă pe care o prezintă Jupiter - ficat (staniu) în circuitul sangvin inferior, astfel încât şi aici avem o corespondenţă a porţiunii anterioare a capului în circuitul sangvin superior, cu staniul, respectiv Jupiter; partea posterioară a capului corespunde în acelaşi fel plumbului, respectiv lui Saturn. Astfel trebuie privite lucrurile care sunt inserate cosmosului superior.

Pe această cale ne-am extins consideraţiile la ceea ce este inserat în circuitul sangvin uman, dar condiţionându-l totodată ca organizare a celor şapte organe ale cosmosului interior, şi am putut aborda legătura cu lumea exterioară atât pentru viaţa normală cât şi pentru cea anormală. Corespondenţa dintre metale şi organele interne este un fapt deosebit de interesant. Când informaţiile din cărtile noastre terapeutice vor fi organizate în mod sistematic şi nu haotic, această imagine va rezulta ca de la sine din faptele exterioare. De aceea, spunem când ne adăpăm corect la izvoarele oculte: Putem fi liniştiti; faptele o vor dovedi omului!

Când oferim organismului substanţele acestor metale principale - metale care încălzite la o anumită temperatură se transformă în vapori metalici, care acţionează sub forma unor mici biluţe -, caracterul de metal acţionează asupra celor şapte organe. La fel cum acţionează proprietatea de metal în aceste sisteme-organe acţionează şi ce are o natură salină în sistemul sangvin. Numai că ceea ce are natură salină trebuie să fie dat sângelui din afară, prin aer, aer salifer sau în baia salină; pe de altă parte, putem oferi şi prin procesul digestiv ceea ce este sau formează sare, astfel încât suntem în situaţia de a determina din două direcţii procesul de formare, de încorporare a sărurilor.

Dacă vă amintiţi ceea ce am spus cu privire la acţiunile fizice ale proceselor spiritual-sufleteşti interioare, veţi înţelege că tot ce se opune acestor procese, actionând ca metalele care se încorporează acestor sisteme ca minuscule biluţe, este ceea ce am numit actiunea fizică a proceselor afective. Astfel, procesele afective vagi şi procesele afective superioare sunt legate, pe de o parte, de procese de gonflare interioară, când se dezvoltă mobilitatea interioară corectă sau, pe de altă parte, ele pot fi şi inhibate prin aportul din exterior, când substanţe corespunzătoare, care conţin mobilităiile exterioare opuse, i se încorporează din afară. Când o activitate digestivă devenită excesivă, care se desfăşoară acolo unde curentul nutritiv este luat în stăpânire de corpul eteric, dezvoltă o mobilitate interioară puternică, astfel încât se opune exteriorului, devenind dominantă mobilitatea sa proprie, putem acţiona în sens opus prin procesul aportului de săruri. În cazul unei mobilităţi interioare puternice a proceselor care se desfăşoară acolo unde substanţele nutritive intră sub dominaţia corpului

eteric - deci o preluare, o absorbţie prea intensă a sării - se acţionează prin mobilitatea exterioară a sării.

Există apoi procese care se desfăşoară exterior - procesele de ardere sau de oxidare, în cadrul cărora ceva se combină cu oxigenul din aer. Când substanţe care se combină uşor cu oxigenul din aer sunt preluate în organism, ele iradiază, cu mobilitatea lor, până foarte departe organismul intern. În timp ce sărurile acţionează numai când le oferim organismului prin digestie sau le introducem din afară în sânge, aşadar ne putem apropia numai într-o anumită măsură de interior, în timp ce putem actiona prin intermediul metalelor până în cosmosul interior, în mobilitatea exterioară a substanţelor care se combină uşor cu oxigenul atmosferic avem de-a face cu ceva care iradiază întregul organism, până în sânge, şi care este apt să radieze prin toate sistemele de organe. Veţi înţelege astfel că prin procese care dezvoltă o mobilitate interioară puternică în condiţii de căldură, expresia exterioară a dezvoltării voinţei, vom fi stimulaţi în întregul nostru organism. Nu acelaşi lucru întâlnim dacă ne îndreptăm atenţia asupra proceselor organice ale activităţii de gândire. Simţim că acţiunile pe care le-am legat de sare nu se pot desfăşura decât în legătură cu anumite organe. Înţelegeti astfel ce aparat complex este organismul uman, dar şi cât de complicată este relaţia sa cu lumea exterioară şi vedeţi cum am pus faţă-n faţă organismul uman cu mobilităţile sale interioare şi natura minerală, anorganică, nevie, cu ceea ce sunt sărurile, metalitatea în stare de vapori şi substanţele care ard cu uşurinţă.

O opoziţie identică există între organismul uman şi forţele mobile din *lumea vegetală* exterioară. Când ingerăm o plantă în aşa fel încât ea ne cedează un anumit material, preluat de noi ca materie nevie şi care acţionează în noi ca atare, omul nu ia în considerare natura vegetală. Dar materia vegetală poate să acţioneze în om ca materie vegetală; aceasta înseamnă că mobilitatea vegetală exterioară se manifestă în continuare ca o mobilitate exterioară, aşa cum acţionează în plantă. În acest caz nu poate acţiona acel proces care se desfăşoară la graniţa dintre substanţele nutritive fizice şi corpul eteric, deoarece corpul eteric este înrudit cu planta, iar aceasta este „plantă" tocmai pentru că are un corp eteric. Entitatea vegetală este preluată acolo unde curentul nutritiv este încorporat de corpul eteric, astfel încât ceea ce acţionează din materia vegetală în organismul uman nu poate fi luat încă în considerare în tractul digestiv, ci doar în acele organe care sunt integrate proceselor cu care corpul eteric are stabilită o relaţie şi în care acţionează fiinţa astrală a omului. Din acest motiv natura vegetală, ceea ce este mobil exterior, începe să acţioneze asupra cosmosului interior prin sistemul nervos simpatic şi în măsura în care este legat cu sistemul limfatic. Natura vegetală nu se extinde până acolo unde omul se redeschide, prin sânge, spre lumea exterioară. Natura vegetală este asociată, de fapt, părţii mediane a organismului uman, astfel încât ceea ce există în materia vegetală ca mobilităţi care combat prin specificul lor mobilităţile interioare prea intense ale funcţiilor organelor noastre nu poate acţiona asupra a tot ce aparţine domeniului *substanţialului* în cele şapte organe ale cosmosului interior şi în organele corespunzătoare ale capului, hrănindu-se prin sine în aceste organe, ci acţionează numai asupra a ceea ce aparţine activităţilor, *funcţiilor* acestor organe. Când se tulbură funcţia acestor organe, când acestea funcţionează anormal, fără să se poată spune că sunt hrănite prea puţin sau excesiv, atunci intră în discuţie activitatea naturii vegetale. Aşadar, când survine o hiperactivitate a organelor, o putem combate prin ceva care este luat din natura vegetală, însă care nu actionează decât până în cele şapte organe, până la graniţa sistemului limfatic şi a celui sangvin.

Nu este posibil să aprofundăm mai mult problema neregularitătilor din organismul uman, nu atât pentru că ne-ar lipsi timpul necesar, ci pentru că cel mai bun lucru este ca antroposoful să se ţină departe de disputele dintre partide. Ceea ce am spus până acum nu a fost încă atras în disputa dintre partide, acolo unde se manifestă prea mult fanatismul. Antroposofia ar trebui, de fapt, să tacă, decât să vorbească despre lucruri în legătură cu care cei care nu vor s-o

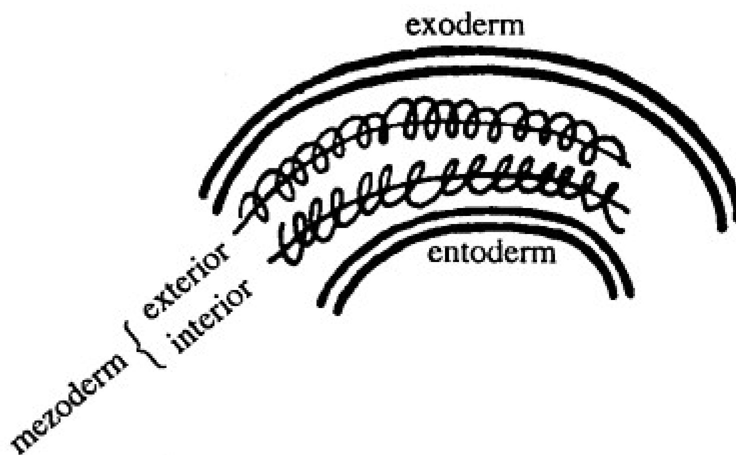
accepte în prezent consideră că emite aberaţii. Dacă am urmări *natura animală* şi activitatea ei asupra organismului uman ne-am plasa imediat într-o dispută de partid.

Aii văzut că organismul este un sistem complicat de organe şi unelte care se află pe cele mai variate trepte de evoluţie, fiind legate de organismul integral în modul cel mai divers. Ceea ce acţionează în constituţia fizică a omului, aşa cum o vedem cu ochii fizici şi o cuprindem cu mâinile, pentru ca substanţele nutritive să poată acţiona în mod corespunzător, ca ele să fie organizate în mod adecvat organelor, nu se mai vede cu ochii exteriori, dar se deschide ochiului spiritual al clarvăzătorului. Organismul uman trebuie privit ca un sistem în care ne apar lucruri mai recente sau mai vechi. Am relevat acest lucru cu ajutorul unor exemple luate izolat: de exemplu, creierul ne apare a fi un organ mai vechi, iar măduva spinării un organ mai tânăr; am arătat că primul a fost mai întâi o măduvă din care prin transformare s-a format creierul. Am mai văzut că sistemul digestiv este, împreună cu sistemul nostru sangvin, un sistem mai vechi care s-a transformat; în acelaşi timp sistemul limfatic, care nu poate prelua substanţele de afară, nu se deschide decât spre interior, spre producţia de substanţe a ţesuturilor interioare, este, în comparape cu sistemul digestiv-sangvin luat ca o totalitate, organul mai tânăr, aşa cum este măduva spinării prin raportare la creier. Acesta este un punct de vedere foarte important. Sistemul nostru limfatic şi tot ce-i aparţine, dacă nu ar fi integrat în organism şi nu ar rămâne închis, ci s-ar deschide spre o treaptă superioară în procesul evoluţiei, ar evolua spre treapta de sistem digestiv şi sistem sangvin - în mod asemănător cu evoluţia măduvei spre treapta de creier. Sistemul digestiv-sangvin reprezintă un sistem limfatic transformat din substanţele şi ţesuturile corpului, care doar în corp sunt readuse la forma pe care o au în interior, în timp ce sistemul limfatic serveşte preluării substanţelor produse în interior. Sistemul limfatic şi tot ce-i aparţine reprezintă un sistem digestiv şi un sistem de mijlocire mai simplificat pentru conştienţă. Sistemul digestiv şi glandular reprezintă sistemul limfatic transformat, fiind mai complicat decât acesta, astfel încât nu se deschide numai spre interior, ci şi spre exterior.

Transformările pe care le suferă o fiinţă în cursul evoluţiei este preformat în structurile germinale. Structura organizării umane se găseşte în întregime în structura germenului uman, aşa cum apare ea ca urmare a procesului fecundaţiei. Dacă parcurgem, ca să spunem aşa, în sens invers drumul de la omul format până la structura germenului uman, vedem - un proces greu de observat chiar şi la microscop - cum sistemele complicate de organe sunt prezente în mic în chiar structurarea iniţială; chiar şi în această primă structură observăm cum se leagă între ele.

Dacă avem în vedere ambianţa exterioară a omului şi limitarea sa prin piele, care ne conduce la organele de simţ încorporate, şi dacă vedem cum acestea se extind spre interior până la sistemul nervos, vom spune: Tot ce există în delimitarea cea mai exterioară a omului este transformat din altceva; acesta este un proces foarte complicat. De exemplu, este imposibil să-ţi imaginezi apariţia creierului dacă nu înţelegi că el este rezultatul transformării altor organe. Din această cauză trebuie să ne fie clar că învelişul exterior al omului, aşa cum apare azi, este un produs de transformare rezultat din organele care-i stau la bază, că a parcurs un proces de transformare asemănător cu cel prin care s-a format creierul din măduva spinării şi cum a rezultat sistemul digestie-sânge, cu tot ce-i aparţine, din transformarea unui sistem limfatic. Cum am putut observa, creierul este un sistem al măduvei spinării transformat. Măduva spinării ne apare azi ca un organ în evoluţie descendentă; astfel, în organele care reprezintă stadii mai vechi, avem de-a face totodată cu sisteme de organe dezvoltate ulterior şi aflate acum în evoluţie descendentă. Acest lucru se întâmplă şi în cazul sistemului limfatic. În omul inferior (gândit spaţial) are loc procesul de transformare a sistemelor limfatic şi al digestiei în sistem al sângelui. Sistemul sângelui este el însuşi un sistem de organe complicat, care se îndreaptă spre interior, a cărui configuraţie arată că este un produs de transformare a unei stări anterioare, este un produs de transformare dublu. Ceea ce ne arată însă că numai în deschiderea sa spre exterior a avut loc o transformare este tractul digestiv. Din această cauză

putem spune că, dacă am împinge tractul digestiv ceva mai mult spre interior, am obţine sistemul de organe închis *în interior*, până la activitatea care reprezintă manifestarea specifică a activităţii limfatice actuale, prin care se preia din producţia internă ceea ce este eliminat din ţesuturi.

Am văzut, pe de o parte, că în sistemul piele este dată transformarea unui alt sistem şi că în sistemul digestiv putem vedea transformarea unui alt sistem, din care s-a format, şi care în prezent este în evoluţie descendentă (involuţie). Potrivit naturii sistemelor de organe, aşa cum ni se înfăpşează ele, ar trebui să căutăm prima structură, astfel încât tot ce percepem ca structură embrionară a pielii, a organelor de simţ şi a sistemului nervos să resimţim ca transformare a unui alt sistem intern aflat, în prezent, în involuţie; aşa cum structura digestivă reprezintă transformarea unui alt sistem interior, aflat azi în involutie, chiar în structurile embrionare preexistă o evoluţie ascendentă si una descendentă.

Privind astfel lucrurile, raportăm întregul organism al omului la un schematism în care totul este structurat în diferitele organe din embrion. În embrionul uman, care a luat naştere ca urmare a procesului de fecundare, în cele patru foiţe germinative suprapuse - exodermul, foiţa externă, entodermul, foiţa internă, şi mezodermul, subdivizat în foiţa mediană externă şi mediană internă - sunt prefigurate cele patru sisteme principale ale organismului uman încă din primele stadii de evoluţie. Exodermul, numit în anatomie şi fiziologie foiţa pielii şi a simţurilor, este un produs de transformare care-şi află prima structură în foiţa mezodermică externă. În foiţa mezodermică externă găsim în involuţie ceea ce în foiţa pielii şi a simţurilor ni se prezintă pe o treaptă superioară, iar în foiţa mezodermică internă găsim, ca o formaiţe mai nouă aflată în involuţie, ceea ce ni se prezintă în foiţa entodermică a intestinului şi glandelor. Dacă luăm în considerare embrionul uman în dezvoltarea sa, avem sugerată, în cele două foiţe mediane ale mezodermului, prima structurare a omului; foiţele embrionare exterioare, exodermul şi entodermul, sunt foiţe transformate. Cele două foiţe embrionare mediane reprezintă, de fapt, starea iniţială, în timp ce celelalte două indică trepte de evoluţie superioară ale stării originare, iar faptul că examenele microscopice exterioare nu prezintă această stare de lucruri este numai o aparenţă.

Ştim că această structurare embrionară a omului confluează din două structuri: cea feminină şi cea masculină şi că embrionul nu poate să se formeze în totalitatea sa decât prin coactionarea celor două structuri. În ambele structuri germinale trebuie să fie continute toate procesele care formează, prin coacţionarea lor, o unică structură embrionară pentru întreaga organizare umană.

Ce ne spune ocultismul în privinia coacţionării germenilor masculin si feminin?

El ne arată că, în condiţiile actuale, numai organismul feminin este în stare să producă o structură embrionară umană care, dacă s-ar dezvolta în întregime singură, nu ar putea

dezvolta ceea ce numim în sensul cel mai larg „principiul formei". Ceea ce conduce, aşadar, la ultima structurare a sistemului osos, care conferă omului o stabilitate deplină şi care determină şi ultima deschidere spre sistemul piele-simţuri, nu poate fi furnizat prin contribuţia feminină. Ceea ce ar lua naştere prin această contribuţie este prea bun pentru lumea pământeană, aşa cum este aceasta în prezent; în lumea exterioară nu sunt prezente toate procesele care ar putea servi unui organism, dacă el s-ar dezvolta după tendinţa structurată, pentru a ajunge la organismul uman total. Organismul uman feminin nu ar trebui să progreseze până la sistemul osos densificat şi nici să fie obligat la deschiderea care-i permite să privească în afară, în lumea fizică, prin simţuri, ci ar trebui să aibă posibilitatea să-şi găsească suporturi interne într-un material mai moale decât scheletul nostru osos; şi ar mai trebui să aibă posibilitatea de a nu-şi deschide ochii şi celelalte simţuri în măsura în care o face azi, ci să rămână mai mult închis, cu percepţia în viaţa sa interioară. În aceasta constă participarea feminină la organismul total al omului: o structură embrionară care îşi depăşeşte scopul posibil de realizat în prezent în existenţa noastră terestră, pentru că pur şi simplu în condiţiile fizice actuale ale Pământului nu sunt date condiţiile de care ar avea nevoie un organism fin, atât de puţin predispus la împământenire - cum este scheletul osos -, şi deschiderea în afară. În condiţii naturale, un astfel de organism este de la început predispus morţii. Aceasta înseamnă că ceea ce organismul feminin *nu poate* să inducă în structura embrionară umană îl condamnă la moarte.

Contribuţia masculină la structura embrionară se află exact în situaţia opusă. Dacă structura masculină germinală ar trebui să creeze singură omul, evoluţia acelei organizări care se manifestă într-o deschidere de sine spre afară, dată în sistemul piele-simţuri şi în dezvoltarea a ce conduce la solidificarea sistemului osos ar depăşi scopul în sensul opus. Organizarea masculină ar crea o structură embrionară tot atât de putin aptă pentru viaţă ca şi cea pe care ar produce-o organizarea feminină, aceasta datorită faptului că ceea ce ea ar da embrionului ar fi astfel organizat, dacă şi-ar dezvolta singură forţele sale, încât ar trebui să dispară în condiţiile terestre actuale. Aceste forţe ar fi mult prea puternice pentru a putea exista în cadrul lumii actuale. Deci structura embrionară masculină nu poate acţiona decât împreună cu cea feminină. Ceea ce stimulează excesiv structura germinală feminină, ducând-o mult dincolo de ceea ce este posibil pe Pământ, conduce structura germinală masculină prea mult în jos, sub măsura a ceea ce este posibil pe Pământ. Ceea ce este sortit morţii în structura feminină prin proliferarea forţelor care conduc, în ultimă instanţă, la o hiperfragilitate, la o inadaptare la lumea exterioară - mai ales dacă se poate apropia de senzorial - se echilibrează cu structura masculină prin procesul de fecundare. Forţele adunate în structura germinală masculină - dacă aceasta s-ar desfăşura singură - conduc totul mult sub ceea ce este pământesc, aduc organizarea umană la o împământenire mult mai mare a sistemului osos, la o altă deschidere a simţurilor şi la o altfel de preluare a lumii exterioare decât este posibil în prezent. Aceste două structuri de organe trebuie să se găsească şi să fuzioneze de la prima lor apariţie, căci, izolate, ele sunt destinate morţii de la început, datorită condiţiilor pământeşti, şi numai interacţiunea lor face posibilă structură embrionară umană aptă pentru o viaţă terestră.

Deşi lucrurile au fost prezentate foarte schematic, este evident faptul că omul este capabil să dea naştere semenului său. Dacă am pătrunde în detaliile procesului embrionar, am vedea că faptele cele mai fine, ca şi cele mai grosiere (ceea ce am spus despre sistemele de forţe suprasensibile în structurarea embrionului), se confirmă în expresia exterioară a structurilor sistemelor de forţe, în ceea ce face omul pentru ca neamul său să trăiască pe Pământ, atât timp cât acesta îşi urmează evoluţia.

Am văzut însă că Pământul ne dă, ca proces de împământenire dens, predispoziţia pentru sistemul osos şi, ca proces cu mobilitate maximă, predispoziţia pentru sistemul sangvin. Tot ce se petrece pe Pământ în organismul uman exterior, fizic, în măsura în care este vizibil, se străduie să urce la procesele care se desfăşoară în sânge. Acestea sunt însă procese calorice. Din această cauză avem de-a face cu expresia directă a activităţii sângelui ca unealtă a Eului,

a nivelului superior, sub care se găseşte organismul uman fizic. La nivelul cel mai de sus se află procesul caloric, în care intervine direct activitatea Eului şi a sufletului. Din această cauză simţim ceea ce putem numi „transformarea activităţilor sufleteşti în încălzire interioară", care poate ajunge până la încălzirea în procesul sângelui. Vedem, aşadar, cum spiritualul-sufletescul intervine, prin procesul de încălzire, în domeniul organicului, în cel al fiziologicului. Am putea dovedi, cu ajutorul multor alte fapte ale lumii exterioare, cum spiritual-sufletescul vine în atingere, prin procesul de încălzire, cu fiziologicul, cu ceea ce se află dincolo de acesta. În procesul de încălzire avem de-a face, aşadar, cu transformări ale sistemelor de organe în activităţi. Cele mai variate transformări au loc în aparatul complicat al spiritual-sufletescului; dar organismul fizic al omului urcă până în procesul de încălzire.

Aici se opreşte transformarea? Ereditatea sistemului osos se întinde numai până aici sau merge mai departe? Prin procesul de încălzire avem de-a face cu transformarea de jos în sus. În legătură cu ceea ce urmează nu putem să facem decât scurte referiri şi suntem obligaţi să lăsăm restul în seama reflecţiei şi a simţirii auditorilor.

Procesele calorice interne produse de organismul nostru în sânge, procese pe care le dirijează prin acţiunile sale generale şi pe care le face să se exprime, în final, ca un corolar al tuturor celorlalte procese, pătrunde şi în sus, în domeniul spiritual-sufletesc, se transformă aici. În domeniul spiritual-sufletesc cel mai frumos, cel mai înalt este faptul că, prin forţele sufletului uman, organicul poate fi transformat în sufletesc! Tot ce poate avea omul prin activitatea organismului său terestru, după ce a devenit căldură, deci după ce a fost transformat în căldură, se transformă în domeniul sufletesc în ceea ce putem numi vieţuirea internă a empatiei, interesul pentru toate celelalte entităţi. Când străbatem toate procesele organismului uman până la nivelul cel mai de sus, procesele calorice, păşim parcă prin poarta proceselor fiziologice umane peste înălţimea creată de procesele de încălzire a sângelui, spre acea lume unde căldura sângelui este valorificată prin ceea ce sufletul face din ea, prin interesul pentru toate fiinţele, prin empatia cu tot ce se află în jurul nostru. Prin faptul că viaţa interioară ne poartă în sus până la încălzire, ne extindem viaţa noastră peste întreaga existenţă pământeană, ne contopim cu aceasta. Şi trebuie consemnat faptul că entitatea universală a făcut calea ocolită, trecând prin întreaga noastră organizare, pentru a ne oferi încălzirea, pe care noi oamenii suntem chemaţi s-o transformăm, prin intermediul Eului nostru, în empatie vie cu toate entităţile.

Căldura se transformă în empatie în cadrul evoluţiei Pământului!

Omul este integrat ca organism fizic procesului de evoluţie a Pământului, al cărei sens se împlineşte prin aceea că toate procesele fizice se regăsesc în final în corolarul organizării umane, că tot ce există în organizarea umană - şi ca un microcosmos al tuturor proceselor pământeşti - se redeschide într-o nouă floare. Şi în timp ce aceasta se transformă în sufletul omenesc, Pământul atinge astfel - prin interesul şi empatia omului pentru toate entităţile - ceea ce a fost scopul valorificării căldurii în organismul care ne-a fost dat ca pământeni. Ceea ce preluăm în sufletul nostru şi prin care ne lărgim din ce în ce mai mult viaţa sufletească vom lua cu noi după ce vom trece prin multe structuri, unde vom fi epuizat ce ne oferă Pământul drept încălzire, drept sursă de încălzire, drept căldură provenită din arderi, pentru spirit. Şi când vom fi preluat în noi întreaga căldură, în cursul celor mai diferite încarnări, Pământul îşi va fi atins scopul; atunci el se va scufunda ca un mare cadavru în spatiul universal nedeterminat, iar din acest cadavru se va ridica totalitatea acelor suflete ale oamenilor pământeni care au valorificat sursa de încălzire a organismelor terestre, în cursul diferitelor încarnări terestre, pentru transformarea în empatie vie, în interes viu pentru ceea ce poate fi construit pe aceste temelii. Aşa cum se înalţă sufletul individual, când omul trece prin poarta morţii, într-o lume spirituală, cedând cadavrul forţelor Pământului, tot astfel, într-o zi, forţelor cosmice le va fi dat cadavrul Pământului, după ce ne va fi transmis căldura, care a fost fundamentul pentru activitatea noastră sufletească superioară. Deasupra acestui

cadavru care va fi predat Cosmosului se vor ridica toate sufletele umane individuale, care vor tinde spre noi trepte de existenţă, spre noi sisteme universale. Aşa cum în sistemul terestru fiecare om, când a trecut prin moarte, merge mai departe spre noi încarnări, la fel şi sufletele individuale păşesc, după degradarea cadavrului Păinântului, spre noi trepte de existenţă planetară. Vedem astfel că în sistemul universal nimic nu se pierde, ci că ceea ce ne este dat în organismul nostru drept căldură devine materialul necesar pentru a găsi calea spre o treaptă superioară, care conduce la eternitate. Nimic nu se pierde în lume, ci ceea ce produce Pământul este transformat prin sufletele omeneşti în Eternitate!

În felul acesta ştiinţa spiritului ne permite să facem legătura între procesele fiziologice din organismul uman şi *destinaţia noastră pentru Eternitate*. Dacă o abordăm ca pe ceva care trebuie să ne pătrundă, pentru a nu deveni pură teorie sau cunoaştere abstractă, ci pentru a ne oferi forţele care ne fac oameni, vom spune: Nu ne mai aflăm doar pe Pământ, ci în întregul sistem universal! Dacă învăţăm să gândim astfel despre destinaţia superioară şi veşnică a omenirii, despre modul cum omul preia forţele Pământului pentru a acţiona în Eternitate, atunci preluăm prin ştiinţa spiritului ceea ce este necesar pentru fiecare om şi nu numai pentru cunoaşterea noastră. Iar când oamenii se vor regăsi cu adevărat înfrăţiţi în strădania de a atinge înăltimea maximă, când vor recunoaşte în fiinţa lor cea mai interioară, atunci în devenirea noastră terestră ei vor fi conştienţi că posedă germeni care se dezvoltă, care pot deveni fertili pentru evoluţia ulterioară a Pământului şi a umanităţii. Antroposofii se pot reuni şi pot lega simţămintele lor, în toată smerenia, cu ceea ce este înălţimea maximă a omului, generalitatea superioară a omului. În această mentalitate, oamenii se recunosc în finţa lor cea mai profundă, pentru că nu se percep numai ca oameni individuali ai Pământului şi în predestinarea lor pământească, ci în predestinarea lor veşnică.

Când ne vom despărţi vom acţiona astfel încât, deşi fiziceşte risipiţi, ne vom armoniza în gânduri, în simţiri, în întreaga noastră voinţă. Atunci vom fi uniţi în spiritul care trebuie să fie adus omenirii prin antroposofie. În acest spirit ne vom despărţi, după ce am fost un timp împreună, în acest spirit vrem să rămânem uniţi sufleteşte, şi în acest spirit ne vom regăsi.